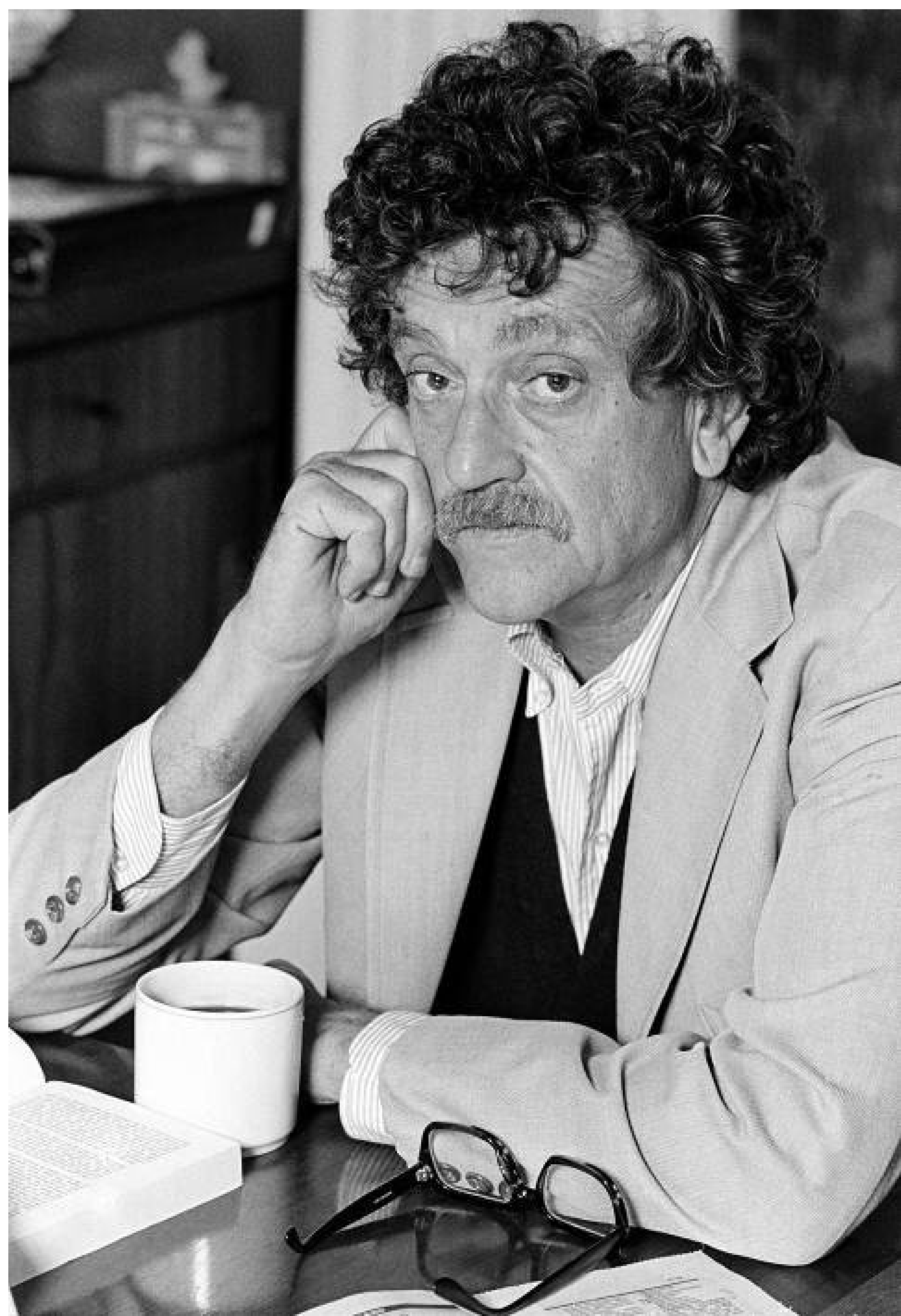
FII BINECUVÂNTAT DOMNULE ROSEWATER

Kurt Vonnegut Jr.

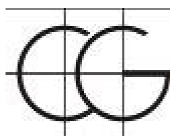

Coperta colecţiei de **ION STATE**

Grafica: **Viorel Popescu**. Ilustraţia **Dan Erceanu**

KURT VONNEGUT, jr.
GOD BLESS YOU, MR. ROSEWATER
or PEARLS BEFORE SWINE
Dell Publishing Co., Inc.
New York

GLOBUS

Kurt Vonnegut, Jr.

FII BINECUVÂNTAT, DOMNULE ROSEWATER

sau

NU STRICA ORZUL PE GÂŞTE

Traducere şi prefaţă de
MARCEL POP-CORNIŞ

Editura UNIVERS
Colecţia GLOBUS nr. 339
Bucureşti, 1980

KURT VONNEGUT, Jr. ŞI NOUL ROMAN AMERICAN

„Aproape că nu există personaje în această naraţiune, şi nici confruntări dramatice, căci majoritatea indivizilor din ea sunt foarte bolnavi ori simple fantoşe apatice ale unor forţe copleşitoare.”

(*Abatorul nr.* 5)

Prozatorul KURT VONNEGUT, jr. (născut în 1922 la Indianapolis) a constituit de la început un caz incomod pentru critica americană, cel puţin în măsura în care a eludat cu bună ştiinţă încadrările confortabile într-o specie sau alta a romanului. Deşi a publicat neîntrerupt (proză scurtă sau romane) din anul 1949, Vonnegut nu a reuşit să reţină atenţia criticii decât în 1966, deşi între timp devenise un scriitor popular în rândurile tinerilor cititori (şi ale literaturii „underground”). În acel an îi sunt republicate toate cărţile anterioare în tiraje masive şi apar primele recenzii retrospective favorabile[1] care (re)descoperă prozatorul adesea ignorat până atunci, autor a cinci romane: *Player Piano* (*Pianul mecanic,* 1952), *The Sirens of*

[1] Pot fi menţionate aici şi primele referiri mai ample la opera lui Vonnegut, în studii critice fundamentale, precum Damon Knight, *In Search of Wonder* (1967), Robert Scholes, *The Tabulators* (1967) sau Tony Tanner, *City of Words* (1971 – dar studiul despre Vonnegut apăruse în 1969 în „*Critical Quarterly*“, 11).

Titan (Sirenele de pe Titan, 1959), *Mother Night (Mama noapte,* 1961), *Cat's Cradle* (*Leagănul pisicii*, 1963) şi *God Bless You, Mr. Rosewater (Fii binecuvântat, domnule Rosewater,* 1965). Nu peste mult, *Slaughterhouse-Five, or The Children's Crusade (Abatorul nr.* 5 *sau Cruciada copiilor*, 1969) candidează la Premiul Naţional al Cărţii, ca apoi, la începutul deceniului opt, opera scriitorului să devină obiectul unei spectaculoase reconsiderări critice, principalele reviste literare de renume consacrându-i eseuri elogioase ce-l plasează într-o ilustră tradiţie social-satirică (în descendenţa lui Voltaire şi Swift) şi în fruntea noului roman experimental american al anilor 1960.[1]

Într-un fel destinul literar al lui Kurt Vonnegut, jr. îl repetă pe cel al lui Salinger (devenind, ca şi acesta, simbolul tinerei generaţii), dar Vonnegut are rădăcini mai adânci în literatura americană protestatară şi este mai intim legat (chiar prin cărţile publicate în deceniile anterioare) de arta social-experimentală a unor Thomas Pynchon, Donald Barthelme, Ken Kesey, Heinrich Boll, Günter Grass, ori a cineaştilor Godard, Fellini sau Robert Altman. De altminteri o soartă asemănătoare au avut (şi continuă să aibă) majoritatea reprezentanţilor *noului roman american experimental*: Richard Brautigan, apreciat de tinerii cititori dar încă ignorat de critică; J. P. Donleavy, receptat (şi publicat) mult mai devreme în Franţa decât în propria sa ţară; John Knowles, John Barth, William Gaddis sau Richard Horn (ultimul, autor al unui curios roman-dicţionar, asemănător *Ingeniosului bine temperat* al lui Mircea Horia Simionescu), cunoscuţi cum se cuvine deocamdată doar într-un cerc mai restrâns de iniţiaţi.

Fie că se va numi „metaficţiune", „supraficţiune" sau

---

[1] Vezi prima culegere de studii critice, *The Vonnegut Statement*, editată de Jerome Klinkowitz şi John Somer (Dell Publishing Co., 1973).

literatură „postmodernistă”[2]noul roman american evidenţiază deja câteva caracteristici unificatoare, bine ilustrate şi de cărţile lui Kurt Vonnegut, jr.:

1. El este un roman polemic, protestatar, social-satiric (politic), luând cel mai adesea forma *comediei sumbre* ori a *farsei tragice.* Scriitorii contemporani oscilează între o viziune apocaliptică a civilizaţiei americane, profetizând dezastrul ei iminent, şi o atitudine de frondă, de compromitere satirică a întregului „establishment” social ce oprimă individul. În primul caz, romanele noilor prozatori vor fi impregnate de o atmosferă kafkiană, gotică, ori de una melvilliană (ne referim la Melville din penultimul său roman, *Şarlatanul, mascarada sa,* probabil cartea cu cea mai mare putere de reverberaţie asupra literaturii contemporane), cu decoruri devastate, stagnante sau încărcate de obiecte inutile şi de deşeuri, traducând sentimentul angoasei în faţa „cancerului puterii” (cum îl numeşte Norman Mailer), a violenţei, a impasului social şi existenţial. În cel de al doilea caz, vom întâlni formele satirei politice ale alegoriei sociale (Brautigan, Thomas Berger, Barthelme, Vonnegut), ale fanteziei ironice şi comediei bufe (acel „Slapstick” care dă de altfel titlul unui roman recent al lui Vonnegut, publicat în 1976), ale romanului de anticipaţie sau romanului utopic cu caracter politic-satiric pronunţat.

2. Cărţile noilor prozatori ilustrează prin urmare procedeele variate ale comediei, parodiei, satirei, pastişei

---

[2] Robert Scholes (*Metafiction,* „Iowa Review”, I, 4, 1970, pp. 109-115) defineşte „metaficţiunea” ca o formă a literaturii contemporane „ce asimilează perspectivele criticii în însuşi actul scrierii”; după Raymond Federman, editor al volumului *Sur fiction: Fiction Now and Tomorrow* (Chicago Swallow Press, 1975), „supraficţiunea” e un tip de literatură „care explorează posibilităţile literaturii, înfruntând tradiţia care o guvernează”; în fine ultimul termen a fost propus de Leslie Fiedler în „*Cross the Border - Close the Gap: Postmodernism*”, *The Sphere History of Literature în the English Language,* vol. 9, 1975.

ironice, burlescului, într-un cuvânt ale *ludicului* cu funcţie insurgentă, atât faţă de formele sociale anchilozate, cât şi faţă de tiparele literare tradiţionale. S-au făcut până în prezent mai multe încercări de definire a acestei formule ludice caracteristice întregii literaturi americane a ultimului deceniu: s-a vorbit astfel despre o nouă şcoală a „umorului negru”[1], descinzând din literatura lui Voltaire, Swift, Samuel Johnson şi, mai recent, Nathaniel West; sau de o şcoală a „absurdului american”[2] care să-i includă pe Barth, Barthelme, Brautigan, Ken Kesey, J. Heller, Th. Pynchon sau Vonnegut; în fine, de „fantezism ironic”, de un fantastic comic-absurd, mai ales în romanele cu caracter utopic ori ştiinţifico-fantastic.

După părerea noastră, nici una din aceste formule nu defineşte exact poetica ludică a noului roman american, ele fiind prea rigide şi limitative. Aşa, spre exemplu, deşi literatura lui Vonnegut abundă în situaţii paradoxale, atitudini ludice, ironii absurde ale existenţei, scriitorul se deosebeşte radical de reprezentanţii ortodocşi ai literaturii absurde, atât ca intenţie (opera sa recurgând la o strategie opusă, de recunoaştere şi demascare comică a absurdului, prin urmare de investire a lui cu un sens explicativ), cât şi ca substanţă (absurdul rezidând la Vonnegut în cotidian, în realitatea socială, ori – dimpotrivă – în realitatea inventată, în ficţiunea utopică, în proliferarea de mituri şi parabole ale existenţei moderne, imediat demascate). În ce priveşte încadrarea sa într-o tradiţie a „umorului negru” (respinsă în principiu de scriitor ca „o etichetă publicitară”[3], deşi acesta îl recunoaşte pe Aristofan ca model), trebuie să precizăm că

---

[1] Vezi în acest sens antologia publicată de B. J. Friedman, *Black Humor*, Bantham Books, 1965.

[2] Vezi Karen and Charles Wood, *The Vonnegut Effect: Science Fiction and Beyond*, în *The Vonnegut Statement*, pp. 133–157.

[3] Robert Scholes, *Interviu cu Kurt Vonnegut, jr.*, în *The Vonnegut Statement*, p. 96–97.

nu poate fi vorba de formele inferioare ale „umorului universitar” (White, Benchley, Parker) şi nici de umorul mizantropic sau scatologic al lui Swift, Twain, Ambrose Bierce. Vonnegut conferă procedeelor umorului negru şi farsei tragice un rol terapeutic, homeopatic, acestea fiind – după propria-i mărturisire – „administrate în doze mici de otravă” pentru a produce o reacţie pozitivă de purificare şi dominare a tragicului existenţei sociale.

De asemenea, calificarea lui Vonnegut şi a colegilor săi de generaţie literară ca „fantezişti” este limitativă şi chiar peiorativă, atâta vreme cât termenul va însemna evaziunea într-o lume a fantasticului utopic, refugiul într-o supra-realitate creată după legile jocului şi ficţiunii pure. Or, chiar acceptând că literatura lui Vonnegut se află adesea la confluenţa între romanul experienţei sociale şi romanul de anticipaţie, ea va trebui disociată de „fantezism”, aşa cum fac şi Kingsley Amis sau Isaac Asimov, doi maeştri ai genului, cu noua literatură de anticipaţie ştiinţifică, socotind-o în primul rând critică socială, „ocupându-se de marile, tulburătoarele şi ineluctabilele probleme ale contemporaneităţii cu cel puţin douăzeci de ani înaintea tuturor”.

Vom vedea, mai degrabă, în preferinţa noilor prozatori pentru strategiile comicului o opţiune de natură ideologică (care traduce conştiinţa degradării existenţei sociale într-o „antifaţă a visului american”) şi de natură estetică, pe care se întemeiază însăşi *poetica* noului roman.

3. Astfel poetica romanului american contemporan este antitradiţionalistă, în sensul că ea se delimitează ironic de mecanismul iluziei epice, al mimesisului de tip clasic[1]. Ea

---

[1] Vezi şi Philip Stevick (*Scheherezade Runs Out of Plots...* în Malcolm Bradbury, ed., *The Novel Today. Contemporary Writers on Modern Fiction*, Fontana/Collins, London, 1977, pp. 208-216) care face o încercare asemănătoare de definire a unor trăsături ale noului roman anglo-saxon.

reconsideră raporturile realităţii cu ficţiunea, acordând mai mult spaţiu de manifestare celei de a doua. Noul roman este *polemic* şi *parodic,* întrucât el îşi propune să ofere o critică implicită sau explicită nu doar a formelor sociale, ci şi a formelor literare consacrate, fie că este vorba de cele ale subliteraturii, fie că sunt vizate convenţiile de bază ale genului epic. După modelul apropiat al prozei lui Borges (cel care vedea în literatura modernă doar un fel de pastişă, de imitaţie a unor tipuri literare preexistente, şi îşi concepea ale sale „ficciones” ca pe nişte postscriptumuri la literatura anterioară), scriitori ca John Barth, Vladimir Nabokov, Richard Brautigan adesea doar mimează convenţiile romanului, gravitatea naraţiunii, reinstalând în ea gustul pentru ludic, pentru ficţiunea neîngrădită. Ei parodiază procedeele consacrate, le „denudează” – pentru a folosi un termen al formaliştilor ruşi. Alţii, precum John Hawkes, Joseph McElroy, Thomas Pynchon, Kurt Vonnegut, jr., William Burroughs etc., parodiază specii narative în vogă (romanul poliţist, ştiinţifico-fantastic, westernul, romanul de moravuri), adoptă forme şi procedee convenţionale pentru a le submina ironic din interior, ori pastişează copios stiluri literare (numai în *V* al lui Pynchon se recunosc uşor imitaţii ale stilului literar al lui Conrad, Melville, Faulkner, Lawrence Durrell sau Evelyn Waugh).

Parodia vizează, în egală măsură, chiar limbajul literaturii, discursul narativ. Noii prozatori sunt deosebit de sensibili la uzura semantică şi morală a limbajului, prin clişeu, exprimare stereotipă, poncif (Barthelme, Ken Kesey, Norman Mailer, Vonnegut), prin mistificare semantică şi retorism insidios. Ca atare, ei fie că-şi cenzurează orice alunecare spre retorică ori discursivism (practicând un stil nud, prozaic, neutru), fie parodiază excesele retorismului contemporan, fie – în sfârşit – îşi asumă libertăţi nelimitate în domeniul limbajului, prin jocul creator de cuvinte („punning”) ori invenţia verbală debordantă (mai cu seamă

Barthelme, Peter De Vries, Rosalyn Drexler, McElroy, Pynchon, dar şi Vonnegut).

4. Aceeaşi inventivitate se manifestă şi în domeniul formei şi structurii romaneşti. Prozatorii ultimelor decenii experimentează noi modele poetice, un limbaj şi forme romaneşti *fluide* care să se opună anchilozării, convenţionalizării. Dar experimentul lor se deosebeşte de cel modernist: în fapt prozatorii *postmodernişti* ai epocii actuale se despart de modelele clasice ale revoluţiei moderniste (Zola, Maupassant, Henry James, Proust, Thomas Mann), preferându-i pe Melville, Henry Miller, Vladimir Nabokov, Borges, adică pe cei care la rândul lor au polemizat cu forma organică, cu romanul bine structurat, opunându-le formele deschise ale literaturii ca proces. Noua viziune a romancierilor este fragmentară, fluidă, antiromanescă (în măsura în care respinge tradiţionalele tipare ce coagulează materialul epic, adică decupajul pe capitole, intriga şi personajele bine conturate, coordonate spaţio-temporale precise). Brautigan, Barthelme, Burroughs, Vonnegut nu scriu adesea romane în sensul clasic al termenului: naraţiunea lor respinge ordinea interioară strictă, fiind mai mult produsul asociaţiei spontane de idei, al colării şi decupării fortuite. Este utilizată structura secvenţională sau episodică (decuparea romanului în paragrafe scurte sau „strofe”) în locul construcţiei clasice, din cel puţin două motive: o asemenea structură redă mai fidel conştiinţa dramatică a dezagregării existenţei americane contemporane; pe de altă parte, ea obligă fluxul narativ să iasă din tiparele mecanice la care l-a constrâns tradiţia, acceptând disponibilităţile şi fluiditatea vieţii înseşi. În cazul unor autori că William H. Gass sau Rosalyn Drexler, experimentul formal devine scop în sine, alunecând în artificii tipografice (caligrame, dispuneri ale semnelor tipografice în variate forme, revizuirea punctuaţiei) care au un efect opus celui scontat, obligând

literatura să se reîntoarcă la noi convenţii şi tipare manieriste. În romanele lui Vonnegut, însă, se încearcă o autentică reînnoire a limbajului şi formelor romaneşti, care să corespundă epocii actuale de sinteză între cultura tehnico-ştiinţifică şi cea umanistă, între arta cultă şi arta populară (orală), în care tehnicile civilizaţiei auditive, ori de „mass-media” invadează universul vizual şi linear al „galaxiei Gutenberg”.[1] Nu ştim în ce măsură Vonnegut a cunoscut pertinentele analize ale lui Marshall McLuhan, dar romanele sale transcriu în plan literar-structural o seamă de intuiţii ale filozofului, străduindu-se să absoarbă (nu să ignore) fenomenele lumii contemporane, noile forme ale culturii americane, adesea deconcertante (cultura de „mass-media”, arta „pop”, literatura „naivă”, idiomatică, etc.), *canonizându-le* – cum ar spune Victor Şklovski – în noua poetică romanescă pe care o propune.

Fii binecuvântat, domnule Rosewater (1965) este în multe privinţe o carte-sinteză ce recapitulează şi amplifică preocupările fundamentale ale prozatorului. De altminteri întreaga sa operă pare să se sustragă delimitărilor clasice în romane separate, constituind un fel de naraţiune unică, cu teme şi variaţiuni, cu reluări contrapunctice de motive, situaţii, personaje ca într-o nouă *Comedie umană*: aproape în fiecare roman există un personaj cu numele de Rumfoord (căruia i se atribuie roluri negative); sau figuri de artişti între care se detaşează câte un scriitor de literatură ştiinţifico-fantastică precum Kilgore Trout; sau grupuri tipologice care se repetă cu variaţiuni minime – milionari şi oameni „de prisos”, antieroi mesianici, donquijoteşti sau victimizaţi[2], peregrini şi exploratori ai spaţiilor sociale sau interplanetare. Tot astfel există o *continuitate tematică*

---

[1] O atare raportare a prozei lui Vonnegut la ideile lui Marshall McLuhan face parţial şi James M. Mellard, *The Modes of Vonnegut’s Fiction*, în *The Vonnegut Statement*, pp. 179-203.

între aceste cărţi, fiecare propunând variante ale unei filozofii sociale reformatoare, ori ale unei filozofii artistice care să repună scriitorul în drepturile sale legitime în cadrul societăţii americane. Sau o *continuitate topografică:* acţiunea e plasată în câte un orăşel fictiv, mitic (Illium, statul New York, Rosewater, statul Indiana), ilustrând contradicţiile unei civilizaţii provinciale şi hiperindustriale în acelaşi timp; sau pe planetele unui arhipeleag de lumi utopice, precum Tralfamadore din Anti-Galaxia 508G; sau într-un decor dureros de real, precum cel al uriaşului incendiu din Dresda bombardată în timpul celui de al doilea război mondial.

Tema romanului este anunţată de la bun început: „Un morman de bani este protagonistul acestei istorisiri despre oameni, întocmai cum o putină de miere ar putea pe drept cuvânt să fie personajul principal într-o istorisire despre albine.” Temă fundamentală pentru civilizaţia americană, de vreme ce pe ea se întemeiază atât *visul american* al succesului individual nelimitat, cât şi acel „American way of life” constând în acumularea febrilă de obiecte de consum. Intuind importanţa factorului economic, protagonistul romanului le încredinţează scriitorilor de literatură ştiinţifico-fantastică misiunea de a cugeta „la căile absurde pe care circulă banii în ziua de azi şi / de-a născoci / altele mai bune”. Căci, adaugă el, „nu-i nevoie să vă duceţi pe planeta Tralfamadore din Anti-Galaxia 508G ca să descoperiţi fiinţe bizare cu puteri neînchipuite. Priviţi puterea unui milionar de pe pământ! Priviţi-mă pe mine!” Eliot Rosewater ilustrează astfel specia caracteristică a modului economic american, *milionarul,* personaj făcându-şi discret intrarea în literatură încă într-un roman de Henry

---

[2] „Pharmakos” (ţapi ispăşitori), „alazoni” (impostori) şi „bufoni”, pentru a folosi terminologia lui Northrop Frye, preluată şi de Ihab Hassan în *Radical Innocence. Studies in the Contemporary American Novel,* New Jersey, Princeton, 1961.

James (*Americanul,* 1877), fiind reluat apoi de William Dean Howells, Theodore Dreiser, Sinclair Lewis, John Dos Passos, Thomas Wolfe, sau mai recent Saul Bellow, J. P. Donleavy, ş.a. El figurează şi în alte romane ale lui Vonnegut, bunăoară în utopia *Sirenele de pe Titan,* sub numele de Constant Malachi, cel mai bogat om din lume, care descoperă în cele din urmă inutilitatea averii sale (faptul că nu posedă decât rămăşiţele unei civilizaţii exclusiv materiale) precum şi a destinului său (oneros agent în reţeaua unui complot interplanetar), dar se salvează în cele din urmă prin iubire. El există potenţial şi în *Abatorul nr. 5 sau Cruciada copiilor* în persoana protagonistului Billy Peregrinul, care evadează dintr-o existenţă confortabilă, dar apăsată de himerele celui de al doilea război mondial (bombardarea oraşului Dresda, fireşte) în ficţiunea voiajului său interplanetar, pe utopica Tralfamadore.

În *Fii binecuvântat, domnule Rosewater,* tema milionarului este tratată monografic, în toate variantele posibile, în prima jumătate a romanului este urmărit destinul familiei Rosewater din Indiana, a cărei avere, a paisprezecea din Statele Unite în ordinea mărimii, fusese edificată prin fraudă, escrocare, oportunism politic şi social (mai ales în anii dezastrului naţional – de pildă în timpul Războiului Civil) de premergători ca Noah Rosewater care au profitat de idealismul „Părinţilor întemeietori” ce nu au îngăduit prin lege arbitrariul şi brutalul sistem al liberei competiţii. Reprezentanţii actuali ai acestei familii sunt senatorul Lister Ames Rosewater, adeptul intransigent al „economiei libere” (sistemul „bâtei şi al morcovului” ce-l pune în mişcare şi pe cel mai îndărătnic catâr) şi al moralei drastice, spartane (ca în „Veacul de aur al Romei” lui August) care să reprime deopotrivă delincvenţa, perversiunea, dar şi revendicările sociale ale lucrătorilor „leneşi”, visând la un sistem social întemeiat pe principiul primitiv „al lui înoată-de-nu-vrei-să-te-scufunzi, …cei slabi

dispărând discret la fund”; şi Eliot Rosewater, preşedintele Fundaţiei Rosewater, organizaţie cu scopuri pur comerciale (stoarcerea de profituri şi evaziunea fiscală), dar care este transformată de protagonistul romanului într-o organizaţie filantropică.

În partea a doua a romanului figurează cealaltă ramură a familiei, Rosewaterii scăpătaţi din Pisquontuit, frustraţi de drepturile lor legitime la moştenire, practicând (prin Fred Rosewater) comerţul cu asigurări şi şantajul sentimental pentru a putea supravieţui. De asemenea o altă familie de milionari, în opoziţie contrapunctică cu prima, familia Buntline, care a făcut avere din mături, demagogie şi speculă în anii de după Războiul Civil, reprezentată acum de un Stewart Buntline ducând o existenţă larvară, complet dezinteresat de realitatea înconjurătoare (de vreme ce banii săi se înmulţeau singuri, „fertilizaţi, altoiţi şi prăsiţi în ferma aceea hidroponică de bani care era... Casa de depuneri din Boston”), de Amanita Buntline, perversă şi mărginită, şi fiica lor Lila (o Lolită în devenire) ocupându-se de comerţul ilicit cu materiale pornografice. În fine, nu trebuie uitată nici familia Rumfoord, izolată în palatul ei aristocratic, care însă, potrivit unei prevederi testamentare, îşi deschide palatul vizitatorilor o dată la cinci ani, pentru a observa cu superbie „specimene ale feluriţilor oameni ce se agită la întâmplare în afara acelor ziduri”.

La polul opus se află cei învinşi şi refuzaţi de sistemul liberei competiţii, existenţele umile şi mizere, oamenii „de prisos”. Vonnegut are o viziune dihotomică (uneori prea intensă) a lumii americane: de o parte lumea opulenţei, a privilegiilor şi a inactivităţii, gustând deliciile acelei „utopii în stare concentrată” care este banul (comunitatea prosperă a funcţionarilor din „Avondale”, cartierul magnaţilor de pe pajiştile utopice din Pisquontuit), de cealaltă parte „cocioabe de pământ, maghernițe, alcoolism, ignoranţă, imbecilitate şi perversiune”. Aceste contraste

devin şi mai pregnante „într-un mic şi searbăd oriunde american”, precum târgurile de provincie Rosewater şi Pisquontuit în acest roman, Illium în alte romane. America tipică a lui Vonnegut nu este aceea a marilor aglomerări americane, forfotitoare, şi a acestor peisaje terne, aneantizante, degradare dramatică a visului coloniştilor de odinioară – ajunşi şi ei astăzi nişte oameni de prisos, sinucigaşi şi abulici precum Fred Rosewater, Diana Moon Glampers, sau toate celelalte personaje ce defilează prin oficiul sordid al lui Eliot. Dar spre deosebire de alte romane (*Pianul mecanic,* bunăoară), unde modul de existenţă a indivizilor se deosebea radical în funcţie de apartenenţa lor la clasă conducătoare (a „managerilor”) ori la cea a coloniştilor (din „Homestead”), aici diferenţele se estompează, toate destinele celor din Pisquontuit, de pildă, consumându-se într-o banalitate şi mizerie spirituală desăvârşită, milionarii de tipul lui Stewart Buntline îngroşând ei înşişi rândurile oamenilor de prisos, de vreme ce averile li se autoreproduc fără efort.

Şi totuşi, romanul de faţă oferă şi câteva exemple de umanitate eroică, exemple care răscumpără trivialul existenţei sociale în ansamblu. Aşa, spre exemplu, Harry Pena, personaj melvillian sau hemingwayan, robust, pragmatic, întreprinzător, încercând să supravieţuiască prin propriile sale calităţi: forţă fizică, inteligenţă, potenţă; un luptător solitar ce ilustrează individualismul romantic de tip emersonian al secolului XIX, devenit anacronic în peisajul actual. Căci asemenea specimene romantice sunt sortite înfrângerii şi dispariţiei, singura lor valoare economică fiind aceea publicitară, de atragere a clientelei dornice de senzaţii tari în restaurantul lui Bunny Weeks, el însuşi urmaş degenerat al căpitanului din Nantucket care a ucis în cele din urmă faimoasa balenă Moby Dick (e evidentă ironia la adresa tipului de eroism melvillian ilustrat de Ahab, dar imitat aici neconvingător de Harry Pena, pescarul la

„capcane” ce recurge la înşelăciuni şi expediente pentru a-şi învinge prada).

Există apoi confreria scriitorilor de anticipaţie, elogiaţi de protagonistul romanului în următoarele cuvinte:

> „Voi sunteţi singurii care catadicsiţi să ne vorbiţi despre schimbările *cu adevărat* teribile ce se petrec în jurul nostru, singurii destul de zănatici ca să ştiţi că viaţa-i o călătorie spaţială... care o să dureze miliarde de ani. Sunteţi singurii care aveţi curaj să vă pese *cu-adevărat* de viitor, ca să luaţi seama la ce ne fac maşinile, ori războaiele, sau oraşele, sau ce ne fac marile şi simplele idei, teribilele neînţelegeri, erori, accidente şi catastrofe. Sunteţi singurii destul de smintiţi ca să agonizaţi din pricina timpului şi a distanţelor fără limite, ...a faptului că tocmai în această clipă hotărâm dacă, de fapt, călătoria noastră spaţială din următorul miliard de ani ne va purta spre paradis sau infern.”

Dintre ei se detaşează Kilgore Trout, filozoful acestui roman, prezent fizic sau doar prin cărţile sale în viaţa protagonistului, el însuşi autorul unei naraţiuni fantastice, parabolic-satirice pe tema metempsihozei, a reîncarnării spiritelor eroice ale trecutului în formele degenerate ale prezentului. Cărţile lui Trout, ignorate de critică sau de cititorii neavizaţi (vândute laolaltă cu maculatura pornografică) descriu societăţi şi planete utopice, dar mai des societăţi fictive a căror alcătuire nu se deosebeşte prea mult de cea a societăţii americane contemporane, relevând dureroasele ei probleme: dezintegrarea personalităţii umane, uzurparea oamenilor de către maşini, transformarea lor în clienţi voluntari ai „saloanelor de sinucidere morală” patriotică, primejdiile totalitarismului, spectrul dezastrului atomic iminent, etc. Profeţiile acestor

scriitori sunt desconsiderate, fireşte, autorii lor fiind obligaţi să ducă o existenţă anonimă, marginală, (eventual ca „şef de stoc într-un birou de recuperarea cupoanelor comerciale”) fără posibilitatea influenţării în vreun fel a destinului societăţii americane.

Există, în sfârşit, categoria indivizilor filantropici, mesianici, donquijoteşti, care beneficiază şi de puterea economică sau social-politică în virtutea căreia pot acţiona semnificativ asupra structurilor sociale, dar ale căror soluţii sunt în general utopice, ori pur filantropice, nedepăşind semnificaţia unor gesturi izolate. În această categorie intră protagonistul romanului, Eliot Rosewater, neofit în arta de a iubi şi a ajuta (prin acţiuni filantropice sau umanitare) pe renegaţii societăţii liberei concurenţe, pe oamenii „de prisos”; dar şi soţia sa, Sylvia, cel puţin până în momentul când suferă prima criză de „samaritrofie”, termen care denumeşte ironic sindromul de „indiferenţă isterică faţă de grijile celor mai puţin norocoşi decât propria persoană”, altfel spus, atrofierea unui elementar sentiment de compasiune faţă de soarta semenilor şi de spiritul de justiţie socială. Dar, aşa cum constată medicul descoperitor al acestui sindrom, rămâne de văzut în ce măsură o asemenea manifestare psihică poate fi diagnosticată ca patologică, de vreme ce majoritatea indivizilor comuni, normali, o ilustrează cu prisosinţă. Spre o atare indiferenţă abulică evoluează spre final şi personajul principal chiar dacă criza lui durează mai puţin şi după consumarea ei eroul va mai avea puterea de a lua o decizie altruistă, care să schimbe soarta unui număr de indivizi din comunitatea orăşelului Rosewater. Criza sa va estompa şi mai mult frontiera incertă între comportamentul social normal şi comportamentul aberant, între echilibrul mintal sau nebunia acuzată a protagonistului ce constituie de altfel suspansul (şi una din temele) romanului.

Prin toate datele sale, personajul central al cărţii

constituie un destin de excepţie, aberant în societatea americană contemporană. El ilustrează arhetipul inocentului (vezi şi numele său însemnând „apă de trandafiri”, nume conspirativ ales de iluştrii strămoşi ai familiei, retraşi ei înşişi din viaţa politică şi de curte în sihăstria pastorală a unei insule unde se ocupă de horticultură; nu întâmplător şi celălalt descendent al Rosewaterilor, Fred, obişnuieşte să se refugieze din faţa mizeriei vieţii şi a tentaţiei permanente a sinuciderii, pe iahtul său „Bobocul de trandafir II”); un inocent cu suflet adolescentin, angelic, cu vise mesianice, asexuat sau androginizat de vreme ce – potrivit explicaţiilor psihanalistului său – îşi canalizează toate energiile spre proiectele sale utopice. Ca alţi inocenţi din romanele lui Vonnegut (Billy Peregrinul din *Abatorul nr. 5*), Eliot refuză toate avantajele materiale, participarea sa la cursa „atletică” a succesului şi prosperităţii, sacrificându-şi bunăstarea trupului şi a spiritului în numele unei supreme misiuni hamletiene pe care şi-o descoperă, în numele vocaţiei umanitare.

Fireşte, multe din manifestările personajului frizează patologicul. El suferă mai întâi de o nevroză anxioasă şi obsesivă, explicabilă prin datele sale biografice (un tată tiranic, în veşnică opoziţie, o mamă pentru a cărei moarte se simte responsabil, o soţie al cărei dezechilibru psihic îi creează un sentiment de vinovăţie) sau prin experienţele traumatizante, mai cu seamă din perioada războiului. Obsesiile şi fobiile sale sunt cât se poate de pronunţate: în fapt Eliot Rosewater trădează atitudinea unui *inocent deziluzionat* care refuză în bloc valorile umanităţii (artele, ştiinţa, tehnica) pentru că a suferit o serie de dezamăgiri în relaţia sa cu lumea. În schimb, la fel de intens îşi manifestă şi simpatiile: pentru literatura ştiinţifico-fantastică şi scriitorii ei, pentru îndeletnicirea de pompier voluntar, pentru existenţele obscure, umile, elementare (ca şi

personajele lui Thomas Wolfe, Eliot are un adevărat cult pentru lucrătorii Americii cu ale căror însemne vestimentare îşi umple garderobul).

Aceste simpatii depăşesc adesea cadrul îngust al unor manifestări ocazionale, constituind coordonatele *filozofiei sale sociale, utopice,* excesiv de originală în unele aspecte (şi ca atare putând fi socotită ca o probă clinică a smintelii lui). Dominantă este *utopia pompieristică,* explicabilă autobiografic şi prin experienţa dramatică pe care eroul a trăit-o în anii războiului (când a ordonat din greşeală masacrul unei formaţiuni de pompieri aflate în exerciţiul funcţiunii). Ea se traduce nu doar prin preocuparea obsesivă a protagonistului faţă de aspectele acestei îndeletniciri, ci şi prin ridicarea ei la rangul de filozofie salvatoare a societăţii şi a lumii contemporane: eroul visează o revoluţie socială condusă de pompieri, face elogiul confreriei pompierilor, cei chemaţi să salveze universul de la fuziunea lui aneantizatoare cu oxigenul, înzestrează orăşelul Rosewater cu cel mai sonor dispozitiv de alarmă din emisfera nordică, mijloc de protecţie – înţelegem – împotriva tuturor catastrofelor ce ameninţă societatea americană. Semnificativ, în momentul crizei sale delirante din finalul romanului, eroul are impresia că întreg oraşul Indianapolis este cuprins de o furtună devastatoare de foc, asemeni celei de la Dresda, ce are semnificaţie escatologică. Această viziune îi descoperă eroului idealismul utopic al filozofiei sale pompieristice, imposibilitatea combaterii unor calamităţi universale (sociale sau economice) aşa cum ai combate un banal incendiu.

În egală măsură se va convinge protagonistul romanului de limitele şi chiar de riscurile celeilalte utopii a sale, *utopia filantropică.* Acţiunile umanitare ale lui Eliot în ţinutul Rosewater sunt efemere şi de importanţă minoră (raportate la scara întregii naţiuni), chiar dacă efectele lor imediate

sunt binefăcătoare. Plecarea sa va declanşa o criză de proporţii catastrofice între clienţii Fundaţiei Rosewater, încurajaţi de Eliot să se sprijine pe asemenea soluţii oculte de rezolvare a problemelor proprii (cum indică şi titlul romanului, Eliot joacă rolul unui substitut al divinităţii). Distanţa între acţiunile sale şi cele ale lui Fred Rosewater (care încheie asigurări „filantropice” pe numele capilor de familii nevoiaşe, împingându-i implicit la sinucidere pentru a înlesni accesul familiei lor la banii de asigurare) nu este prea mare: dovadă, referirea dublă, ironică, a titlului la cariera ambilor eroi.

Totuşi, filantropismul lui Eliot are la bază o concepţie socială mai matură, care conferă gesturilor sale o semnificaţie mai adâncă decât, spre exemplu, revolta idealistă, adolescentină prin care trec alţi plutocraţi ai lui Vonnegut în tinereţe (Stewart Buntline, bunăoară). Chiar dacă misionarismul său este dinainte sortit eşecului (fiind compromis atât de structura socială, cât şi de slăbiciunile omeneşti ale personajului), el are în cele din urmă o valoare exemplară, atrăgând atenţia asupra vastelor posibilităţi de acţiune socială neutilizate. Printr-o spectaculoasă răsturnare în final, aparenta „nebunie” a protagonistului devine singura atitudine realistă, generoasă, pe fundalul alienant al existenţei americane contemporane. Eliot Rosewater ajunge eroul ei exponenţial: deopotrivă ţap ispăşitor şi bufon, vizionar utopic şi demitizator, spirit contemplativ şi agent al unei răsturnări potenţiale, înnoitoare în plan moral şi social.

Dar şi în plan literar. Căci tot un personaj cu numele de Rosewater exprimă cu candoare în *Abatorul nr. 5* conştiinţa reînnoirii necesare a romanului contemporan: „El spuse că tot ceea ce era necesar să se cunoască despre viaţă fusese cuprins în *Fraţii Karamazov* de Feodor Dostoievski. Dar astăzi acest lucru nu mai e suficient.”

Romanul lui Kurt Vonnegut este o tentativă meritorie de

a ilustra în forme adecvate această conştiinţă a unui nou timp social şi literar.

MARCEL POP-CORNIŞ

„Al doilea război mondial se isprăvise – şi iată-mă în toiul amiezii, traversând agale Times Square cu decoraţia Inima Sângerie aninată de piept.”

– ELIOT ROSEWATER
Preşedintele Fundaţiei Rosewater

1

UN MORMAN DE BANI este protagonistul acestei istorisiri despre oameni, întocmai cum o putină de miere ar putea pe drept cuvânt să fie personajul principal într-o istorisire despre albine.

Suma de 87.472.033 dolari şi 61 cenţi la 1 iunie 1964, ca să ne alegem o zi de referinţă. Era tocmai ziua în care ea ademeni privirea urduroasă a unui avocăţel venal pe nume Norman Mushari. Venitul anual pe care-l aducea acea ispititoare sumă era de 3.500.000 dolari, adică de aproape 10.000 de dolari pe zi, socotind şi duminicile.

Suma fusese aşezată la temelia unei fundaţii filantropice şi culturale prin 1947, când Norman Mushari avea doar şase ani. Până atunci fusese socotită a paisprezecea avere din America în ordinea mărimii, averea Rosewater. Ea fusese dosită într-o fundaţie tocmai pentru ca perceptorii de taxe şi alţi răpitori ce nu purtau numele de Rosewater să n-o poată înşfăca. Iar acea capodoperă a tertipurilor juridice care era carta Fundaţiei Rosewater stipula efectiv ca preşedinţia fundaţiei să fie moştenită în acelaşi chip ca şi coroana Angliei. Ea urma adică să fie etern transmisă celui mai apropiat şi mai vârstnic descendent al ctitorului fundaţiei, senatorul Lister Ames Rosewater din statul Indiana.

Rudele preşedintelui urmau să devină administratori ai fundaţiei la împlinirea vârstei de douăzeci şi unu de ani. Toţi membrii consiliului erau aleşi pe viaţă, afară de cazul când erau declaraţi oficial nebuni. Ei erau liberi să se

despăgubească pentru serviciile făcute cu cele mai extravagante sume, dar numai din veniturile fundaţiei.

* R *

Aşa cum cereau legile, carta interzicea moştenitorilor senatorului să se amestece în administrarea capitalului de care dispunea fundaţia. Supravegherea capitalului fusese încredinţată unei corporaţii născute odată cu fundaţia. Aceasta fu botezată, fără scrupule inutile, Corporaţia Rosewater. Ca atâtea alte corporaţii, era şi ea închinată chibzuinţei şi profitului, bilanţurilor economice. Funcţionarii ei primeau lefuri foarte mari. Drept care erau iscusiţi, fericiţi şi întreprinzători. Principala lor sarcină era să stoarcă untul din stocurile[1] şi obligaţiunile altor corporaţii. Ca activitate colaterală, corporaţia se ocupa de administrarea unei fabrici de ferăstraie, a unei popicării, a unui motel, a unei fabrici de bere, a câtorva ferme întinse în ţinutul Rosewater şi a mai multor mine din nordul statului Kentucky.

Corporaţia Rosewater ocupa două nivele ale imobilului cu numărul 500 de pe Fifth Avenue, New York, şi menţinea câteva mici birouri la sucursalele din Londra, Tokio, Buenos Aires şi în ţinutul Rosewater. Nici un membru al Fundaţiei Rosewater n-avea dreptul să dea dispoziţii corporaţiei ce să facă cu capitalul. Dar nici corporaţia n-avea vreo putere asupra felului în care folosea fundaţia imensele profituri stoarse de ea.

* R *

Toate acestea ajunseră la cunoştinţa junelui Norman Mushari când, absolvind Facultatea de drept Cornell ca şef de promoţie, plecă să lucreze în cadrul firmei de avocaţi din

[1] Probabil este vorba de stocks – acţiuni.

Washington care crease atât fundaţia, cât şi corporaţia, firma McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Norman era de origine libaneză, fiul unui negustor de covoare din Brooklyn. Avea cam un metru şaizeci înălţime şi un dos enorm, care se făcea uşor remarcat.

Era cel mai tânăr, cel mai scund şi cu siguranţă cel mai puţin anglo-saxon dintre toţi angajaţii firmei. Fusese pus să lucreze în subordinea celui mai senil dintre asociaţi, Thurmond McAllister, un bătrânel zaharisit de şaizeci şi şase de ani. N-ar fi ajuns niciodată să fie angajat dacă ceilalţi asociaţi n-ar fi simţit că operaţiilor lui McAllister nu le-ar strica încă un strop de necinste.

Nimeni nu catadicsea să ia prânzul cu Mushari. El înfuleca singur prin bufete ieftine şi urzea răsturnarea violentă a fundaţiei Rosewater. Nu cunoştea personal nici un Rosewater. Interesul său era stârnit de faptul că averea Rosewater era cel mai impresionant pachet individual de bani reprezentat de McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Îşi aminti ce-i spusese odată profesorul său preferat, Leonard Leech despre căpătuire în cariera juridică. Zicea Leech că, întocmai cum un bun pilot trebuie să caute mereu locuri de aterizare, un avocat trebuie să pândească acele situaţii în care mari sume de bani sunt pe cale să treacă dintr-o mână într-alta.

— În fiecare tranzacţie importantă, îi spusese Leech, intervine un moment miraculos când cineva tocmai a lăsat din mână o comoară, iar cel ce urmează s-o primească încă n-a primit-o. Un avocat iscusit va face acel moment să-i aparţină, punând stăpânire pe comoară preţ de o frântură de secundă, reţinând o mică parte din ea şi transmiţând restul mai departe. Dacă omul ce urmează s-o primească nu-i deprins cu averea, dacă-l chinuie un complex de inferioritate şi vagi sentimente de vinovăţie, cum se întâmpla în majoritatea cazurilor, avocatul va putea lua chiar şi jumătate din maldăr, şi încă va auzi mulţumirile

precipitate ale proprietarului.

Cu cât Mushari scotocea mai mult prin dosarele confidenţiale referitoare la Fundaţia Rosewater, cu atât devenea mai captivat. Deosebit de pasionant pentru el era mai ales acel paragraf din cartă care prevedea expulzarea neîntârziată a oricărui membru al consiliului de administraţie declarat nebun. Or, devenise un subiect obişnuit de flecăreală prin birouri faptul că tocmai primul preşedinte al fundaţiei, Eliot Rosewater, fiul senatorului, era bun de balamuc. Această caracterizare era făcută mai multă în glumă, dar cum bine ştia Mushari, ar fi fost cu neputinţă să se explice unei instanţe de tribunal ce vrea să însemne o glumă. Eliot era botezat de colegii de birou ai lui Mushari, după împrejurări, „Scrântitul”, „Sfântul”, „Bate-câmpii”, „Ion Botezătorul” şi aşa mai departe.

„Trebuie neapărat”, rânji Mushari către sine, „să aducem acest specimen rar în faţa judecătorului.”

Din relatările auzite, următorul pretendent la preşedinţia fundaţiei, un văr din Rhode Island, era inferior în toate privinţele. Când avea să sosească momentul acela miraculos, Mushari avea să-l reprezinte în faţa legii.

Mushari, neavând ureche muzicală, nu ştia că şi el avea o poreclă prin birou. Ea era mascată într-o melodie pe care întotdeauna o fluiera careva la intrarea sau ieşirea lui din birou. Melodia se numea „Sfâr, trece nevăstuica.”

* R *

Eliot Rosewater devenise preşedinte al fundaţiei în 1947. Când Mushari începu investigaţiile asupra lui, şaptesprezece ani mai târziu, Eliot avea patruzeci şi şase de ani. Mushari, care se închipuia în postura unui mic dar brav David pe cale să-l răpună pe Goliat, avea jumătate vârsta lui. Şi se părea că Dumnezeu însuşi vroia ca micuţul David să izbândească, căci unul după altul documentele

confidenţiale confirmau faptul că Eliot era scrântit de-a binelea.

Într-un dosar zăvorât în beciul firmei se păstra, bunăoară, un plic cu trei sigilii ce trebuia să fie transmis intact celui ce avea să preia fundaţia după moartea lui Eliot.

În plic se afla o scrisoare a lui Eliot, care glăsuia cam aşa:

> Dragă vere, sau oricine vei fi – Felicitări pentru soarta-ţi minunată. Bucură-te de ea. Dar ţi-ar putea fi de folos să ştii ce administratori şi custozi a avut până acum averea-ţi incredibilă.
>
> Ca atâtea mari averi americane, mormanul de bani Rosewater a fost agonisit la început de un fermier cu frica lui Dumnezeu, încuiat şi lipsit de umor, preschimbat în speculant şi mituitor în timpul şi după Războiul Civil. Ţărănuşul se numea Noah Rosewater, străbunicul meu, născut în ţinutul Rosewater, statul Indiana.
>
> Noah şi fratele său George moşteniseră de la tatăl lor, pionier al vestului, şase sute de acri de pământ arabil, un pământ întunecat la culoare şi mănos ca un tort de ciocolată, şi-o mică întreprindere de ferăstraie în pragul falimentului. Apoi veni războiul. George strânse o companie de puşcaşi şi plecă în fruntea ei.
>
> Noah tocmi pe prostul satului să lupte în locu-i şi transformă întreprinderea de ferăstraie într-una de săbii şi baionete, iar ferma într-o crescătorie de porci. Abraham Lincoln declarase că nici un preţ nu era prea mare pentru restaurarea uniunii naţionale, aşa că Noah ridică preţurile produselor sale în proporţie directă cu tragedia ţării. Şi mai făcu această descoperire: reclamaţiile guvernului faţă de preţurile şi calitatea mărfurilor sale se evaporau la plata unor şperţuri întristător de mici.
>
> Noah o luă pe Cleota Herrick, cea mai slută femeie

din Indiana, doar pentru c-avea patru sute de mii de dolari. Cu banii ei extinse fabrica şi mai cumpără nişte loturi de fermă, toate în ţinutul Rosewater. Ajunse curând cel mai mare crescător de porci din nord. Şi ca să nu cadă victima exportatorilor de carne, cumpără acţiuni ce-i dădeau dreptul de control asupra unui abator din Indianapolis. Pentru a nu cădea victimă furnizorilor de oţel, cumpără acţiuni ce-i dădeau drept de control asupra unei companii producătoare de oţel din Pittsburgh. Pentru a nu fi escrocat de furnizorii de cărbune, cumpără acţiuni importante în mai multe mine. Pentru a nu fi escrocat de cămătari, înfiinţă propria lui bancă.

Şi teama sa paranoică de a nu fi escrocat îl sili tot mai mult să facă negoţ cu hârtii de valoare, cu stocuri de efecte şi obligaţiuni, uitând de săbii şi porci. Mici experimente cu hârtii de valoare neînsemnată îl convinseseră că asemenea hârtii puteau să fie vândute fără nici un efort. Şi în vreme ce mai mituia persoane din guvern ca să-i încredinţeze bonuri de tezaur şi alte resurse naţionale, Noah se apucă cu un entuziasm nou de negoţul cu stocuri[1] fără acoperire.

Când Statele Unite ale Americii, prezumtiva ţară utopică a tuturor, nici nu împlinise încă un veac de existenţă, Noah Rosewater şi alţii asemeni lui reuşiseră să demonstreze nerozia, cel puţin într-o privinţă, a Părinţilor Întemeietori: acei străbuni atât de tineri nu prevăzuseră prin lege în Utopia lor limitarea averii fiecărui cetăţean. Această neglijenţă se datora respectului lor servil faţă de cei ce iubeau lucrurile scumpe, precum şi sentimentului că ţara era atât de uriaşă şi de bogată, iar populaţia atât de rară şi de întreprinzătoare, încât nici un tâlhar, oricât de

[1] Acţiuni.

iute de mână, n-ar fi putut deranja decât în mică măsură pe ceilalţi.

Noah şi alţii de teapa lui intuiseră însă faptul că acest continent este mărginit şi că anumiţi dregători venali, mai cu seamă legislatorii, puteau fi convinşi să arunce câte o ciozvârtă din el în sus, în aşa fel încât aceasta să poposească în poala lui Noah şi a celor asemeni lui.

Aşa a ajuns o mână de cetăţeni hrăpăreţi să stăpânească tot ce se putea în America. Aşa a luat fiinţă stupidul, crudul, absurdul şi cu desăvârşire inutilul sistem american de clase. Cetăţenii oneşti, sârguincioşi şi paşnici ajunseră să fie acuzaţi că sug sângele poporului atunci când îndrăzneau să ceară o leafă cu care să-şi poată duce zilele. Iar ei constatară cu stupoare că alţii începuseră să fie răsplătiţi cu laude pentru a fi născocit noi metode de stoarcere a unor sume enorme prin crime pentru care nu existau legi. Şi astfel visul american s-a întors cu burta-n sus, s-a înverzit la faţă, săltând la suprafaţa murdară a cupidităţii nelimitate, s-a umflat de gaze şi a pocnit în soarele amiezii.

E pluribus unum e fireşte un motto ironic pe moneda acestei Utopii dezumflate, căci fiecare american ce se lăfăie în belşug reprezintă toată bogăţia, privilegiile şi plăcerile refuzate celor mulţi. Un motto şi mai instructiv, din perspectiva istoriei făurite de un Noah Rosewater, ar fi: *Înşfacă mult prea multul, ori mulţumeşte-te cu nimic.*

Iar Noah îl zămisli pe Samuel, care se însură cu Geraldine Ames Rockefeller. Samuel prinse şi mai mult decât părintele lui gustul pentru politică, slujind fără ostenire partidul republican ca făcător de regi, învăţându-l să desemneze candidaţi versaţi în a face piruete, a perora într-o babiloniană curgătoare şi a

ordona poliţiei să tragă în mulţime ori de câte ori vreun sărăntoc cuteza să insinueze că el şi Rosewater ar fi egali în faţa legii.

Şi Samuel îşi tocmi gazete şi de asemenea predicatori. Le încredinţă următoarea lecţie simplă de predicat, iar ei o slujiră cât se poate mai bine: *Oricine-şi va fi închipuit că Statele Unite ale Americii trebuiau să fie un loc al utopiei este un smintit încăpăţânat, afurisit şi leneş.* Samuel tuna că nici un muncitor american nu merită mai mult de optzeci de cenţi leafă pe zi. Şi tot el se bucura de orice prilej i se ivea de-a cheltui o sută de mii de dolari ori chiar mai mult pentru tabloul vreunui italian mort de trei secole. Şi încununa această insultă adusă nevoiaşilor donând picturile muzeelor pentru elevarea spirituală a celor mulţi. Dar muzeele erau închise duminicile.

Iar Samuel îl zămisli pe Lister Ames Rosewater care se însură cu Eunice Eliot Morgan. Un lucru se cuvine menţionat în legătură cu Lister şi Eunice: spre deosebire de Noah şi Cleota, ori Samuel şi Geraldine, ei ştiau să şi râdă. Şi ca o stranie notă la subsolul istoriei, Eunice mai deveni şi campioana Statelor Unite la şah pe anul 1927, iar apoi pe anul 1933.

Eunice este şi autoarea unui roman istoric despre o gladioatoare, *Ramba din Macedonia,* devenit best-seller în 1936. Eunice muri în 1937 într-un accident nautic în Cotuit, Massachussetts. Era o femeie înţeleaptă, amuzantă, sincer preocupată de condiţia săracilor. A fost mama mea.

Soţul ei, Lister, nu s-a ocupat niciodată de afaceri. Din momentul naşterii mele până în clipa când scriu aceste rânduri, a încredinţat administrarea bunurilor sale avocaţilor şi băncilor. Şi-a petrecut aproape întreaga viaţă adultă în Congresul Statelor Unite, predicând o nouă morală, mai întâi în Camera

Reprezentanţilor, ca deputat al districtului în inima căruia se află ţinutul Rosewater, apoi ca senator de Indiana. Dar afirmaţia că el este, ori că a fost vreodată, un reprezentant tipic al statului Indiana este pură legendă politică. Iar Lister l-a zămislit pe Eliot.

Lister a stat să se gândească la efectele şi implicaţiile uriaşei sale averi moştenite cam tot atâta cât se gândesc majoritatea oamenilor la degetul mare de la piciorul stâng. Averea sa nu l-a amuzat, nu l-a neliniştit şi nu l-a ispitit niciodată. Donarea ei în proporţie de nouăzeci şi cinci la sută fundaţiei pe care o conduci acum nu i-a pricinuit nici cea mai mică tresărire.

Iar Eliot s-a însurat cu Sylvia DuVrais Zetterling, o pariziancă frumoasă care a ajuns curând să-l urască. Mama ei era patroană a pictorilor, tatăl ei cel mai mare violoncelist în viaţă. Bunicii ei dinspre mamă fuseseră un Rothschild şi un DuPont.

Şi Eliot ajunse un beţivan, un visător utopic, un sfânt de mucava, un neghiob fără rost în viaţă.

Şi el nu zămisli pe nimeni.

Bon voyage, scumpe văr, ori cine vei mai fi. Fii generos. Fii bun. Poţi fără riscuri să ignori artele şi ştiinţele. Ele n-au ajutat niciodată pe nimeni. Dar fii un amic sincer şi atent al celor nevoiaşi.

Scrisoarea era semnată,

Răposatul Eliot Rosewater.

Cu inima bătându-i ca un dispozitiv de alarmă anti-furt, Norman Mushari închirie o cutie încăpătoare de safe şi depozită scrisoarea în ea. Această primă piesă substanţială de probatoriu nu avea să aştepte acolo singură vreme îndelungată.

Mushari se întoarse în odăiţa lui, cugetând la faptul că Sylvia era pe cale de a divorţa de Eliot, cu bătrânul McAllister reprezentându-l pe pârât. Ea locuia acum la Paris, şi Mushari îi scrise câteva rânduri, explicându-i că în procesele de divorţ amicale şi civilizate se obişnuia că părţile să-şi restituie reciproc scrisorile. O rugă deci să-i expedieze toate scrisorile lui Eliot pe care le va fi păstrat.

Primi cincizeci şi trei de asemenea scrisori cu poşta următoare.

2

ELIOT ROSEWATER se născuse la Washington în anul 1918. Precum tatăl său, care doar pretindea că reprezintă statul Indiana, Eliot crescuse, învăţase şi se distrase pe coasta răsăriteană a Americii şi în Europa. Familia făcea o scurtă vizită la aşa-zisa „casă natală” în fiecare an, doar atât cât să reînvie legenda că era într-adevăr casa lor.

Eliot nu se remarcă prin nimic în anii studenţiei la Loomis şi la Harvard. Ajunse un navigator încercat în timpul verilor petrecute în Cotuit, lângă Capul Cod, şi un schior de valoare medie în vacanţele de iarnă petrecute în Elveţia.

Părăsi Facultatea de drept de la Harvard la 8 decembrie 1941, înrolându-se ca voluntar în infanteria Statelor Unite. Se distinse în numeroase lupte. Urcă la gradul de căpitan, deveni comandant de companie. Aproape de sfârşitul războiului din Europa, Eliot suferi o criză diagnosticată ca extenuare de luptă. A fost internat într-un spital parizian, unde i-a făcut curte şi a cucerit-o pe Sylvia.

După război, Eliot se reîntoarse la Harvard împreună cu seducătoarea lui soţie şi-şi luase diploma în ştiinţe juridice. Continuă studiile specializându-se în drept internaţional şi visând să ajungă pe lângă Naţiunile Unite. Îşi depuse doctoratul în domeniul respectiv şi simultan i se încredinţă preşedinţia fundaţiei nou înfiinţate. Îndatoririle sale, potrivit cartei, erau pe cât de limitate, ori dimpotrivă de formidabile, dorea el.

Eliot hotărî să ia fundaţia în mod serios. Cumpără o casă în New York, cu fântână arteziană în foaier. Adăugă două

automobile – un Bentley şi un Jaguar – în garajul casei. Închirie o anfiladă de birouri în edificiul Empire State şi puse să fie zugrăvite în culoarea lămâii, în portocaliu calcinat şi alb sidefiu. Le declară cartierul general al tuturor lucrurilor grandioase, generoase şi ştiinţifice pe care nădăjduia să le săvârşească.

Era un băutor vajnic, dar nimeni nu-şi făcea griji în această privinţă. Nici o cantitate de băutură nu părea să-i vină de hac.

* R *

Din 1947 până prin 1953, Fundaţia Rosewater cheltui paisprezece milioane de dolari. Operele de binefacere ale lui Eliot acoperiseră întreg spectrul filantropic, de la clinica de obstetrică din Detroit la cumpărarea unui El Greco pentru oraşul Tampa din Florida. Dolarii Rosewater combăteau cancerul şi bolile mintale, prejudecăţile rasiale şi brutalitatea poliţiei, precum şi alte nenumărate asemenea calamităţi, încurajau profesorii de colegiu să caute adevărul, cumpărau frumosul la orice preţ.

În mod ironic, unul din studiile finanţate de Eliot se ocupa de alcoolismul din San Diego. Când i s-a înaintat darea de seamă, era prea beat ca s-o citească. Sylvia trebui să vină după el la birou şi să-l escorteze acasă. Mai multe zeci de oameni o văzură opintindu-se să-l conducă până la taxiul oprit la marginea trotuarului. Iar Eliot le recită un cuplet a cărui elaborare îi luase o dimineaţă întreagă:

„Multe, multe lucruri bune-am cumpărat!
Multe, multe lucruri rele am înfruntat!”

* R *

Eliot rămase treaz şi spăsit vreme de două zile, după care

dispăru o săptămână încheiată, Printre altele dădu buzna în sala unui motel din Milford, Pennsylvania, unde se ţinea colocviul scriitorilor de literatură ştiinţifico-fantastică. Norman Mushari află de acest episod din raportul unui detectiv particular, păstrat în dosarele firmei McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Bătrânul McAllister tocmise detectivul ca să reconstituie escapadele lui Eliot şi să afle dacă acesta săvârşise fapte care mai târziu ar fi putut compromite din punct de vedere juridic fundaţia.

Raportul reproducea discursul lui Eliot către susnumiţii scriitori, cuvânt cu cuvânt. Consfătuirea, inclusiv interpelările turmentate ale lui Eliot, fuseseră înregistrate pe bandă de magnetofon.

„Vă iubesc, afurisiţilor”, declarase Eliot la Milford. „Sunteţi singurii pe care-i mai citesc. Sunteţi singurii care catadicsiţi să vorbiţi despre schimbările *cu adevărat* teribile ce se petrec în jurul nostru, singurii destul de zănatici ca să ştiţi că viaţa-i o călătorie spaţială, şi nicidecum una scurtă ci una care-o să dureze miliarde de ani. Sunteţi singurii care aveţi destul curaj ca să vă pese *cu-adevărat* de viitor, ca să luaţi seama la ce ne fac maşinile, ori războaiele, ori oraşele, sau ce ne fac marile şi simplele idei, teribilele neînţelegeri, erori, accidente şi catastrofe. Sunteţi singurii destul de smintiţi ca să agonizaţi din pricina timpului şi a distanţelor fără limite, a misterelor nepieritoare, a faptului că tocmai în această clipă hotărâm dacă, de fapt, călătoria noastră spaţială din următorul miliard de ani ne va purta spre paradis sau infern.”

* R *

Eliot recunoscu mai departe că scriitorii de anticipaţie nu puteau scrie pentru spiritele doctorale, dar declară că asta nu conta. Spuse că ei rămâneau totuşi poeţi, căci erau mult mai sensibili la schimbările importante decât alţii ce scriau

bine: „Dracu să-i ia pe fanfaronii ăia cu talent ce scriu leşinat despre-o fărâmiţă din viaţa unui singur ins, când adevăratele probleme sunt galaxiile, eonii, trilioanele de suflete încă nenăscute.”

* R *

„Tare-aş fi vrut să fie Kilgore Trout aici”, spusese Eliot, „ca să-i pot strânge mâna şi să-i declar că e cel mai mare scriitor în viaţă. Tocmai am auzit că n-a putut veni de frică că-şi pierde slujba! Şi ce fel de slujbă-i dă societatea celui mai mare profet al ei?”

Eliot se înecă aici şi câteva secunde nu fu în stare să rostească numele odioasei slujbe.

„L-au făcut responsabil de stoc într-un centru de recondiţionare a cupoanelor comerciale din Hyannis!”

Era adevărat. Trout, autor a optzeci şi şapte de cărţi broşate, era un om foarte sărac şi cu desăvârşire necunoscut dincolo de amatorii de literatură de anticipaţie. Avea şaizeci şi şase de ani la vremea când Eliot vorbea cu atâta căldură despre el.

„Peste o mie de ani”, prevesti Eliot din aburii beţiei, „numele generalilor şi preşedinţilor noştri fi-vor de mult uitate, şi singurul erou al vremilor noastre ce va stărui în memorie va fi autorul lui AΦxANUΦ.”

Acesta era titlul unei cărţi a lui Trout, titlu care, examinat mai atent, se dovedea a fi celebra întrebare a lui Hamlet.

* R *

Mushari plecă să caute conştiincios un exemplar al cărţii pentru dosarul Eliot. Dar nici un librar respectabil nu auzise vreodată de Trout. Mushari făcu o ultimă încercare la standul unui traficant de maculatură. Acolo, printre cele mai deocheate specimene ale literaturii pornografice,

descoperi exemplarele zdrenţuite ale tuturor cărţilor lui Trout. AΦxANUΦ, având preţul originar de douăzeci şi cinci de cenţi, îl costă acum cinci dolari, adică tot atât cât *Kama Sutra lui Vitsayana.*

Mushari răsfoi *Kama Sutra,* mult timp cenzuratul manual al artei şi tehnicii amorului oriental, şi citi la întâmplare:

> „Dacă bărbatul pregăteşte un fel de pomadă din sucurile fructelor *cassia fistula* şi *eugenia jambolina*, amestecate cu pulberea plantelor *soma, veronia anthelminica, eclipta prostata, lohopa-juihirka*, aplicând apoi această alifie femeii cu care urmează să se împreuneze, el va înceta instantaneu să o mai iubească.”

Mushari nu găsi deloc amuzant paragraful. El nu găsea nimic amuzant niciodată, atât de absorbit era de spiritul cu desăvârşire lipsit de umor al legii.

Şi era destul de lipsit de imaginaţie ca să-şi închipuie acum că operele lui Trout erau cărţi deocheate, din moment ce se vindeau la asemenea preţuri pipărate, unor asemenea indivizi bizari şi într-un asemenea cotlon. Nu pricepu câtuşi de puţin că ceea ce-l apropia pe Trout de pornografie nu era erotomania, ci fanteziile la fel de utopice ale unei lumi mai ospitaliere.

* R *

Aşa că Mushari se simţi păcălit în vreme ce înainta cu greu prin proza înzorzonată, tânjind după pornografie dar oferindu-i-se în schimb date despre automatizare. Formula preferată a lui Trout era să descrie o societate cu desăvârşire hidoasă, nu prea diferită de a sa, iar apoi, spre sfârşit, să sugereze modalităţi de ameliorare. În AΦxANUΦ el îşi închipuia o Americă în care aproape toată munca era

executată de maşini, şi singurii inşi care puteau obţine o slujbă aveau trei sau patru doctorate. Ţara era confruntată şi cu o serioasă problemă a suprapopulaţiei.

Toate bolile grave fuseseră învinse. Astfel că moartea devenise voluntară, iar guvernul, pentru a încuraja amatorii de moarte, ridicase la fiecare intersecţie importantă un Salon al sinuciderii virtuoase, cu acoperişul sângeriu, vecin cu acoperişul portocaliu al localului Howard Johnson. În salon te întâmpinau gazde nurlii, canapele Barca şi Muzak, precum şi o selecţie de paisprezece moduri diferite de sinucidere nedureroasă. Saloanele sinucigaşilor erau localuri forfotitoare, pentru că mulţi oameni se simţeau stingheri şi de prisos, şi pentru că sinuciderea era considerată un act patriotic şi altruist. Sinucigaşii mai obţineau şi o masă gratuită de adio în localul vecin.

Şi aşa mai departe. Trout avea o imaginaţie extraordinară.

Unul din personaje o întreabă pe o animatoare a salonului dacă el o să ajungă în paradis, iar ea îl asigură că da. El o întreabă dacă-l va vedea pe Dumnezeu, iar ea îi răspunde: „Fireşte, dragule.”

Iar el zice: „Nădăjduiesc din suflet să fie aşa. Vreau să-l întreb ceva ce n-am putut să aflu niciodată aici.”

„Ce anume?” se interesează ea, legându-l bine în chingi.

„*La ce* dracu se mai nasc oamenii?”

* R *

În Milford, Eliot le spusese scriitorilor c-ar fi dorit ca aceştia să acorde mai multă atenţie erosului, economiei politice şi stilului, dar că, pe de altă parte, presupunea că cei ce se ocupau de problemele cu adevărat majore n-aveau timp pentru asemenea lucruri.

Şi-i trecu prin minte că încă nu fusese scrisă nici o carte ştiinţifico-fantastică bună despre chestiunea banilor.

„Gândiţi-vă numai la căile întortocheate pe care circulă banii pe pământ”, spusese atunci. „Nu-i nevoie să vă duceţi pe planeta Tralfamadore[1] din Anti-Galaxia 508 G ca să găsiţi fiinţe bizare cu puteri neînchipuite. Priviţi puterea unui milionar de pe pământ. Priviţi-mă pe mine! M-am născut gol-goluţ ca şi voi, dar Dumnezeule, camarazi şi concetăţeni, am acum sute de mii de dolari de cheltuit pe zi.”

Făcu o pauză ca să înceapă o demonstraţie impresionantă a puterilor sale magice, mâzgălind câte un cec de 200 de dolari pentru fiecare ins prezent în sală.

„*Poftim* miracol”, zise el. „Iar mâine duceţi-vă la bancă să vedeţi cum se împlineşte. E absurd şi nesănătos ca eu să pot face aşa ceva, când banii sunt atât de importanţi!”

Îşi pierdu echilibrul câteva clipe, şi-l recâştigă, apoi aproape adormi în picioare. Îşi redeschise ochii cu mare efort.

„Vă las vouă, camarazi şi concetăţeni, şi mai ales nemuritorului Kilgore Trout această misiune: cugetaţi la căile absurde pe care circulă banii în ziua de azi, iar apoi născociţi căi mai bune.”

* R *

Eliot părăsi clătinându-se motelul din Milford şi făcu autostop până la Swarthmore, în Pennsylvania. Intră într-un băruleţ şi anunţă public că oricine se învrednicea să-i arate o insignă de pompier voluntar putea să bea gratuit cu el. Bău până ce căzu în melancolie, mărturisind că este obsedat de ideea unei planete populate, a cărei atmosferă tânjea să se combine violent cu aproape orice substanţă preţuită de locuitori. Se referea la planeta Pământ şi la

[1] Planetă imaginară a unei rase de extratereştri care apar în mai multe romane (*Sirenele de pe Titan, Abatorul nr. 5, Hocus Pocus, Timequake*) ale lui Kurt Vonnegut, Jr.

oxigenul său.

— Dacă stăm să ne gândim, băieţi, asta ne uneşte mai mult ca orice altceva, afară poate de gravitaţie, vorbi el îngălat. Noi cei puţini, cei fericiţi şi puţini, o armie fraternă – unită în misiunea majoră de-a opri mâncarea, adăposturile, hainele şi fiinţele dragi de a fuziona cu oxigenul mistuitor. Cum vă spuneam, băieţi, am făcut odată parte dintr-o unitate de pompieri voluntari şi încă aş mai face parte de-ar fi un asemenea lucru uman, un asemenea lucru de *omenie* la New York.

Dar asta era pură scorneală. Cel mai aproape de visul de a deveni pompier voluntar fusese Eliot în copilărie, în timpul vizitelor sale anuale în ţinutul Rosewater, pe domeniul familial. Adulatorii locali tăbărâseră pe micuţul Eliot, făcându-l mascota secţiei de pompieri voluntari din orăşelul Rosewater. Dar el nu luptase niciodată împotriva focului.

— Cum vă spuneam, băieţi, reluă el, dacă şlepurile ălea inamice ar da peste noi într-o bună zi şi nu va fi cine să le stea împotrivă, toţi escrocii ăia demagogi care umflă slujbele grase în ţara asta făcând sluj or să roiască să-i întâmpine pe cuceritori cu braţele deschise, şi-or să se ofere să facă orice li se va cere. Dar ştiţi voi cine or să ia drumul pădurii, cu cuţite de vânătoare la cingătoare şi carabine Springfield, cine or să continue bătălia şi o sută de ani? Pompierii voluntari, iată cine!

Eliot fu închis la Swarthmore pentru beţie şi tulburarea ordinii publice. Când se trezi a doua zi dimineaţa, poliţia o chemă la telefon pe soţia lui. Eliot îi ceru iertare, şi o tuli acasă.

* R *

Dar o luă din nou razna peste o lună, chefuind cu pompierii din Clover Lick, Virginia de Vest, într-una din seri, şi cu cei din New Egypt, statul New Jersey, în următoarea. În

timpul acelei escapade schimbă un costum de patru sute de dolari pe o vechitură din 1939, o tunică albastră cu dungi albe, cu două rânduri de nasturi, umeri proeminenţi ca Gibraltarul şi reverele precum aripile arhanghelului Gabriel, şi o pereche de pantaloni şifonaţi pe veci.

— Nu eşti în toate minţile, zise pompierul din New Egypt.

— Nu vreau s-arăt ca mine, îi explică Eliot. Vreau să s-arăt ca dumneata. Voi sunteţi sarea pământului. Voi sunteţi ce are America mai nepreţuit, oamenii cu uniforme ca astea. Voi sunteţi sufletul Infanteriei americane.

Şi în cele din urmă Eliot îşi schimbă toată garderoba, în afara fracului, a smochingului şi a unui costum gri de sport. Garderobul său lat de cinci metri devenise un muzeu deprimant de haine de protecţie, salopete, costume cu preţ redus, tunici militare, jachete Eisenhower, flanele şi aşa mai departe. Sylvia vru să le ardă, dar Eliot îi spuse: „Mai bine arde-mi fracul, smochingul şi costumul de sport”.

* R *

Sminteala lui Eliot era chiar şi atunci bătătoare la ochi, dar nu se găsise nimeni care să-l zorească la tratament, ori să fie ispitit de profitul ce l-ar putea scoate din dovedirea smintelii lui. Micuţul Norman Mushari care avea doar doisprezece ani în acele zile tulburi, mai asambla aeroplane din plastic şi-şi pavoaza pereţii odăii cu fotografii ale senatorului Joe McCarthy şi ale lui Roy Cohn. Eliot Rosewater nici nu exista în închipuirea lui.

Sylvia, crescută printre excentrici bogaţi şi seducători, era prea europeană şi politicoasă că să-l interneze într-un ospiciu. Iar senatorul era angajat în lupta politică a vieţii lui, regrupând forţele republicane ale reacţiunii ce fuseseră spulberate de alegerea lui Dwight David Eisenhower ca preşedinte. Când i se relată modul de viaţă bizar al fiului său, senatorul refuză să-şi facă griji, pe motiv că băiatul e

bine crescut: „Are vână, are forţă”, zicea senatorul. „Acum experimentează. O să-i vină mintea la cap când va fi cazul. Familia asta n-a produs şi nici nu va produce vreodată un alcoolic ori un smintit cronic.” Zicând acestea, intră în Camera Senatului pentru a pronunţa celebrul discurs asuprea Veacului de aur al Romei, unde se spunea, printre altele:

> Aş dori să vă vorbesc despre împăratul Octavian, despre Caesar Augustus, cum avea să fie cunoscut. Acest mare umanitarist – şi a fost un umanitarist în cel mai profund sens al cuvântului – a preluat conducerea imperiului roman într-o epocă degenerată, izbitor de asemănătoare celei pe care o trăim noi. Erau la modă prostituţia, divorţurile, alcoolismul, liberalismul, homosexualitatea, pornografia, avorturile, venalitatea, crimele, tulburările lucrătorilor, delincvenţa juvenilă, laşitatea, ateismul, jecmănirea, defăimarea şi hoţia. Roma era paradisul gangsterilor, perverşilor şi lucrătorilor leneşi, întocmai ca şi America de azi. Precum astăzi în America, forţele legii şi ordinii erau atacate direct de mulţimi, copiii erau nesupuşi, nu arătau nici un respect părinţilor şi ţării, şi nici o femeie cuviincioasă nu putea circula pe stradă în deplină siguranţă, nici măcar în toiul zilei! Iar potlogăria, negoţul necinstit, mituirea străinilor erau în creştere pretutindeni. Şi striviţi sub călcâiul afaceriştilor din marile oraşe erau fermierii oneşti, coloana vertebrală a armatei romane şi a spiritualităţii romane.
>
> Ce se putea face? Ei bine, existau şi pe atunci liberali slabi de înger ca şi astăzi, iar ei ziceau ce spun întotdeauna liberalii după ce aduc ţara într-o asemenea stare de nelegiuire şi indiferenţă

poliglotă: „Niciodată n-a fost mai bine! Priviţi câtă libertate! Priviţi câtă egalitate! Priviţi cum a fost izgonită ipocrizia sexuală! Măiculiţă! Oamenii simţeau un nod în vintre ori de câte ori se gândeau la viol ori la preacurvie. Iar acum pot să le practice pe amândouă cu voioşie!”

Şi ce spuneau conservatorii crânceni, morocănoşi şi neiubitori de petrecere ale acelor zile preafericite? Ei bine, nu prea mai erau mulţi. Mureau batjocoriţi în senectutea lor. Iar copiii le erau asmuţiţi împotriva lor de către liberali, de către furnizorii luminii sintetice de lună şi soare, de către exhibiţioniştii politici ai lui totul-pentru-nimic, de către cei ce-i iubeau pe toţi, inclusiv pe barbari, de către cei care-i iubeau pe barbari atât de mult încât vroiau să le deschidă toate porţile, pe soldaţi să-i silească să depună armele, iar pe barbari să-i lase să năvălească în cetate!

Aşa arăta Roma în care se reîntoarse Caesar Augustus după ce-i biruise pe Antoniu şi Cleopatra, orbiţi de dragoste, în marea bătălie navală de la Actium. Şi socot că nu trebuie să vă reconstitui ce-a gândit atunci când a inspectat Roma pe care urma s-o guverneze. Să păstrăm deci un moment de reculegere şi să gândească fiecare ce va voi în legătură cu vremile confuze de azi.

Şi urmă într-adevăr un moment de tăcere, de vreo treizeci de secunde, care unora li se păru o mie de ani.

Şi ce metode a folosit Caesar Augustus pentru a restabili ordinea în această învălmăşeală? A făcut tocmai ceea ce nouă ni se spune mereu să nu facem, ceea ce ni se spune că nu va avea niciodată sorţi de izbândă: a prescris morala prin lege, şi a

constrâns la respectarea acelor legi de neconstrâns cu o forţă poliţienească crâncenă şi încruntată. A considerat ilegală comportarea necuviincioasă a cetăţeanului roman. Mă auziţi? Ilegală! Iar romanii prinşi că se purtau necuviincios erau spânzuraţi de degetul mare, aruncaţi în puţuri sau în gropile cu lei, ori trecuţi prin alte experienţe care să le trezească gustul de a se comporta mai decent şi mai vrednic. Şi a reuşit? Puteţi pune rămăşag pe ce vreţi c-a reuşit! Porcii au dispărut în mod miraculos! Şi cum numim această epocă ce a aplicat o opresiune astăzi de neconceput?

Nici mai mult nici mai puţin, prieteni şi concetăţeni, decât „Veacul de aur al Romei”.

* R *

Vreau eu să vă sugerez să urmăm acest exemplu sângeros? Bineînţeles că vreau. Căci n-a trecut o zi fără ca eu să nu fi spus-o într-un fel sau altul: „Haideţi să-i silim pe americani să fie aşa cum ar trebui să fie”. Oare sunt pentru aruncarea tulburătorilor politici în groapa cu lei? Ei bine, ca să le dau satisfacţie celor ce exultă închipuindu-şi că am trupul acoperit de solzi de brontozaur, am să răspund: „Da. Categoric. Chiar în după-masa asta, dacă se poate”. Dar ca să-i dezamăgesc pe criticii mei, am să adaug că nu vorbesc serios. Nu-mi procură nici o plăcere pedepsele crude şi nefireşti, nici vorbă. Dar mă fascinează faptul că o bâtă şi un morcov pot să-l pună pe măgar în mişcare şi că această descoperire din veacul călătoriilor spaţiale ar putea avea oarecari aplicaţii şi în lumea fiinţelor umane.

Şi aşa mai departe. Senatorul mai spuse că morcovul şi bâta fuseseră aşezate la temelia sistemului competiţiei economice libere, aşa cum fusese el conceput de Părinţii Întemeietori, dar că diferiţi binevoitori, ce şi-au închipuit că oamenii nu trebuie să lupte niciodată pentru nimic, au mutilat logica sistemului până ce acesta a devenit de nerecunoscut.

> În concluzie, *zise el,* văd două alternative în faţa noastră. Putem prescrie morala prin lege, impunându-o apoi cu severitate, ori ne putem întoarce la un sistem real al competiţiei libere care să se întemeieze pe principiul lui înoată-de-nu-vrei-să-te-scufunzi, introdus de Caesar Augustus. Eu susţin cu hotărâre cea de a doua alternativă. Trebuie să fim severi, căci e nevoie să redevenim o naţiune de vajnici înotători, cei slabi dispărând discret la fund. V-am vorbit despre un alt moment greu în istoria veche. În caz că aţi uitat cum se numeşte, vă reamintesc: „Veacul de aur al Romei”, prieteni şi concetăţeni, „Veacul de aur al Romei”.

Cât despre prieteni, care ar fi putut să-l ajute pe Eliot la ananghie, nu avea nici unul. Îşi îndepărtase amicii bogaţi spunându-le că toată averea şi-o datorau norocului. Îi informă pe prietenii săi pictori că singurii care le luau lucrările în serios erau nişte cretini bogaţi ce n-aveau nimic mai sănătos de făcut. Îi întrebă pe amicii săi savanţi: „Cine are timp să citească rahatul plicticos pe care-l scrieţi, ori s-audă bazaconiile plicticoase pe care le debitaţi?” Îi îndepărtă pe prietenii săi din domeniul ştiinţei mulţumindu-le în cuvinte extravagante pentru descoperiri ştiinţifice despre care tocmai citise prin ziare sau jurnale recente, şi asigurându-i, cu o mină gravă, că viaţa devenea vertiginos tot mai bună mulţumită gândirii ştiinţifice.

* R *

Apoi Eliot se supuse unui tratament psihanalitic. Jură să se lase de băut, redescoperi interesul pentru înfăţişarea lui, îşi exprimă deschis entuziasmul pentru arte şi ştiinţe, recâştigă mulţi prieteni.

Sylvia nu a fost niciodată mai fericită. Ca apoi, după un an de la începerea tratamentului, ea să primească cu surprindere un telefon din partea medicului analist. Acesta abandona cazul întrucât, în limbajul său precis de vienez, Eliot era incurabil.

— Dar l-aţi vindecat!

— Dac-aş fi un şarlatan din Los Angeles, scumpă doamnă, v-aş da dreptate fără şovăire. Din păcate, însă, nu sunt vraci. Soţul dumneavoastră are nevroza cea mai aprig protejată din câte am încercat vreodată să tratez. Nu-mi pot imagina care este natura ei. Într-un an întreg de eforturi n-am reuşit nici măcar să zgârii platoşa ei.

— Dar el se-ntoarce întotdeauna de la cabinetul dumneavoastră atât de bine dispus!

— Ştiţi oare ce discutăm?

— M-am gândit că-i mai bine să nu-l întreb.

— Istorie americană! Iată deci un om foarte bolnav, care printre altele îmi spune că şi-a ucis mama şi că are un tiran fioros drept tată. Şi ce discută când îl invit să-şi lase mintea să rătăcească în voie? Istoria americană!

Afirmaţia că Eliot îşi omorâse mult adorata mamă era în linii mari adevărată. Pe când avea 19 ani, o luase pe mama sa într-o plimbare cu iahtul prin portul Cotuit. Schimbă direcţia pânzei. Verfaforul în rotire o aruncă pe mama sa peste bord. Eunice Morgan Rosewater se duse la fund ca un sac.

— Îl întreb despre ce visează, continuă doctorul, şi el îmi răspunde: „Despre Samuel Gompers, Mark Tawin şi

Alexander Hamilton”. Îl întreb dacă tatăl lui îi apare vreodată în vise, iar el îmi răspunde: „Nu, în schimb îmi apare Thorsten Veblen”. Doamnă Rosewater, mă dau bătut. Renunţ.

* R *

Pe Eliot doar îl amuză demisia medicului.

— E un tratament pe care nu-l înţelege, aşa că refuză să-l considere tratament, comentă el bine dispus.

În seara aceea el şi Sylvia se duseră la Opera Metropolitană ca să vadă premiera unei noi montări a *Aidei.* Fundaţia Rosewater plătise costumele. Eliot arăta seducător, zvelt în fracul său, cu faţa largă, prietenoasă şi îmbujorată, ochii albaştri emanând echilibru mintal.

Totul decurse perfect până la ultima scenă a operei, în care eroul şi eroina sunt introduşi într-o încăpere închisă ermetic ca să moară sufocaţi. În vreme ce perechea condamnată trăgea adânc aerul în piept, Eliot le strigă de sus: „O să rezistaţi mai mult dacă nu mai cântaţi”. Eliot se ridică în picioare, se aplecă peste marginea lojii, şi-i sfătui pe cântăreţi: „Poate că voi nu vă pricepeţi la oxigen, eu însă mă pricep. Credeţi-mă, e mai bine dacă nu cântaţi”.

Chipul lui Eliot devenise alb şi inexpresiv. Sylvia îl trăgea de mânecă. El o privi ca prin ceaţă, apoi o lăsă să-l conducă afară fără nici o împotrivire, ca şi când ar fi fost un balon umflat.

3

NORMAN MUSHARI mai află că Eliot dispăruse din nou în seara premierei, sărind din taxiul ce-l ducea acasă, la intersecţia dintre Strada patruzeci şi doi şi Fifth Avenue.

Zece zile mai târziu, Sylvia primi următoarea scrisoare, scrisă pe hârtia de corespondenţă a secţiei de pompieri voluntari din Elsinore, California. Numele locului îl îndrumase spre un nou făgaş al speculaţiilor despre sine, în sensul că se considera în multe privinţe un fel de Hamlet al lui Shakespeare.

> Scumpă Ofelia –
>
> Elsinore nu e chiar aşa cum mă aşteptam să-l găsesc, ori poate sunt mai mulţi Elsinore, iar eu am poposit în cel care nu trebuia. Fotbaliştii de la gimnaziu îşi zic aici „Danezii neînfricaţi”. Prin oraşele din jur sunt numiţi „Danezii melancolici”. În ultimii trei ani au câştigat doar un meci, au terminat de două ori la egalitate şi au pierdut douăzeci şi patru. Presupun că asta se întâmpla când Hamlet joacă fundaş la linia de trei sferturi.
>
> Ultimul lucru pe care mi l-ai spus înainte să sar din taxi a fost c-ar trebui poate să divorţăm. Nu-mi închipuiam că viaţa noastră a devenit atât de insuportabilă pentru tine. Îmi dau seama că pricep lucrurile foarte încet. Încă îmi vine greu să pricep că sunt un alcoolic, deşi chiar şi necunoscuţii înţeleg asta dintr-o privire.

> Poate că mă amăgesc doar când îmi închipui că am lucruri comune cu Hamlet, că mi s-a încredinţat o misiune importantă şi că doar pe moment stau în dubiu cu privire la modul în care s-o îndeplinesc. Lui Hamlet i-a spus duhul tatălui său ce să facă, eu acţionez fără instrucţiuni. Dar de undeva ceva încearcă să-mi şoptească încotro s-o iau, ce să fac odată ajuns acolo şi de ce. Nu te speria, n-aud voci. Dar mă ispiteşte sentimentul că destinul meu este cât se poate de diferit de mascarada asta absurdă care e existenţa noastră la New York. Şi rătăcesc.
>
> Şi rătăcesc.

Tânărul Mushari rămase dezamăgit când citi că Eliot nu auzea voci misterioase. Dar scrisoarea se încheia cu dovezi certe de scrânteală. Eliot descria dotările pompierilor din Elsinore, ca şi când Slyvia ar fi fost avidă să cunoască asemenea detalii.

> Ei îşi vopsesc pe aici maşinile în portocaliu cu dungi negre, ca nişte tigri. Cât se poate de frapant! Şi mai pun detergenţi în apă, încât apa trece direct prin perete ajungând la foc. E o idee isteaţă, fireşte, de nu cumva atacă pompa şi furtunurile, încă nu le-au folosit destul ca să poată constata acest lucru. I-am sfătuit să-i scrie fabricantului de pompe şi să-i relateze metodele lor, şi m-au asigurat că aşa vor face. Ei mă consideră un mare pompier voluntar, descins la ei din răsărit. Sunt oameni minunaţi. Nu-s ca răhăţeii ăia fanfaroni, ori că maeştrii de dans ce vin să bată la uşa Fundaţiei Rosewater. Sunt ca americanii pe care i-am cunoscut în război.
>
> Răbdare, Ofelia.
>
> Cu dragoste,

Hamlet.

Eliot plecă din Elsinore la Vashti, în Texas, şi fu curând arestat. Rătăcise până la remiza de pompieri din Vashti, plin de colb şi cu barba nerasă. Se băgă în vorbă cu nişte gură-cască despre felul cum guvernul ar fi trebuit să împartă avuţiile în mod egal, în loc ca unii să aibă mai mult decât prididea să cheltuie, iar alţii nimic.

Divagă în continuare, făcând declaraţii de felul:

— Ştiţi, cred că principalul scop al armatei, marinei şi infanteriei marine este să-i îmbrace pe americanii nevoiaşi în ţoale curate, călcate şi nepeticite, aşa încât americanii cu stare să se poată uita la ei fără scârbă.

Făcu aluzie şi la revoluţie, socotea că va izbucni probabil una în următorii douăzeci de ani şi încă una cu sorţi de izbândă, cu condiţia să fie condusă de veteranii infanterişti şi pompierii voluntari.

Fu azvârlit în carceră ca persoană suspectă. Îi dădură drumul după un schimb derutant de întrebări şi răspunsuri. Îl făcură să promită că n-avea să se mai întoarcă niciodată în Vashti.

O săptămână mai târziu îşi făcu apariţia la New Vienna, statul Iowa. Îi mai scrise o scrisoare Sylviei pe hârtia de corespondenţă a secţiei locale de pompieri. O numea pe Sylvia „cea mai răbdătoare femeie din lume”, şi o anunţa că lunga ei veghe se apropia de sfârşit.

> Ştiu acum, *scria el,* încotro am s-o iau. Mă îndrept într-acolo cu toată viteza! O să-ţi telefonez când ajung. Poate c-o să rămân acolo pentru totdeauna. Încă nu mi-e prea clar ce va trebui să fac odată ce-am să ajung acolo. Dar o să se limpezească şi asta, sunt sigur. Simt că mi se ridică ceaţa de pe ochi!
>
> Apropo, le-am spus pompierilor de pe aici că pot încerca să pună detergenţi în apă, dar că mai întâi să-

i scrie fabricantului de pompe. Le-a plăcut ideea. Or s-o ridice în următoarea şedinţă. De şaisprezece ore n-am mai băut! Şi nu-mi lipseşte deloc otrava aceea! Noroc!

Când Sylvia primi scrisoarea, puse să se ataşeze de îndată un aparat de înregistrat la telefonul ei, încă o şansă neaşteptată pentru Mushari. Sylvia făcuse asta pentru că era convinsă că Eliot se scrântise irevocabil. Când avea să-i telefoneze, vroia să înregistreze orice indiciu al poziţiei şi situaţiei sale, ca să-l poată culege de acolo.

Sună telefonul:

— Ofelia?

— Ah, Eliot, Eliot – unde eşti, dragule?

— În America, între copiii şi nepoţii rahitici ai pionierilor de odinioară.

— Dar unde anume? Unde anume?

— Pur şi simplu oriunde – într-o cabină telefonică de aluminiu şi sticlă, într-un mic şi searbăd oriunde american, cu monezi de cinci, zece şi cincisprezece cenţi împrăştiate pe policioara murdară din faţa mea. Există şi un mesaj mâzgălit cu pastă pe poliţă.

— Şi ce zice?

„Sheila Taylor te scoate din minţi”. Sunt convins că-i adevărat.

Se auzi un muget arogant la capătul firului.

— Ai auzit! zise Eliot. Un autobuz al liniei Ogarul Cenuşiu a behăit din trompetele sale romane în faţa autogării, care e şi magazin de dulciuri. Ia te uită! Un american ramolit răspunde la apel, iese clătinându-se în stradă. Şi nu-i nimeni care să-i ureze drum bun, şi nici el nu priveşte în lungul străzii ca să zărească vreun cunoscut. Duce cu el un pacheţel învelit în hârtie cafenie şi legat cu sfoară. Merge undeva, fără îndoială, ca să moară. Se desparte acum de singurul oraş pe care l-a cunoscut vreodată, de singură

viaţă ce i-a fost dată. Dar nu se gândeşte să-şi ia rămas bun de la lumea sa. Singura sa grijă este să nu jignească matahala de şofer ce-l priveşte aprig din înălţimea tronului său de piele. Hop! Ce păcat! Bătrânul a reuşit să se caţăre viu şi nevătămat în autobuz, dar acum nu-şi găseşte biletul. L-a găsit în fine, dar târziu, prea târziu. Şoferul turbează. Trânteşte uşa, o porneşte din loc cu un scrâşnet aprig de fiare, claxonează vehement o bătrânică americană ce trece strada, face să zăngăne geamurile. Câtă ură, câtă ură.

— Eliot – e vreun râu pe-acolo?

— Cabina mea telefonică e în valea largă a unui canal murdar ce se numeşte Ohio. Râul e la vreo treizeci de mile mai la sud. Crapi graşi ca nişte submarine atomice se lăfăie în balta mocirloasă a fiilor şi nepoţilor primilor pionieri. Dincolo de râu se desfăşoară colinele odinioară verzi din Kentucky, ţara promisă a exploratorului Daniel Boone, acum pângărite şi spintecate de carierele, câteva proprietatea unei fundaţii filantropice şi culturale întemeiată de o renumită şi veche familie americană pe nume Rosewater. De partea cealaltă a râului, proprietăţile fundaţiei sunt cam împrăştiate. Pe partea asta, însă, chiar în jurul cabinei mele telefonice, pe o întindere de aproximativ cincisprezece mile în toate direcţiile, fundaţia stăpâneşte aproape totul. Ea neglijează însă înfloritoarele afaceri cu râmele de noapte. Peste tot sunt afişe ce te anunţă: „Avem râme de vânzare."

Principala industrie pe-aici, pe lângă comerţul cu porci şi râme, este fabricarea de ferăstraie. Fabrica aparţine tot fundaţiei, fireşte. Întrucât ferăstraiele sunt atât de populare pe aici, sportivii de la gimnaziul memorial Noah Rosewater sunt cunoscuţi sub numele de „Vajnicii făurari de ferăstraie." De fapt n-au mai rămas prea mulţi făurari de ferăstraie. Fabrica e acum aproape în întregime automatizată. Dacă te pricepi să manipulezi un joc mecanic, poţi să conduci uzina întreagă şi să fabrici

douăsprezece mii de ferăstraie pe zi.

Un vlăjgan, un „Vajnic făurar de ferăstraie” de vreo optsprezece ani, trece acum fălos pe lângă cabina telefonică, îmbrăcat în sacrele culori albastru cu alb. Are o mutră ameninţătoare, dar n-ar vătăma nici o muscă. Materiile sale preferate la şcoală au fost educaţia civică şi problemele democraţiei americane moderne, ambele predate de antrenorul său de baschet. A ajuns să înţeleagă că orice act de violenţă nu numai că ar prejudicia Republica, dar i-ar distruge şi propria lui existenţă. Nu găseşte de lucru în Rosewater. Există al naibii de puţin de lucru peste tot. Adesea are prin buzunare anticoncepţionale, pe care mulţi le consideră alarmante şi dezgustătoare. Dar aceiaşi oameni socotesc alarmant şi dezgustător faptul că tatăl băiatului n-a folosit la vremea sa asemenea mijloace. Încă un băietan stricat de abundenţa postbelică, încă un prinţişor cu ochi de agrişă. Acum se întâlneşte cu drăguţa lui, o puştancă ce nu are mai mult de paisprezece ani – o Cleopatră de duzină, o zvăpăiată oarecare.

Peste drum se află remiza de pompieri – patru maşini de incendiu, trei beţivani, şaisprezece câini, şi un flăcău vesel, treaz, cu o canistră cu lac metalic.

— Oh, Eliot, Eliot – întoarce-te acasă.

— Dar nu pricepi, Sylvia? *Sunt* acasă. Acum ştiu că aici mi-a fost întotdeauna casa, în oraşul Rosewater, districtul Rosewater, ţinutul Rosewater, statul Indiana.

* R *

— Şi ce-ai de gând să faci *acolo,* Eliot?

— Am să mă *ocup* de oamenii ăştia.

— Asta, asta-i foarte frumos din partea ta, zise Sylvia mohorâtă.

Era o femeie palidă şi delicată, subţirică şi cultivată.

Cânta la harfă, vorbea fermecător şase limbi. În copilărie şi în adolescenţă întâlnise multe din marile personalităţi ale vremii în casa tatălui ei – pe Picasso, Schweitzer, Hemingway, Toscanini, Churchill, de Gaulle. Dar nu văzuse niciodată ţinutul Rosewater, n-avea habar ce-i aceea o râmă de noapte, nu ştia că pământul putea fi atât de mohorât şi de plat pe undeva, că oamenii puteau fi undeva atât de serbezi şi fără de viaţă.

— Mă uit la oamenii ăştia, la americanii ăştia, continuă Eliot, şi-mi dau seama că nici nu le mai poate păsa de ei înşişi – pentru că sunt *de prisos.* Fabricile, fermele, carierele de dincolo de râu sunt toate aproape în întregime mecanizate şi automatizate. Iar America nu mai are nevoie de oamenii ăştia nici măcar pentru război – nu mai are acum nevoie Sylvia, vreau să mă fac artist.

— Artist?

— Am să-i iubesc pe americanii ăştia abandonaţi, chiar dacă sunt fără rost şi sluţi. *Asta* va fi opera mea de artă.

4

ŢINUTUL ROSEWATER, pânza pe care Eliot îşi propunea s-o picteze cu iubire şi compătimire, era un dreptunghi de pământ pe care alţi oameni, mai cu seamă din clanul Rosewater, desfăşuraseră deja planuri îndrăzneţe. Predecesorii lui Eliot îl anticipaseră pe Mondrian. Jumătate din drumuri o luau geometric spre est şi vest, iar cealaltă jumătate spre nord şi sud. Un canal stagnant de vreo paisprezece mile traversa ca o bisectoare ţinutul, oprindu-se la marginile lui. Era singurul proiect real adăugat de bunicul lui Eliot la stocul său voluminos de fantezii privind un canal care să unească Chicago, Indianapolis, Rosewater şi Ohio. În canal înotau acum chefali, bibani, ochi roşii, albăstrei şi crapi. Râmele erau oferite celor interesaţi să prindă asemenea peşti.

Strămoşii multora din negustorii de râme de astăzi fuseseră acţionari şi deţinători de bonuri în proiectul Canalului-fluvial-interstatal-Rosewater. Când proiectul se nărui cu totul, mulţi îşi pierdură fermele, care încăpură pe mâna lui Noah Rosewater. Noua Ambrozie, o comunitate utopică din colţul sud-vestic al ţinutului, îşi învestise în canal întreg capitalul, şi pierdu totul. Comunitatea era alcătuită din germani atei ce practicau căsătoria în grup, şi virtuţile adevărului absolut, curăţeniei absolute şi iubirii absolute. Au fost atunci împrăştiaţi în cele patru vânturi, precum hârtiile fără preţ ce reprezentaseră partea lor în proiectul canalului. Singura lor contribuţie ce rezistase până în vremea lui Eliot era fabrica de bere, care devenise locul

de origine pentru berea blondă Ambrozia de Rosewater. Eticheta fiecărei sticle înfăţişa o imagine a raiului pe pământ, pe care locuitorii Noii Ambrozii visaseră să-l făurească. Oraşul imaginar avea turle avântate. Turlele aveau paratrăsnete. Cerul era plin de heruvimi.

* R *

Oraşul Rosewater se afla drept în inima ţinutului. Drept în inima oraşului se înălţa un Partenon, construit din cărămidă roşie, solidă, cu coloane cu tot. Acoperişul era de tablă verde. Canalul traversa oraşul, la fel cum căile ferate traversaseră în vremuri mai prospere New York Central, Monon şi Nickel Plate. Când Eliot şi Sylvia îşi stabiliră reşedinţa aici, numai canalul şi liniile Monon mai rămăseseră, dar societatea Monon dăduse faliment iar liniile sale erau acoperite de rugină.

La vest de Partenon se ridica vechea fabrică de ferăstraie clădită tot din cărămidă roşie şi cu acoperiş verde. Schelăria acoperişului era frântă, ferestrele fără geamuri. Era o Nouă Ambrozie pentru vrăbii şi lilieci. Cele patru ceasuri ale turnului rămăseseră fără arătătoare. Sirena mare de bronz era năpădită de cuiburi de păsări.

La răsărit de Partenon se afla judecătoria ţinutului, un edificiu tot din cărămidă roşie şi tot cu acoperiş verde. Turnul său era identic cu cel al fabricii de ferăstraie. Trei din cele patru orologii mai aveau arătătoare dar nu funcţionau. Ca un abces la baza unui dinte mort, un magazin particular reuşise cumva să se instaleze în beciul clădirii publice. Avea o mică firmă roşie cu neon – „Salonul de cosmetică Bella”. Bella cântărea o sută patruzeci de kilograme.

La răsărit de tribunal se întindea Parcul memorial al veteranilor Samuel Rosewater. Avea un catarg pentru arborarea drapelului şi un panou al celor căzuţi în război. Panoul era din placaj vopsit în negru, de un metru douăzeci

pe doi metri patruzeci. Era agăţat de o bară metalică şi ocrotit de un acoperiş lat doar de câţiva centimetri. Avea înscrise pe el numele tuturor cetăţenilor din ţinutul Rosewater care îşi dăduseră viaţa pentru ţară.

* R *

Singurele clădiri cu oarecare stil mai erau Palatul Rosewater şi hangarul pentru trăsuri, aşezate pe o colină artificială la capătul de răsărit al parcului şi înconjurate de un şir de ţepuşe de fier, şi Gimnaziul memorial Noah Rosewater, sălaşul „Vajnicilor făurari de ferăstraie”, care se mărginea cu parcul la sud. În partea de nord a parcului se află vechea Operă Rosewater, o clădire de lemn împopoţonată ca un tort de nuntă şi extrem de inflamabilă, ce fusese transformată în remiză de pompieri. Restul urbei însemna cocioabe, maghernițe, alcoolism, ignoranţă, imbecilitate şi perversiune, căci toate elementele sănătoase, active şi inteligente se ţineau departe de capitala ţinutului.

Noua fabrică de ferăstraie Rosewater, clădită din cărămidă galbenă şi fără geamuri, era aşezată în mijlocul unui teren agricol, la jumătatea drumului între Rosewater şi Noua Ambrozie. Era deservită de un pinten nou şi lucitor al liniei ferate New York Central şi de o autostradă dublă şi forfotitoare ce ocolea capitala ţinutului la o distanţă de unsprezece mile. Lângă ea se mai aflau Motelul Rosewater, popicăria Rosewater, marile silozuri de cereale şi grajdurile de animale care erau şi punctele de încărcare a fructelor de pe fermele Rosewater. Iar cei câţiva agronomi, ingineri, berari, contabili şi administratori bine plătiţi, care făceau tot ceea ce trebuia făcut, locuiau într-un cerc bine protejat de locuinţe luxoase în mijlocul unui alt teren agricol lângă Noua Ambrozie, o comunitate ce purta fără motiv numele

de „Avondale”[1] Toate aveau verande luminate cu lămpi de gaz, şi pardosite şi îngrădite cu traverse luate direct de pe vechea linie ferată Nickel Plate.

* R *

Eliot avea faţă de prea-fericiţii locuitori din Avondale statutul unui monarh constituţional. Ei erau angajaţi ai corporaţiei Rosewater, iar proprietăţile pe care le administrau aparţineau Fundaţiei Rosewater. Eliot nu le putea dicta ce să facă, dar era cu siguranţă Regele, iar cei din Avondale o ştiau prea bine.

Aşa încât atunci când Regele Eliot şi Consoana sa Sylvia îşi stabiliră reşedinţa în Palatul Rosewater, asupra lor începu să se reverse o ploaie de atenţii – invitaţii, vizite, răvaşe măgulitoare şi convorbiri telefonice. Toate fură descurajate. Eliot îi ceru Sylviei să-i primească pe toţi vizitatorii prosperi cu un aer absent şi condescendent. Toate cucoanele din Avondale părăsiră palatul înţepate, de parcă, observă Eliot bine dispus, ar fi înghiţit un ardei iute.

* R *

În mod semnificativ, tehnocraţii arivişti din Avondale putură suporta mai uşor ideea că cei din familia Rosewater îi tratau cu dispreţ deoarece se simţeau superiori. Ajunseră chiar să le placă teoria în vreme ce o discutau pe toate feţele. Erau dornici să primească lecţii de dispreţ aristocratic autentic, iar Eliot şi Sylvia păreau să le administreze tocmai asemenea lecţii.

Dar apoi familia regală scoase cristalurile, argintăria şi aurăria de familie din trezoreria umedă a Băncii naţionale a ţinutului Rosewater, şi începu să dea banchete somptuoase

[1] în traducere – Lunca Avon.

pentru coate-goale, înfometaţi şi şomeri.

Ascultau fără să ostenească mărturisirea viselor şi temerilor diforme ale celor care, după părerea majorităţii, ar fi fost mai câştigaţi dacă ar fi murit, le dăruiau iubire şi sume neînsemnate de bani. Singura viaţă de societate pe care şi-o mai îngăduiau, şi care nu era inspirată de compasiune, era legată de secţia de pompieri voluntari din Rosewater. Eliot avansă repede la gradul de locotenent de pompieri, iar Sylvia fu aleasă preşedinta Corpului auxiliar de femei. Şi deşi Sylvia nu atinsese în viaţa ei o bilă de popice, fu aleasă şi căpitan al echipei auxiliare de popice.

Respectul îngălat al celor din Avondale faţă de monarhi se preschimbă în dispreţ, iar apoi în ură sălbatică. Clevetirile cu privire la nepoliteţea, alcoolismul, adulterul şi trufia din familia regală luară brusc proporţii. Vocile celor din Avondale imitau tonul ferăstraielor tăind tabla galvanizată atunci când îi înfierau pe rege şi regină, de parcă ar fi răsturnat o aprigă tiranie. Avondale nu mai era aşezarea tinerilor funcţionari în ascensiune. Devenise sălaşul membrilor viguroşi ai adevăratei clase conducătoare.

Cinci ani mai târziu Sylvia suferi un colaps nervos şi dădu foc remizei de pompieri. Spiritul republican din Avondale devenise atât de sadic faţă de regalitate, încât toţi râseră.

* R *

Sylvia a fost internată într-un ospiciu particular din Indianapolis, dusă acolo de Eliot şi Charley Warmergran, comandantul de pompieri. O urcară în maşina comandantului, un automobil roşu, tip Henry J., cu sirenă pe capotă. O încredinţară unui anume doctor Ed. Brown, un tânăr psihiatru ce mai târziu deveni celebru descriind boala Sylviei. În lucrare se referea la Eliot şi Sylvia cu formula „Domnul şi doamna Z, şi numea Rosewater „Oraşul natal”,

S.U.A. Născoci şi un nou termen pentru boala Sylviei, *Samaritrofie,* prin care înţelegea „*indiferenţă isterică faţă de grijile celor mai puţin norocoşi decât propria persoană*”.

* R *

Norman Mushari citi apoi tratatul doctorului Brown, care se afla şi el între documentele confidenţiale ale firmei McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Privirea îi era jilavă, urduroasă şi cafenie, făcându-l să vadă filele lucrării, aşa cum vedea şi lumea, ca printr-o peliculă de ulei de măsline.

> Samaritrofia, *citi el,* este reprimarea unei conştiinţe hiperactive de către restul scoarţei. „Trebuie să-mi urmaţi cu toţii instrucţiunile!” ţipă conştiinţa către celelalte procese mentale. Acestea încearcă să se conformeze o vreme, observă că totuşi conştiinţa e nemulţumită şi că ţipă în continuare, şi mai bagă de seamă că lumea nu a fost câtuşi de puţin ameliorată de actele altruiste pe care le ordonase conştiinţa.
>
> În cele din urmă ele se răscoală. Azvârle conştiinţa tiranică într-un beci al uitării, sudează ermetic gura de acces în acea temniţă. Acum nu se mai aude conştiinţa. În tăcerea îmbietoare, celelalte procese mentale caută în jur un nou conducător, şi conducătorul ce se arată fără întârziere, ori de câte ori conştiinţa a adormit, este Egoismul Luminat. Egoismul Luminat le oferă un stindard pe care ceilalţi îl îmbrăţişează de la prima vedere. Acesta e un steag negru pirateresc, cu următoarea inscripţie sub capul de mort şi oasele încrucişate: „Du-te la dracu, Jack, ca să rămân eu!”

Mi se părea neînţelept, *scria doctorul Brown*, *iar Norman*

Mushari savura îmbăloşat fiecare cuvânt, să eliberez conştiinţa doamnei Z. Şi nici nu m-ar fi mulţumit s-o externez pe doamna Z atâta vreme cât nu avea mai multă inimă decât Ilse Koch. Mi-am propus deci ca obiectiv al tratamentului meu să menţin prizonieră conştiinţa dar să ridic capacul hrubei doar atât cât să se poată desluşi în surdină ţipetele captivei. Prin încercări repetate, am reuşit în cele din urmă acest lucru pe calea chimio-terapiei şi a şocurilor electrice. Nu mă mândream cu reuşita, căci domolisem o sensibilitate profundă făcând-o superficială. Am pus stavilă râurilor subterane care o legau de Atlantic, Pacific şi Oceanul Indian, şi am făcut-o să se simtă mulţumită de a nu fi decât o baltă de un metru lungime, câţiva centimetri adâncime, dezinfectată cu clor şi vopsită în albastru.

Halal doctor!

Halal tratament!

* R *

Şi ce mai modele a trebuit să aleagă medicul în determinarea dozei de culpabilitate şi compasiune pe care o putea simţi doamna Z în deplină siguranţă! Modelele erau indivizi cu reputaţia de normalitate. Medicul curant, după un studiu deosebit de neliniştitor asupra normalităţii în vremea noastră, a fost nevoit să conchidă că un individ normal, funcţionând optim în straturile de sus ale unei societăţi industriale prospere, abia dacă-şi mai poate auzi conştiinţa.

Aşa că un om raţional ar putea trage concluzia că eu m-am făcut vinovat de pure scorneli inventând o nouă maladie numită samaritrofie, când ea e la fel de răspândită între americanii sănătoşi ca şi nasurile, să zicem. Mă voi justifica astfel: samaritrofia este o boală, şi încă una acută, numai atunci când îi atacă pe acei rarisimi indivizi ce ating

maturitatea biologică încă iubind şi vroind să-şi ajute semenii.

Mi-a fost dat până acum să tratez un singur caz. Nu am auzit niciodată ca altcineva să sufere de ceva asemănător. Aruncând o privire în jur, nu văd decât o singură persoană predispusă la o criză de samaritrofie. Acea persoană e domnul Z, fireşte. Şi atât de profund e sentimentul său de compasiune, încât mă tem că, dacă va trebui să suporte un atac de samaritrofie, se va omorî probabil, ori va ucide pe alţii şi apoi va fi împuşcat ca un câine, înainte ca noi să-l putem lecui.

* R *

Leacuri, leacuri, leacuri.

Halal leacuri!

Doamna Z, fiind tratată şi lecuită la centrul nostru medical, şi-a exprimat dorinţa „de a ieşi în lume şi a se distra, de a recupera timpul pierdut...” înainte ca să i se ofilească frumuseţea. Înfăţişarea ei era încă şi acum izbitor de seducătoare, cu trăsături ale bunătăţii nemărginite, pe care nu le mai merita.

Nu mai vroia să aibă nimic de-a face cu Oraşul Natal ori cu domnul Z, şi i-a anunţat pe toţi că pleacă spre veselul Paris, la prietenii de petrecere de odinioară. Vroia să-şi cumpere rochii noi, zicea, şi să dănţuiască până avea să cadă din picioare în braţele unui străin oacheş şi înalt, ale unui dublu spion, nădăjduia ea.

Se referea adesea la soţul ei ca la „unchiul meu răpănos şi beţivan din sud”, dar niciodată de faţă cu el. Nu era schizofrenică totuşi ori de câte ori o vizita soţul ei manifesta inteligenţa bolnavă a unui paranoic. Gesturile ei aminteau de o Clara Bow! Îl ciupea de obraz, îi cerşea sărutări pe care apoi le evita chicotind. Îi spunea că vroia să plece pentru scurtă vreme la Paris, şi că avea să se reîntoarcă mai

înainte ca el să-i fi simţit lipsa. Îl ruga să transmită salutul de rămas bun şi întreaga ei dragoste scumpilor prieteni oropsiţi din Oraşul Natal.

Domnul Z însă nu se lăsă înşelat. O conduse la avionul de Paris pe aeroportul din Indianapolis şi-mi spuse, atunci când avionul abia se mai zărea pe cer, că n-avea s-o mai revadă vreodată. „Părea într-adevăr fericită”, îmi spuse. „Şi are să se simtă într-adevăr bine de îndată ce-o să-şi reîntâlnească prietenii pe care-i merită.”

Folosise expresia „într-adevăr” de două ori. Era supărătoare. Şi am simţit intuitiv că avea să mă mai irite o dată cu ea. Ceea ce a şi făcut: „Şi dumitale poate într-adevăr să-ţi mulţumească aproape totul.”

Am fost informat de părinţii bolnavei, care din motive lesne de-nţeles nu-i sunt prea recunoscători domnului Z, că el îi scrie şi-o cheamă adesea la telefon. Ea nu-i deschide scrisorile. Şi nici nu se prezintă la telefon. Şi, mai observă ei cu satisfacţie, aşa cum va fi dorit şi domnul Z, doamna Z este într-adevăr fericită.

Prognoză: o nouă criză cât de curând.

* R *

> Cât despre domnul Z, el este într-adevăr bolnav, căci nu seamănă deloc cu indivizii pe care i-am cunoscut până acum. Nu vrea să părăsească Oraşul Natal decât pentru scurte incursiuni la Indianapolis şi nu mai departe. Bănuiesc că nici nu poate părăsi Oraşul Natal. De ce nu?
>
> Ca să mă exprim neştiinţific, şi ştiinţa ajunge să-l îngreţoşeze pe medicul curant după un caz ca acesta: destinaţia sa se află acolo.

Prognoza bunului doctor se dovedi corectă. Sylvia deveni curând o membră simpatizată şi influentă a protipendadei

ultraelegante şi învăţă mai multe variante ale twistului. Ajunse să fie cunoscută ca ducesa de Rosewater. Mulţi bărbaţi o cerură în căsătorie, dar ea era prea fericită ca să se gândească la măritiş ori la divorţ. Apoi avu un nou colaps în iulie 1964.

Fu internată în Elveţia. Şase luni mai târziu plecă din sanatoriu tristă şi tăcută, din nou cu o sensibilitate aproape insuportabilă. Eliot şi jalnicii locuitori ai ţinutului Rosewater îşi regăsiseră locul în inima ei. Ar fi vrut să se reîntoarcă la ei, nu pentru că le-ar fi dus dorul, ci dintr-un sentiment al datoriei. Doctorul o preveni însă că o reîntoarcere s-ar putea dovedi fatală. O povăţui să rămână în Europa, să se despartă de Eliot şi să-şi alcătuiască o viaţă proprie, liniştită şi cu un rost al ei.

Aşa că se porni procedura unei acţiuni civilizate de divorţ, regizată de McAllister, Robjent, Reed şi McGee.

* R *

Venise acum vremea ca Sylvia să plece cu avionul în America pentru procedura de divorţ. Într-o seară a lunii iunie avu loc o întrunire de familie în apartamentul din Washington D. C., al tatălui lui Eliot, senatorul Lister Ames Rosewater. Eliot nu era de faţă. Nu vroise să părăsească ţinutul Rosewater. Prezenţi erau senatorul, Sylvia, Thurmond McAllister, decrepitul avocat, şi aghiotantul său, Mushari.

* R *

Întâlnirea fu caracterizată de un ton franc, sentimental, iertător, uneori comic, dar esenţialmente patetic. Se bău brandy.

— În adâncul inimii, zise senatorul dând pe gât conţinutul paharului îngust, Eliot nu-i iubeşte pe oamenii ăia mizerabili

mai mult decât mine. N-ar putea să-i iubească nici dac-ar fi tot timpul beat. Am mai spus asta până acum, şi-am s-o spun din nou: e vorba aici în principal de băutură. Dacă i s-ar închide băutura, compasiunea sa pentru târâtoarele din mocirla de pe fundul societăţii umane s-ar evapora.

Îşi pocni palmele, şi clătină cu regret din capul său venerabil:

— De-ar fi fost la mijloc un copil!

Era produsul colegiilor St. Paul şi Harvard, dar îi făcea plăcere să vorbească cu vocea fârnâită de banjo dogit a unui crescător de porci din ţinutul Rosewater. Îşi smulse ochelarii cu rame metalice şi-o privi intens pe nora sa cu ochii albaştri încărcaţi de suferinţă:

— Dacă! Dacă!

Îşi aşeză, iar ochelarii pe nas, întinse mâinile într-un gest de resemnare:

— Sfârşitul familiei Rosewater se întrevede acum dureros.

— Dar mai sunt şi *alţi* Rosewater, îndrăzni McAllister, blând.

Mushari tresări pe locul său, căci avea de gând să-i reprezinte pe aceia în curând.

— Vorbesc despre *adevăraţii* Rosewater! exclamă senatorul cu năduf. Afurisit să fie Pisquontuit!

Mica staţiune de vară Pisquontuit, statul Rhode Island, era locul unde trăia unica ramură existentă a familiei Rosewater.

— Un ospăţ de ulii, un ospăţ de ulii, gemu senatorul, chinuit de închipuirile masochiste ale felului cum Rosewaterii din Rhode Island vor sfâşia cadavrele celor din Indiana.

Îl întrerupse un acces de tuse. Tusea îl făcu să se simtă stânjenit. Fuma ţigară de la ţigară ca şi fiul său.

Se apropie de policioara căminului şi-şi aţinti privirea asupra unei fotografii a lui Eliot. Fusese făcută la sfârşitul

celui de al doilea război mondial. Aceasta înfăţişa un căpitan de infanterie plin de decoraţii.

— Atât de pur, de zvelt, de hotărât – atât de pur, de pur! Scrâşni din dantura sa falsă: „Ce cuget nalt într-însul s-a surpat!”

Se scărpina, deşi nu-l mânca nimic.

— Cât de buhăit, de gălbejit arată astăzi. Până şi plăcintele de revent au o înfăţişare mai sănătoasă! Doarme în izmene, mănâncă un regim echilibrat de cartofi prăjiţi, rachiu Southern Comfort şi bere blondă Ambrozie de Rosewater. Ciocăni cu degetele fotografia lui Eliot: El! Căpitanul Eliot Rosewater – Steaua de argint, steaua de bronz, Medalia combatantului şi Inima sângerie în duplicat. Campion de iahting! Campion de schi! El! Tocmai el! Dumnezeule – oare de câte ori nu i-a spus viaţa „Da, da, da!” Milioane de dolari la dispoziţia lui, sute de prieteni de vază, şi cea mai frumoasă, inteligentă, talentată, iubitoare soţie din câte se pot închipui. O educaţie splendidă, o minte admirabilă într-un trup vânjos şi neprihănit... Şi care-i răspunsul său când viaţa îi spune „Da, da, da”? „Nu, nu, nu”. *De ce?* Poate să-mi explice cineva de ce?

Nimeni nu se încumetă.

* R *

— Am avut odată o verişoară – din familia Rockefeller, întâmplător, continuă senatorul, care mi-a mărturisit că şi-a petrecut cel de-al cincisprezecelea, şaisprezecelea şi şaptesprezecelea an de viaţă zicând mereu „Nu, mulţumesc”. Ceea ce e perfect în cazul unei fete la vârsta ei şi cu poziţia ei socială. Dar ar fi fost o trăsătură al naibii de nepotrivită pentru un bărbat din familia Rockefeller, şi cu atât mai nepotrivită, aş îndrăzni să spun, pentru un Rosewater.

Dădu din umeri:

— Ori ce s-ar zice, însă, noi *avem* un Rosewater care spune „Nu” la toate darurile minunate pe care i le oferă viaţa. Nici măcar nu mai vrea să locuiască în palat.

Eliot se mutase din palatul Rosewater într-un oficiu când deveni clar că Sylvia nu avea să se mai întoarcă la el.

— Ar fi putut ajunge guvernator al statului Indiana, numai să ridice o sprânceană, ar fi putut ajunge chiar preşedinte al Statelor Unite cu puţină năduşeală. Şi ce este el, în schimb? Vă întreb ce e?

Senatorul tuşi din nou, apoi îşi răspunse singur la întrebare:

— Un notar public, prieteni şi concetăţeni, a cărui autorizaţie va expira curând.

* R *

Ceea ce era în linii mari adevărat. Singurul document oficial ce atârna pe placajul mucegăit al biroului său forfotitor era autorizaţia de notar public. Nenumăraţii oameni ce veneau la el cu necazuri aveau nevoie, printre alte multe lucruri, de cineva care să le contrasemneze iscăliturile.

Biroul lui Eliot se afla pe strada principală, la nord-est de Partenonul de cărămidă, după colţul imediat următor, peste drum de noua remiză de pompieri pe care o ridicase Fundaţia Rosewater. Era o mansardă dublă ce se întindea peste un bufet expres şi o prăvălie de băuturi. Nu avea decât două ferestre de lucarnă. În dreptul uneia se afla o firmă ce anunţa MÂNCĂRURI. În dreptul celeilalte era o firmă ce anunţa BERE. Amândouă erau luminoase şi echipate cu dispozitive de aprindere intermitentă. Şi în vreme ce tatăl său perora la Washington despre el, el, el, Eliot dormea ca un prunc, iar firmele clipeau aprinzându-se şi stingându-se.

Eliot îşi ţuguie buzele ca un arc al lui Cupidon, murmură

ceva languros, se întoarse pe partea cealaltă şi începu să sforăie. Avea un trup de atlet răzbit de grăsime, uriaş, de un metru nouăzeci şi o sută cincisprezece kilograme, chipul palid şi capul chelind pe toate părţile, printre smocuri de păr ca fuiorul. Era înfăşat în cutele groase ale lenjeriei de corp soldăţeşti rămase din război. Pe fiecare din ferestrele sale şi pe uşa ce se afla la nivelul străzii scria cu litere aurite:

FUNDAŢIA ROSEWATER
CU CE VĂ PUTEM FI
DE FOLOS?

5

ELIOT DORMI mai departe somnul său dulce, deşi avea griji cu duiumul.

Closetul din mica toaletă murdară a oficiului părea să fi preluat toate visele sale rele. Suspina, plângea, gâlgâia gata să se înece. Pe rezervorul de apă erau îngrămădite conserve, chitanţe fiscale şi numere din *National Geographics.* O farfurie şi o lingură zăceau în apa rece din chiuvetă. Dulăpiorul cu medicamente de deasupra chiuvetei era larg deschis. Era ticsit de vitamine, leacuri pentru dureri de cap, alifii contra hemoroizilor, laxative şi sedative. Eliot le folosea pe toate în mod regulat, dar ele nu erau doar pentru uzul său. Le oferea tuturor oamenilor vag bolnavi care-i călcau pragul.

Iubire, înţelegere şi niscaiva bani nu ajungeau pentru oamenii aceştia. Ei voiau şi medicamente pe deasupra.

Hârtiile erau îngrămădite peste tot, chitanţe de impozite, imprimate ale ajutorului pentru veterani, chitanţe de pensie, de ajutor social, de asistenţă, de eliberare pe cuvânt. Teancurile erau răsturnate ici colo, formând adevărate dune. Iar între teancuri şi dune erau aruncate pahare de hârtie şi conserve goale de bere blondă de Ambrozie, chiştoace şi sticle de Southern Comfort.

Prinse în pioneze pe placaj erau imagini pe care Eliot le decupase din revistele *Life* şi *Look,* fotografii care acum foşneau în adierea uşoară de vânt rece ce anunţa o furtună de vară. Eliot descoperise că anumite imagini, mai cu

seamă cele ale puilor de animale, înveseleau sufletele oamenilor. Vizitatorii săi priveau cu interes şi fotografii ale unor accidente spectaculoase. Astronauţii îi plictiseau. Le plăceau fotografiile lui Elizabeth Taylor pentru că o urau atâta, şi se simţeau superiori ei. Figura lor preferată era Abraham Lincoln. Eliot încercă să popularizeze şi chipurile lui Thomas Jefferson şi Socrate, dar oaspeţii săi nu ţineau minte de la o vizită la alta cine erau. „Care-i unul, care-i celălalt?” întrebau ei.

Oficiul aparţinuse odată unui dentist. Nu mai rămăsese nici o urmă a acestei ocupaţii anterioare, în afara unei scări ce urca din stradă. Dentistul fixase în cuie pe verticala scării tăbliţe de metal, fiecare elogiind câte un aspect al serviciilor sale. Tăbliţele se mai păstrau, dar Eliot acoperise cu vopsea vechiul text. În locul lui scrisese un nou mesaj, o poezie de William Blake. Poezia, fragmentată ca să corespundă celor douăsprezece trepte verticale, suna astfel:

Îngerul
ce-a prezidat
naşterea
mea a zis:
„Micuţă făptură,
plăsmuită din
Desfătări şi Bucurie,
Te du şi iubeşte
fără de nici un
ajutor din partea
vreunui Lucru
pământesc.

La baza scărilor, scrisă cu creionul direct pe perete de chiar mâna senatorului, se putea citi replica acestui text, tot din Blake:

Iubirea cearcă Eul să-l desfete,
Să lege pe-altul în plăcerea-i crudă,
Se bucură când tulbură inimi bete
Şi iscă iadul, cerului în ciudă.

* R *

La Washington, tatăl lui Eliot îşi dorea cu voce tare să nu mai existe nici el, nici fiul lui.

— Mi-a venit... mi-a venit o idee simplă, îndrăzni McAllister.

— Ultima ta idee simplă m-a costat optzeci şi şapte de milioane de dolari.

McAllister îi dădu a înţelege cu un surâs obosit că n-avea de gând să-şi ceară scuze pentru că născocise fundaţia. În definitiv, aceasta dusese la bun sfârşit misiunea pentru care fusese înfiinţată, adică transmiterea averii de la tată la fiu, fără ca perceptorii de taxe să înşface o para. McAllister n-avea cum să garanteze că fiul o să fie întreg la minte.

— Aş propune ca Eliot şi Sylvia să facă un ultim efort de reîmpăcare.

Sylvia scutură din cap:

— Nu, şopti ea. Îmi pare rău, nu.

Şedea ghemuită într-un fotoliu încăpător, cu margini înalte. Îşi scosese pantofii. Faţa ei era un oval alb-albăstrui fără cusur, părul negru corbiu. Avea cearcăne sub ochi.

— Nu, repetă ea.

Aceasta era, fireşte, o decizie medicală, şi încă una înţeleaptă. Al doilea colaps şi apoi vindecarea ei n-o preschimbaseră în Sylvia din vremurile timpurii petrecute în ţinutul Rosewater. Îi atribuiră o nouă personalitate, a treia de când se măritase cu Eliot. Esenţa acestei personalităţi era un sentiment al propriei nimicnicii, al ruşinii de-a fi fost cândva scârbită de cei nevoiaşi şi de igiena personală a lui

Eliot, şi o dorinţă sinucigaşă de a ignora repulsiile ei, de a se întoarce în Rosewater şi a muri curând pentru o cauză bună.

Aşa că spuse din nou „Nu”, dintr-o atitudine de opoziţie superficială, autoimpusă şi prescrisă medical, faţă de sacrificiul de sine.

* R *

Senatorul mătură cu palma fotografia lui Eliot de pe policioară.

— Şi cine-o poate învinovăţi? Să se mai tăvălească o dată-n fân cu răpciugosul ăla beţiv pe care-l numesc fiul meu? Îşi ceru scuze pentru brutalitatea ultimei imagini: Bătrânii deznădăjduiţi ca mine sunt înclinaţi deopotrivă spre exactitate şi vulgaritate. Te rog să mă scuzi.

Sylvia îşi înclină capul ei drăgălaş, apoi îl ridică din nou:

— Eu nu-l văd aşa – ca pe un răpciugos beţiv.

— Ba eu da, pe Dumnezeul meu. Ori de câte ori sunt nevoit să-l privesc, îmi zic: „Ce teren perfect pentru izbucnirea unei epidemii de febră tifoidă!” Nu-ncerca să-mi cruţi sentimentele, Sylvia. Fiul meu nu merită o femeie la locul ei. El merită ceea ce are: camaraderia smiorcăită a curvelor, a bolnavilor închipuiţi, a proxeneţilor şi a hoţilor.

— Ei nu-s aşa de răi, tată Rosewater.

— Din câte-nţeleg eu, tocmai asta-l atrage pe Eliot spre ei, faptul că n-au absolut nimic bun.

Sylvia, cu două crize nervoase în urmă, şi cu proiecte de viitor nu prea clare înaintea ei, rosti liniştită, întocmai cum ar fi dorit şi medicul ei:

— Nu vreau să discutăm în contradictoriu.

— Încă i-ai mai *putea* lua partea lui Eliot?

— Da. Chiar dacă n-am să reuşesc să lămuresc nimic altceva în seara asta, cel puţin daţi-mi voie să vă spun atât: Eliot are dreptate în tot ce face. E foarte frumos ce face. Eu

pur şi simplu nu sunt destul de tare ca să stau alături de el. Vina-i a mea.

Faţa senatorului trădă perplexitate mâhnită, apoi neputinţă.

— Spune-mi un singur lucru bun în legătură cu oamenii ăia pe care-i ajută Eliot.

— Nu pot.

— Bănuiam eu.

— E un secret, zise ea, forţată să pledeze, pledând ca disputa să se oprească aici.

Fără a bănui cât era de nemilos, senatorul o încolţi mai departe:

— Acum te afli printre prieteni – ce-ar fi să ne spui şi nouă care e acest mare secret?

— Secretul e că şi ei sunt *oameni*, zise Sylvia.

Cercetă pe rând feţele lor, căutând o licărire de înţelegere. Nu descoperi nici una. Ultimul chip pe care poposi privirea ei fu acela al lui Norman Mushari. Mushari îi răspunse cu un rânjet hidos, deplasat, de cupiditate şi poftă carnală.

Sylvia se scuză şi se retrase în odaia de baie, ca acolo să izbucnească în plâns.

* R *

Se auziră tunete în Rosewater, care-l făcură pe un câine vărgat s-o zbughească din remiza de pompieri cu o turbare psihosomatică. Câinele se opri în mijlocul străzii, tremurând. Luminile străzii erau chioare şi îndepărtate. Singurele surse de lumină mai erau un bec albastru în faţa postului de poliţie, în demisolul tribunalului, un bec roşu la intrarea remizei de pompieri şi un bec alb în cabina telefonică, peste drum de magazinul de dulciuri şi restaurantul Oraşul ferăstraielor, care mai era şi autogară.

Se auzi o bubuitură. Fulgerul preschimbă totul în

diamante albastre-alburii.

Câinele alergă la uşa Fundaţiei Rosewater, începu să râcâie la ea şi să urle. Sus, Eliot dormea dus. Cămaşa sa, cu aspect nesănătos, translucid, atârnată de tavan la uscat, se legăna ca o stafie.

* R *

Eliot n-avea decât o singură cămaşă. Şi un singur costum, îmbâcsit, albastru cu dungi, la două rânduri de nasturi, care atârna acum pe clanţa uşii de la baie. Era un costum admirabil croit, de vreme ce mai rezista încă, deşi era foarte vechi. Eliot îl obţinuse prin schimb de la un pompier voluntar din New Egypt, statul New Jersey, care îl cumpărase prin 1952.

Eliot avea o singură pereche de pantofi, negri. Aveau feţele crăpate în urma unui experiment, încercase odată să-i lustruiască cu un produs al firmei Johnson, „Cremă-luciu”, care era de fapt o ceară de parchet nepotrivită pentru pantofi. Un pantof zăcea pe biroul său, celălalt era în spălător, pe marginea chiuvetei. Câte o şosetă maro de nylon, cu jartiera prinsă de ea, se afla în fiecare pantof. Un capăt al jartierei ce se afla în pantoful de pe chiuvetă atârna în apă. Se îmbibase de apă, şi odată cu ea şi şoseta, prin procesul miraculos al absorbţiei capilare.

Singurele obiecte colorate, noi din birou, în afara decupajelor din reviste, erau o cutie pentru uz casnic de *Tide,* produsul miraculos pentru spălat, şi mantaua impermeabilă de pompier, galbenă cu coiful roşu, care atârnau pe agăţătorile de lângă uşa biroului. Eliot era locotenent de pompieri. Ar fi putut obţine uşor gradul de căpitan sau de comandant, căci era un pompier devotat şi destoinic, şi pe deasupra mai şi înzestrase remiza de pompieri cu şase maşini noi nouţe. La insistenţele lui nu deţinea un rang mai mare decât cel de locotenent.

Cum aproape niciodată nu părăsea oficiul, în afara ocaziilor când avea de înfruntat focul, Eliot era cel care primea toate alarmele de incendiu. De aceea avea două telefoane lângă patul de campanie. Cel negru era pentru apelurile către fundaţie. Cel roşu pentru alarmele de incendiu. Când era anunţat un incendiu, Eliot apăsa un buton roşu montat pe perete, sub autorizaţia lui de notar public. Butonul declanşa o sirenă de sfârşit de lume sub cupola din vârful remizei de pompieri. Eliot dăduse banii pentru sirenă şi de asemenea pentru cupolă.

Se auzi un tunet asurzitor.

— Ei, ei – ei, ei, murmură Eliot în somn.

Telefonul negru se pregătea să sune. Eliot avea să se deştepte şi să răspundă la cel de al treilea apel. Şi avea să spună ceea ce spunea oricărui solicitant, indiferent de oră:

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos?

* R *

Senatorul avea ideea fixă că Eliot făcea afaceri cu criminalii. Se înşela. Majoritatea clienţilor lui Eliot nu aveau suficient curaj ori inteligenţă destulă ca să se ocupe de crime. Dar şi Eliot, când intra în dispute cu tatăl său, cu bancherii şi cu avocaţii lui, se înşela cu privire la clienţii săi. El încerca să-i convingă că oamenii cărora le oferea ajutor erau aceeaşi stirpe de oameni care, cu generaţii în urmă, defrişaseră pădurile, secaseră mlaştinile, construiseră podurile, oamenii ai căror fii alcătuiau coloana vertebrală a infanteriei americane la vreme de război, şi aşa mai departe. Indivizii care solicitau cu regularitate ajutorul lui Eliot erau de fapt mult mai neputincioşi – şi mult mai săraci cu duhul. Când, de pildă, venea vremea ca fiii lor să intre în armată, aceştia erau în general refuzaţi ca fiind indezirabili din punct de vedere fizic, mintal sau moral.

Existau şi elemente viguroase printre săracii din ţinutul

Rosewater, care însă din mândrie se ţineau departe de Eliot şi afecţiunea sa necritică, care aveau tăria să părăsească ţinutul şi să plece în căutare de lucru la Indianapolis, Chicago sau Detroit. Foarte puţini găseau, fireşte, vreo slujbă stabilă pe acolo, dar cel puţin încercau.

* R *

Solicitanta care tocmai se pregătea să însufleţească telefonul negru al lui Eliot era o fată bătrână de şaizeci şi opt de ani care, după părerea unanimă, era prea neghioabă ca să mai merite să trăiască. O chema Diana Moon Glampers. Nimeni n-o iubise vreodată. Şi nici nu exista un motiv ca să fie iubită. Era urâtă, nătângă şi plicticoasă. În rarele ocazii când trebuia să se prezinte, îşi declama numele întreg, şi continua prin ecuaţia aceea derutantă care o azvârlise fără rost în viaţă.

— Mama mea a fost o Moon[1]. Tatăl meu un Glampers.

* R *

Această încrucişare între Moon şi Glampers era femeie de serviciu în palatul Rosewater de cărămidă ornamentală, reşedinţa legală a senatorului, casă în care nu stătea de fapt mai mult de zece zile pe an. În celelalte 355 de zile ale anului, Diana ocupa singură cele douăzeci şi şase de odăi. Curăţa şi iar curăţa la ele, neavând nici măcar consolarea de-a putea învinovăţi pe cineva că face murdărie.

Când îşi încheia ziua de lucru, Diana se retrăgea într-o cămăruţă deasupra garajului pentru şase automobile ale familiei Rosewater. Singurele vehicule adăpostite în garaj erau un Ford *Faeton,* model 1936, pus pe butuci, şi o tricicletă roşie cu clopot de incendiu, agăţată de ghidon.

[1] în traducere – „Lună”.

Tricicleta aparţinuse lui Eliot în copilărie.

După muncă, Diana şedea în odaie şi asculta radioul ei în cutia de plastic verde crăpat, ori îşi făcea de lucru cu Biblia. N-o putea citi. Biblia ei era o epavă ferfeniţită. Pe măsuţa de lângă pat se afla un telefon alb, un aşa numit telefon „prinţesă”, pe care îl închiriase de la Compania de telefoane din Indiana la preţul de şaptezeci şi cinci de cenţi pe lună, pe lângă costul serviciilor curente.

Se auzi o bubuitură de tunet.

Diana ţipă după ajutor. Era firesc să ţipe. Trăsnetul îi ucisese părinţii la un picnic al Companiei de cherestea Rosewater, în anul 1916. Era convinsă că trăsnetul avea s-o omoare şi pe ea. Şi, întrucât rinichii o dureau mai tot timpul, era sigură că trăsnetul o va lovi în rinichi.

Smulse din furcă receptorul telefonului „prinţesă”. Formă singurul număr pe care-l chema întotdeauna. Aşteptând să se prezinte cel de la capătul firului, scâncea şi gemea.

Se prezentă Eliot. Vocea îi era suavă, imens de paternă – la fel de plină de simţire ca cea mai joasă notă de violoncel.

— Aici Fundaţia Rosewater, zise el. Cu ce vă putem fi de folos?

* R *

— Electricitatea-mi dă iar târcoale, domnule Rosewater. A *trebuit* să te chem. Mi-e aşa de *frică!*

— Cheamă-mă ori de câte ori vrei, scumpo. De-aia sunt aici.

— Electricitatea o să mă *nimerească* de data asta.

— Ah, naiba s-o ia de electricitate! Furia lui Eliot era sinceră: Electricitatea aia mă scoate din răbdări, văzând cum te chinuie tot timpul. Nu-i cinstit.

— Aş vrea să vină odată şi să mă omoare, decât să tot trebuiască să mă gândesc la ea.

— Oraşul ăsta ar fi tare trist, scumpo, de s-ar întâmpla

asta vreodată.

— Cui i-ar păsa?

— *Mie.*

— Dumitale îţi pasă de toată lumea. Vreau să zic, cui altcuiva?

— Multora, multor oameni, scumpo.

— O băbuşcă nătângă de şaizeci şi opt de ani.

— Şaizeci şi opt de ani e o vârstă minunată.

— Şaizeci şi opt de ani e o veşnicie pentru cine trăieşte fără să i se fi întâmplat vreodată ceva plăcut. Mie nu mi s-a-ntâmplat nimic frumos. Cum să mi se-ntâmple? Am stat pe după uşă când bunul Dumnezeu a împărţit inteligenţa la oameni.

— Nu-i adevărat!

— Am stat după uşă când bunul Dumnezeu a-mpărţit la oameni trupuri frumoase şi puternice. Chiar când eram tânără, nu puteam nici să fug repede, nici să sar. Nu m-am simţit niciodată într-adevăr bine, nici măcar o dată. Am avut crampe, şi glezne umflate, şi dureri la rinichi de când eram copilă. Şi-am stat după uşă şi când bunul Dumnezeu a-mpărţit banii şi norocul. Iar când mi-am adunat destul curaj ca să ies după uşă şi să şoptesc: „Doamne, Doamne – bunule Dumnezeu – uite-mă şi pe mine cea pricăjită”, nu mai rămăsese nimic frumos de împărţit. A trebuit să-mi dea un cartof de nas. A trebuit să-mi dea păr ca sârma, şi-o voce ca de buhai.

— Dar nu ai voce de buhai, Diana. Ai o voce fermecătoare.

— Ba de buhai, insistă ea. Era buhaiul ăsta în rai, domnule Rosewater. Dumnezeu vroia să-l trimită aicea pe pământ să se nască, dar buhaiul avea minte. „Doamne”, zice buhaiul cel isteţ, „dacă n-ai nimica împotrivă, drăguţule Doamne, aş prefera să nu mă mai nasc. Nu-i prea distractiv pentr-un buhai acolo jos.” Aşa că Dumnezeu a lăsat buhaiul să ţopăie în voie prin rai, unde nimeni nu putea să-l

folosească ca momeală, ori să-l mănânce, iar Domnul mi-a dat mie vocea lui.

Urmă un nou bubuit de tunet. Vocea Dianei urcă cu o octavă:

— Ar fi trebuit să spun şi eu ce-a zis buhaiul! Asta nu-i o lume prea caldă pentru de-alde Diana Moon Glampers!

* R *

— Ei, ei, Diana, ei, ei, făcu Eliot, şi trase o duşcă dintr-o sticla de Southern Comfort.

— Rinichii mă dor toată ziua, domnule Rosewater. Îi simt ca şi când o minge încinsă de electricitate ar trece prin ei foarte încet, învârtindu-se roată şi sfâşiindu-mă cu lame otrăvite.

— Asta nu poate fi prea plăcut.

— Nici nu e.

— *Tare*-aş vrea, dragă, să consulţi un doctor în legătură cu rinichii ăia păcătoşi.

— Am consultat. M-am dus la doctorul Winters azi, cum m-ai povăţuit. S-a purtat cu mine de parcă aş fi fost o vacă, iar el un veterinar cherchelit. Şi când a terminat să-mi dea ghionturi şi să mă-ntoarcă pe faţă şi pe dos, pur şi simplu a râs. A zis c-ar vrea ca toţi cei din Rosewater să aibă rinichi la fel de sănătoşi ca ai mei. Mi-a zis că boala de rinichi e numai în capul meu. Ah, domnule Rosewater, de-acum înainte singurul meu doctor eşti dumneata.

— Dar eu nu sunt medic, dragă.

— Nu-mi pasă. Ai lecuit mai multe cazuri deznădăjduite decât toţi doctorii din Indiana luaţi laolaltă.

— Ei, ei...

— Dawn Leonard a avut furuncule vreme de zece ani, şi l-ai vindecat. Lui Ned Calvin i se bătea un ochi încă de când era copil, şi l-ai lecuit. Pearl Flemming a venit să te consulte, şi a aruncat cârjele. Iar acuma rinichii nu mă mai

dor, numai pentru că ţi-am auzit vocea atât de caldă.

— Mă bucur.

— Şi tunetele şi fulgerele s-au oprit.

Era adevărat. Nu mai rămăsese decât inevitabila romanţă sentimentală a ploii.

* R *

— Şi-acum poţi să dormi, dragă?

— Da, mulţumită dumitale. Ah, domnule Rosewater, ar trebui să ţi se ridice o mare statuie drept în inima oraşului – din diamante şi aur, şi rubine nepreţuite şi uraniu pur. Dumneata, cu numele dumitale ilustru şi educaţia aleasă şi banii şi manierele elegante ce le-ai învăţat de la mămica, ai putea fi acum departe într-un mare oraş, plimbându-te într-un Cadillac cu cei mai grozavi tipi, în sunet de fanfară şi în uralele mulţimii. Ai fi putut să fii atât de puternic şi atât de sus, că dacă te-ai fi uitat în jos la oamenii pricăjiţi, nătângi, simpli din bietul ţinut Rosewater, ţi s-ar fi părut nişte gândaci.

— Ei, ei...

— Ai renunţat la tot ce-şi poate dori cineva ca s-ajuţi nişte oameni mărunţi, iar aceştia o ştiu prea bine. Fii binecuvântat, domnule Rosewater. Noapte bună.

6

— MICILE SEMNALE de avertizare ale naturii, spuse senatorul pe un ton sumbru, vorbind către Sylvia, McAllister şi Mushari. Oare pe câte din ele le-am trecut cu vederea? Presupun că pe toate.

— Nu vă căutaţi vină, zise McAllister.

— Dacă cineva are un singur copil, continuă senatorul, iar familia lui are renumele de a produce indivizi neobişnuiţi, cu o voinţă de fier, ce criterii poate avea acel cineva pentru a hotărî dacă feciorul lui este sau nu scrântit?

— Nu vă *căutaţi* vină!

— Mi-am petrecut viaţa cerându-le oamenilor să-şi recunoască propria vină pentru nenorocirile lor.

— Aţi admis şi excepţii.

— Al naibii de puţine.

— Socotiţi-vă şi dumneavoastră printre ele. Căci acolo vă e locul.

— Adesea mă gândesc că Eliot n-ar fi ajuns aici dacă n-ar fi fost bâlciul acela cu alegerea lui ca mascotă a unităţii de pompieri când era copil. Doamne, cum l-au mai răsfăţat – l-au lăsat să şadă pe locul Pompierului Numărul Unu şi să tragă clopotul, l-au învăţat cum să detoneze ţeava de eşapament aprinzând şi oprind motorul, râzând ca un smintit când reuşea să dea de pământ toba de eşapament. Cu toţii trăsneau a băutură, fireşte... Clătină din cap şi clipi: Rachiu şi maşini de stins incendiile – o preafericită copilărie din nou regăsită. Nu ştiu, nu ştiu, pur şi simplu nu ştiu ce să cred. De câte ori ne-am dus acolo, i-am spus că aceea-i

casa noastră – dar nu mi-am închipuit c-o să fie atât de neghiob ca s-o şi creadă.

* R *

— Pe mine mă-nvinovăţesc, zise senatorul.

— Bravo, făcu McAllister. Şi cum tot sunteţi la capitolul ăsta, nu uitaţi să vă consideraţi răspunzător pentru tot ce i s-a întâmplat lui Eliot în timpul celui de-al doilea război mondial. E vina dumneavoastră, fără doar şi poate, că clădirea aceea năpădită de fum era plină de pompieri.

McAllister se referea la cauza imediată a colapsului nervos al lui Eliot spre sfârşitul războiului. Clădirea năpădită de fum era o fabrică de clarinete din Bavaria. Se presupunea că în ea s-ar fi aflat un cuib de rezistenţă S.S. Eliot comanda un pluton al companiei sale în asaltul asupra clădirii. Arma sa obişnuită era o puşcă semiautomată Thompson. Dar acum dădu asaltul cu o carabină căreia îi pusese şi baioneta, din pricina riscului de a-şi împuşca propriii săi oameni în fumul dens. Nu mai înfipsese o baionetă în nimeni, nici măcar în anii de măcel.

Aruncă o grenadă într-o fereastră. După explozie, căpitanul Rosewater sări el însuşi înăuntru şi se pomeni într-o mare de fum a cărei suprafaţă se ondula la nivelul ochilor săi. Îi auzea pe nemţi, dar nu-i putea vedea.

Făcu un pas înainte, se împiedică de-un cadavru, căzu peste altul. Erau nemţii ucişi de grenada lui. Se sculă şi se trezi faţă în faţă cu un neamţ cu caschetă şi mască de gaze.

Eliot, ca un brav soldat ce era, îl lovi cu genunchiul în vintre şi-i trecu baioneta prin gât, scoase baioneta şi zdrobi maxilarul victimei cu patul puştii.

Atunci Eliot auzi ţipătul unui sergent american undeva la stânga. Vizibilitatea era ceva mai bună acolo, pesemne, căci sergentul ţipa: „Opriţi focul! Opriţi focul, fraţilor. Iisuse – ăştia nu-s soldaţi. Ăştia-s pompieri!”

Era adevărat. Eliot ucisese trei pompieri neînarmaţi. Erau civili din sat, angajaţi în acţiunea bravă şi fără echivoc de salvare a clădirii de la fuziunea cu oxigenul.

Când medicii scoaseră măştile celor trei oameni ucişi de Eliot, aceştia se dovediră a fi doi bătrâni şi un puşti. Puştiul era cel străpuns cu baionetă. Nu părea să aibă mai mult de paisprezece ani.

Eliot se comportă destul de normal în următoarele zece minute. Apoi se întinse calm dinaintea unui camion în mişcare.

Camionul se opri la timp, dar roţile îl şi atingeau pe căpitanul Rosewater. Câţiva din oamenii săi îl culeseră îngroziţi, descoperind că Eliot era ţeapăn, atât de rigid încât ar fi putut să-l ducă de păr şi de călcâie.

Rămase aşa vreme de douăsprezece ceasuri, fără să mănânce ori să vorbească – aşa că-l transportară îndărăt în Parisul Vesel.

* R *

— Cum ţi s-a părut acolo la Paris? se interesă senatorul. Părea destul de sănătos la cap?

— Păi, tocmai aşa l-am întâlnit.

— Nu-nţeleg.

— Cvartetul de coarde al tatălui meu dădu un concert pentru bolnavii mintali dintr-un spital american – tata a stat de vorbă cu Eliot şi a fost de părere că Eliot era americanul cel mai întreg la minte din câţi cunoscuse. Când Eliot se făcu destul de bine ca să poată pleca, tata îl invită la noi la masă. Mi-amintesc cum ni l-a recomandat: „Vreau să vă prezint pe singurul american care-a băgat până acum de seamă că există un război”.

— Ce a spus el de-a părut aşa de *normal?*

— Mai degrabă a contat impresia făcută decât – decât ceea ce a spus. Mi-aduc aminte cum l-a descris tata. A zis:

„Acest tânăr căpitan pe care vi-l aduc în casă dispreţuieşte arta. Puteţi să vă imaginaţi aşa ceva? O *dispreţuieşte* – şi totuşi într-un mod încât nu mă pot reţine să-l iubesc. Cred că ceea ce vrea să zică el e că arta l-a dezamăgit, lucru care, trebuie să recunosc, sună adevărat în gura unui om care-a ucis un băietan de paisprezece ani în exerciţiul funcţiunii”.

— L-am iubit pe Eliot de la prima vedere.

— N-ai putea folosi un alt cuvânt?

— În loc de ce?

— În loc de *iubire?*

— Dar ce alt cuvânt mai bun există?

— A fost şi ăsta un cuvânt perfect valabil – până n-a încăput pe mâna lui Eliot. Acum e un cuvânt compromis pentru mine. Eliot a făcut din cuvântul *iubire* ce-au făcut alţii din cuvântul *democraţie.* Dacă Eliot insistă să iubească pe toată lumea, indiferent cine sunt şi ce fac, atunci noi ceştilalţi va trebui să ne găsim un cuvânt nou.

Ridică ochii spre un portret în ulei al răposatei sale soţii:

— Bunăoară – pe dânsa am *iubit-o* mai mult decât îmi iubesc gunoierul, ceea ce mă face vinovat de cea mai ruşinoasă crimă a lumii moderne: *dis-cri-mi-na-re*.

* R *

Sylvia surâse palid:

— În lipsa unui alt cuvânt mai bun, îmi permiţi să-l folosesc în continuare pe cel vechi – doar în seara asta?

— Pe buzele tale mai are încă înţeles.

— L-am iubit de la prima vedere atunci la Paris – şi-l mai iubesc şi acum când mă gândesc la el.

— Trebuie să-ţi fi dat seama destul de repede că te-ai pricopsit cu un smintit.

— A intervenit mai întâi băutura.

— Iată tocmai miezul problemei!

— Şi a fost povestea aceea sinistră, cu Arthur Garvey Ulm.

Ulm era un poetaş căruia Eliot îi dăruise zece mii de dolari pe când fundaţia îşi mai avea sediul la New York.

— Bietul Arthur îi spusese lui Eliot că râvnea să fie liber să rostească adevărul, fără să ţină seamă de consecinţele financiare, iar Eliot i-a completat pe loc un cec imens. Eram la un cocteil, adăugă Sylvia. Mi-amintesc că erau de faţă Arthur Godfrey – şi Robert Frost – şi Salvador Dali – şi încă mulţi alţii. Bietul Arthur rătăcea în transă printre invitaţi, arătându-le cecul şi întrebându-i dacă putea să fie adevărat. Toţi îi spuseră că cecul era cât se poate de real, iar el se întoarse atunci la Eliot ca să se asigure că nu era totul doar o glumă. Apoi, aproape isteric, îl imploră pe Eliot să-i spună ce să scrie.

„Adevărul”! zise Eliot.

„Dumneavoastră sunteţi patronul meu – şi-am crezut că-n această calitate aţi... aţi putea...”

„Nu sunt patronul dumitale. Sunt un concetăţean american care-ţi plăteşte ca să afli adevărul. Asta-i cu totul altceva.”

„Perfect, perfect”, zise Arthur. „Aşa şi trebuie să fie. Aşa îmi convine şi mie. Dar m-am gândit că poate aveţi vreun subiect special.”

„Dumneata alege subiectul şi scrie frumos şi curajos despre el.”

„Perfect.”

Şi înainte să-şi dea seama ce face, bietul Arthur îl salută milităreşte, deşi nu cred să fi fost vreodată în armată sau marină. Şi-l părăsi pe Eliot, dar se apucă iar să colinde printre invitaţi întrebându-i ce fel de lucruri îl interesau pe Eliot. În cele din urmă se întoarse la el ca să-i spună că fusese odată culegător sezonier de fructe şi că se gândea să scrie un ciclu de poeme despre cât de năpăstuiţi erau culegătorii de fructe. Eliot se ridică atunci cât era de lung, îl

fulgeră de sus cu privirea pe bietul Arthur şi zise, aşa ca să-l audă toată lumea: „Domnule! Uiţi oare că Rosewaterii sunt fondatorii şi acţionarii majoritari ai Companiei generale a fructelor?”

— Dar nu era adevărat! zise senatorul.

— Fireşte că nu, încuviinţă Sylvia.

— Avea fundaţia acţiuni la vremea aceea în Compania generală a fructelor? îl întrebă senatorul pe McAllister.

— Păi – vreo cinci mii de acţiuni, poate.

— Adică mai nimic.

— Nimic, încuviinţă McAllister.

— Bietul Arthur s-a făcut stacojiu, s-a dat un pas îndărăt, apoi s-a apropiat din nou să-l întrebe foarte umil pe Eliot cine era poetul lui preferat. „Nu ştiu cum îl cheamă”, a zis Eliot, „şi mi-ar plăcea să ştiu, căci asta este singura poezie care m-a interesat vreodată, încât am şi memorizat-o.”

„Unde aţi citit-o?”

„Pe un perete, domnule Ulm, într-unul din closetele unei berării între ţinutul Rosewater şi ţinutul Brown, Indiana, la hanul Cabana de Lemn.”

— Ah, ce straniu, ce straniu, făcu senatorul. Hanul Cabana de Lemn trebuie să fi ars prin – Dumnezeule! – 1934, sau cam aşa ceva. Ce straniu că Eliot îşi mai amintea de el.

— A fost vreodată acolo? se interesă McAllister.

— O dată, o singură dată, dacă stau bine să mă gândesc, răspunse Senatorul. Era un bârlog sinistru de tâlhari, şi nu m-aş fi oprit niciodată acolo dacă nu mi-ar fi fiert radiatorul maşinii. Eliot trebuie să fi avut – 10? – 12 ani? Şi se prea poate să se fi dus la closet şi să fi văzut ceva scris pe perete, ceva ce să nu mai fi uitat apoi niciodată. Ce straniu, ce straniu!

— Cum suna poezia? întrebă McAllister.

Sylvia îşi ceru scuze faţă de cei doi bărbaţi pentru vulgaritatea ei neintenţionată, iar apoi reproduse cele două

versuri pe care i le recitase Eliot cu voce tare lui Ulm:

„Noi nu ne uşurăm în scrumierele voastre,
Deci n-aruncaţi nici voi chiştoace-n urinalele noastre.”

* R *

— Bietul poetaş îşi luă tălpăşiţa cu lacrimi în ochi, zise Sylvia. Luni întregi după aceea mi-a fost groază să deschid pacheţelele primite, ca nu cumva unul să conţină urechea lui Arthur Garvey Ulm.

* R *

— Nu poate să sufere arta, observă McAllister chicotind.

— E poet el însuşi, zise Sylvia.

— Asta-i noutate pentru mine, zise senatorul. Niciodată nu i-am văzut opera.

— Obişnuia să-mi scrie mie poezii câteodată.

— Probabil că cel mai fericit e atunci când scrie pe zidurile closetelor publice. Adesea mă-ntrebam cine se ocupă de aşa ceva. Acuma ştiu. E fiul meu, poetul.

— *Scrie* într-adevăr pe zidurile closetelor? vru să ştie McAllister.

— Aşa am auzit, confirmă Sylvia. Dar era un gest nevinovat, nu unul obscen. Pe când locuiam la New York, lumea obişnuia să-mi spună că Eliot scria acelaşi mesaj prin toate closetele din oraş.

— Îţi aminteşti ce scria?

— Da. „Chiar de sunteţi părăsiţi şi fără dragoste, fiţi rezonabili.” După câte înţeleg, asta i se părea un lucru original.

* R *

Chiar în acel moment, Eliot încerca să adoarmă iar, citind

manuscrisul unui roman scris de nimeni altul decât Arthur Garvey Ulm.

Cartea se intitula *Cum să-i faci un prunc rădăcinii de mătrăgună,* folosind un vers dintr-o poezie de John Donne. Dedicaţia glăsuia astfel: „Lui Eliot Rosewater, peruzeaua mea miloasă”. Iar dedesubtul dedicaţiei se putea citi un fragment dintr-o altă poezie de Donne:

„O peruzea miloasă a cărei gălbejeală
Ne spune că stăpânul e iscodit de boală.”

O scrisoare însoţitoare a lui Ulm lămurea că romanul avea să apară de Crăciun la Editura Palindrome, şi că un mare club al cărţii urma să-i decearnă titlul de „cartea preferată”, împreună cu *Leagănul Eroticii.*

> M-ai uitat cu siguranţă, Peruzea miloasă, *zicea scrisoarea la început*. Arthur Garvey Ulm pe care l-ai ştiut dumneata era un ins ce merita să fie uitat. Ce laş şi ce neghiob ca să-şi închipuie că e poet! Şi ce mult, grozav de mult i-a trebuit ca să înţeleagă cât de generoasă şi bineintenţionată a fost cruzimea dumitale! Şi câte nu mi-ai desluşit despre impasul meu şi ce-aveam de făcut, şi ce puţine cuvinte ai folosit! Iată deci (paisprezece ani mai târziu) opt sute de pagini de proză scrise de mine. Ele n-ar fi putut vedea lumina tiparului fără ajutorul dumitale, şi nu mă gândesc la banii pe care mi i-ai dat. (Banii sunt un rahat, ceea ce constituie şi una din ideile romanului.) Mă refer la stăruinţa dumitale ca să se rostească adevărul despre această societate bolnavă a noastră, şi la sugestia că vorbele care să exprime acest adevăr pot fi găsite pe pereţii odăilor de meditaţie.

Eliot nu-şi mai putea aminti cine era Arthur Garvey Ulm

şi, astfel îi era şi mai greu să reconstituie sfatul pe care probabil că i-l dăduse. Indiciile pe care i le furnizase Ulm erau prea nebuloase. Eliot se simţea mulţumit că dăduse cuiva un sfat folositor, ba chiar şi emoţionat când Ulm declara ceva mai departe:

> Să mă împuşte, să mă spânzure, cel puţin am spus adevărul. Scrâşnetul din măsele al Fariseilor, al Ipochimenilor şi al Filistinilor de pe Madison Avenue o să-mi sune ca o muzică dulce în urechi. Cu ajutorul dumitale divin, am reuşit să eliberez Demonul adevărului din sticlă, iar ei n-or să-l mai vâre acolo niciodată!

Eliot se apucă să citească adevărurile pentru care Ulm se aştepta să fie sacrificat:

> CAPITOLUL UNU
>
> I-am răsucit braţul până ce ea mi s-a abandonat şi a mai scos şi un ţipăt, pe jumătate de bucurie, pe jumătate de durere (ce ţi-e şi cu femeile!) când m-am contopit cu trupul ei.

Eliot se simţi înfiorat erotic. „Ei, fir-ar să fie”, îşi repezi el instinctul de procreaţie, „nu vezi cât eşti de ridicol?”

* R *

— De-ar fi fost la mijloc un copil, zise din nou senatorul.

Apoi densitatea regretului său fu biruită de un gând: că era o dovadă de cruzime din partea lui să-i vorbească astfel unei femei care nu reuşise să dea naştere copilului miraculos.

— Iartă un biet bătrân nătâng, Sylvia. Acum pricep de ce

poţi mulţumi Domnului că n-ai copil.

Sylvia, revenită din baie după o porţie de plâns, încercă câteva gesturi nesigure, toate indicând că i-ar fi plăcut foarte mult să aibă acest copil, dar că pe de altă parte l-ar fi compătimit.

— Niciodată n-aş mulţumi Domnului pentru *aşa ceva.*

— Pot să te-ntreb ceva foarte personal?

— E ceea ce face viaţa tot timpul.

— Crezi că există o cât de mică posibilitate ca el să se poată procrea *vreodată*?

— Nu l-am mai văzut de trei ani.

— Te-am rugat să faci o extrapolare.

— Pot doar să vă spun, reluă ea, că spre sfârşitul căsniciei noastre viaţa conjugală devenise chiar mai puţin decât o manie. Fusese odată un dulce fanatic al amorului, dar niciodată şi al ideii de-a face copii.

Senatorul cloncăni cu regret:

— Măcar dac-aş fi avut grijă cum trebuie de copilul *meu!* şi făcu o grimasă. L-am vizitat şi eu pe medicul psihanalist frecventat de Eliot la New York. Am ajuns la el anul trecut. Se pare c-ajung peste tot unde-i vorba de Eliot cu douăzeci de ani întârziere. Adevărul e că – adevărul e că eu – eu n-am putut niciodată să-mi vâr în cap ideea că un tânăr animal atât de robust ca el o s-ajungă în halul ăsta!

Mushari îşi ascunse cu greu interesul avid pentru detalii clinice privitoare la boala lui Eliot, aşteptând încordat ca altcineva să-l îmboldească pe senator să continue. Dar nimeni n-o făcu. Mushari preferă să se expună:

— Şi ce-a zis doctorul?

Senatorul, nebănuind nimic, continuă relatarea:

— Indivizii ăştia nu vor niciodată să vorbească despre ce vrei *tu.* Întotdeauna trebuie să asculţi altceva. Când a aflat cine sunt, n-a mai vrut să vorbească despre Eliot. Insista, în schimb, să discute Legea Rosewater.

Legea Rosewater era considerată de senator capodopera

legislativă a vieţii sale. Ea declară tipărirea sau deţinerea de materiale obscene drept delict federal, prevăzând amenzi până la cincizeci de mii de dolari şi pedepse cu închisoarea până la zece ani, fără nădejdea eliberării pe cuvânt. Era o capodoperă întrucât reuşea să definească obscenitatea.

Obscenitatea este, *se spunea,* orice reproducere sau placă de patefon sau material scris care atrage atenţia asupra organelor de reproducere, a materiilor eliminate sau a pilozităţilor trupului.

— Psihanalistul ăla, se plânse senatorul, vroia să-mi cunoască copilăria. Vroia să-mi cunoască sentimentele faţă de pilozităţile trupului. Senatorul se scutură scârbit. L-am rugat să renunţe la acest subiect, întrucât repulsia mea este împărtăşită, după câte ştiu, de toţi oamenii cuviincioşi.

Senatorul arătă cu mâna spre McAllister, simţind pur şi simplu nevoia să arate spre ceva:

— Acolo-i cheia pornografiei. Alţii se întreabă: „Păi cum poţi s-o recunoşti, cum poţi s-o deosebeşti de artă şi aşa mai departe?” Eu am legiferat această cheie. Diferenţa între pornografie şi artă constă în pilozitatea trupului.

Roşi, şi-i ceru scuze Sylviei, jenat:

— Te rog să mă ierţi, draga mea.

Mushari trebui să-l îmboldească din nou.

— Şi doctorul n-a zis *nimic* despre Eliot?

— Afurisitul de doctor mi-a zis că Eliot nu i-a vorbit niciodată despre nimic în afară de binecunoscute fapte istorice, aproape toate legate de oprimarea inşilor smintiţi ori a sărăntocilor. Mi-a zis că orice diagnostic privitor la boala lui Eliot nu putea fi decât pur speculativ şi neştiinţific. Ca un tată profund îngrijorat ce eram, i-am zis: „Daţi-i înainte şi speculaţi cât poftiţi în legătură cu fiul meu. N-am

să vă trag la răspundere. Aş fi bucuros s-aud orice, adevărat sau neadevărat, căci eu unul am epuizat de ani de zile toate ideile, ştiinţifice sau neştiinţifice, adevărate sau neadevărate, despre fiul meu. Vârâţi chiureta aceea de oţel inoxidabil în creierul ăsta de moşneag nenorocit, doctore, şi învârtiţi bine.”

El mi-a răspuns: „Înainte să vă desluşesc ideile mele speculative, trebuie să vorbesc puţin despre perversiune sexuală. Am de gând să-l implic şi pe Eliot în acest subiect, aşa că, dacă o atare implicare v-ar afecta peste măsură, ar fi mai bine să încheiem discuţia aici”. „Continuaţi”, i-am spus, „sunt un neghiob bătrân şi se zice că un neghiob bătrân ca mine nu mai poate fi rănit prea mult de vreo vorbă spusă de cineva. N-am crezut asta până acum, dar o s-o cred de-acum înainte.”

„Prea bine”, zise el, „să plecăm de la presupunerea că un tânăr sănătos va fi ispitit de o femeie atrăgătoare, ce nu e mama sau sora sa. Dacă tânărul respectiv este stârnit erotic de altceva, să zicem de un bărbat, sau o umbrelă, de eşarfa cu pene de struţ a împărătesei Iosefina, sau de o oaie, un cadavru, de maică-sa sau de o jartieră furată, el devine ceea ce se numeşte un pervers.” I-am răspuns că ştiusem întotdeauna de existenţa unor asemenea indivizi, dar că nu mă gândisem niciodată prea mult la ei, căci nu socoteam că am de ce.

„Prea bine”, zise el din nou. „Asta-i o reacţie calmă şi raţională, domnule senator, dar, ca să fiu sincer, mă cam surprinde. Să trecem deci repede mai departe şi să admitem că în fiecare caz de perversiune este vorba esenţialmente de nişte fire scurt-circuitate. Mama Natură şi Societatea îi impun omului să-şi rezolve problemele sexuale în cutare loc, şi să facă cutare şi numai cutare lucru. Dar din pricina firelor scurt-circuitate, bietul om se duce glonţ la locul nepotrivit, şi mândru de el săvârşeşte un lucru hidos şi nepotrivit; după care se poate socoti fericit dacă e numai

mutilat pe viaţă de-o forţă poliţienească represivă, şi nu ucis de mulţime.”

— Am început întâia dată în viaţă să simt groaza strecurându-mi-se în suflet, zise senatorul, şi i-am mărturisit-o doctorului. „Prea bine”, a zis el iar. „Cea mai mare satisfacţie a profesiei de medic vine din ispitirea laicului în direcţia lucrurilor terifiante şi readucerea lui îndărăt viu şi nevătămat. Eliot are cu siguranţă firele undeva scurt-circuitate, dar locul acela nepotrivit unde scurt-circuitul său îl obligă să-şi consume energia sexuală nu e neapărat aşa de grav.”

„Dar despre ce e vorba?” am strigat eu, imaginându-mi-l fără voie pe Eliot furând lenjeria de corp feminină, tăind pe furiş bucle de păr în metro, zgâindu-se pe gaura cheii.

Senatorul de Indiana se cutremură înfiorat. „Spune-mi doctore – spune-mi tot ce-i mai rău. Unde-şi consumă Eliot energia sexuală?”

„În Utopia”, mi-a răspuns acesta.

Dezamăgirea îl făcu pe Mushari să strănute.

7

PLEOAPELE LUI ELIOT atârnau grele de somn în vreme ce mai citea *Cum să-i faci prunc rădăcinii de mătrăgună.* Frunzărea manuscrisul la întâmplare, sperând să descopere incidental faimoasele cuvinte ce trebuiau să-i facă pe farisei să scrâşnească din dinţi. Dădu peste un pasaj în care un judecător era damnat pentru că nu procurase nici o clipă de plăcere soţiei lui, sau un altul în care un agent publicitar ce se ocupa de săpunuri se îmbăta, încuia uşile locuinţei sale şi îmbrăca vechea rochie de mireasă a mamei sale. Eliot se încruntă, încercând să-şi închipuie că un asemenea episod ar putea fi o provocare frumuşică pentru un fariseu, dar nu reuşi.

Citea acum episodul în care logodnica agentului era sedusă de şoferul tatălui ei. Într-o secvenţă sugestivă, ea rupea cu dinţii nasturii de la piept ai uniformei lui. Eliot Rosewater adormi.

Telefonul sună de trei ori.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos?

— Domnule Rosewater, se auzi o voce agitată de bărbat, nici nu mă cunoaşteţi.

— V-a spus cineva că asta contează?

— Sunt un nimic, domnule Rosewater. Mai rău ca un nimic.

— Atunci Dumnezeu a cam greşit, nu-i aşa?

— Cu siguranţă, în ziua când m-a făcut.

— Poate c-ai adus jalba dumitale la locul potrivit.

— Dar în definitiv, ce loc e *ăsta*?

— Cum ai ajuns s-auzi de noi?

— Am zărit un afiş mare galben în cabina telefonică. Zice: „*Nu vă sinucideţi. Chemaţi la telefon Fundaţia Rosewater”,* şi e trecut numărul dumneavoastră de telefon. (Asemenea afişe erau lipite în toate cabinele telefonice din ţinut, ba şi pe geamurile din spate ale maşinilor şi autocisternelor majorităţii pompierilor voluntari.) Ştiţi ce-a scris cineva dedesubt cu creionul?

— Nu.

— Scrie: „*Eliot Rosewater e un sfânt. Are să-ţi dea iubire şi bani. Dar dac-o preferi pe cea mai nostimă damă din Indiana de sud, mai bine cheam-o pe Melissa”.* Şi e notat numărul ei.

— Eşti străin pe-aici?

— Sunt străin peste tot. Dar în definitiv, ce *sunteţi* dumneavoastră – un fel de religie?

— Un baptist predestinarian al spiritului cu două obârşii.

— Ce?

— Asta le spun oamenilor de obicei, când insistă că trebuie să am o religie. Se pare că *există* o asemenea sectă, şi sunt sigur că serveşte la ceva. Se practică spălatul picioarelor, iar predicatorii nu încasează bani. Eu îmi spăl singur picioarele şi nu încasez pentru asta bani.

— Nu înţeleg, zise străinul.

— E doar un mod de a-ţi risipi încordarea, de-a te face să pricepi că nu-i nevoie să păstrezi un ton grav cu mine. Nu cumva eşti un baptist predestinarian al spiritului cu două obârşii?

— Iisuse, nu!

— Există vreo două sute din ăştia, şi mai curând ori mai târziu o să mă pomenesc zicându-i vreunuia din ei ce ţi-am spus şi dumitale. (Eliot trase o duşcă.) Trăiesc cu spaima acelui moment. E sigur c-o să se-ntâmple odată.

— Vorbiţi de parc-aţi fi beat. Mi s-a părut că tocmai aţi

tras o duşcă.

— Fie şi aşa – cu ce-ţi putem fi de folos?

— Cine dracu *sunteţi*?

— Guvernul.

— Cine anume?

— Guvernul. Dacă nu-s biserica, şi totuşi vreau să-i împiedic pe oameni de la sinucidere, atunci probabil că sunt guvernul. Aşa-i?

Omul bolborosi ceva.

— Sau Fondul Public de Binefacere, zise Eliot.

— Asta vrea să fie o glumă?

— Numai eu ştiu, iar dumneata trebuie să afli.

— Poate credeţi că-i distractiv să lipiţi afişe despre nenorociţii care vor să se sinucidă.

— Eşti dumneata un asemenea nenorocit?

— Şi dac-aş fi?

— Ţi-aş împărtăşi motivele nemaipomenite, descoperite de mine, pentru care merită să trăieşti.

— Ce-aţi *face* dumneavoastră?

— Ţi-aş spune să numeşti preţul minim pe care l-ai cere ca să mai trăieşti o săptămână.

Urmă un moment de tăcere.

— M-ai auzit? întrebă Eliot.

— V-am auzit.

— Dacă n-ai de gând să te sinucizi, te-aş ruga să închizi telefonul. Sunt nenumăraţi alţi oameni care vor să folosească linia.

— Vorbiţi aşa de trăsnit.

— Dumneata eşti cel care vrea să se omoare.

— Şi ce-ar fi să zic că n-aş trăi până săptămâna viitoare nici pentru un milion de dolari?

— Ţi-aş răspunde: „Dă-i înainte şi mori”. Încearcă o mie.

— O mie.

— Dă-i înainte şi mori. Încearcă o sută.

— O sută.

— Acum vorbeşti cu noimă. Vino la mine să discutăm. Îi spuse unde-şi avea biroul. Să nu-ţi fie teamă de câinii din faţa postului de pompieri. Nu muşcă decât atunci când sună alarma de incendiu.

* R *

În legătură cu sirena de incendiu: după toate cunoştinţele lui Eliot, era alarma cea mai sonora din întreaga emisferă vestică a pământului. Era acţionată de un motor Messerschmitt de şapte sute de cai putere, care avea un demaror de treizeci de cai putere. Fusese principala alarmă aeriană din Berlin în vremea celui de al doilea război mondial. Fundaţia Rosewater o cumpărase de la guvernul vest-german şi o donase oraşului în mod anonim.

Când îşi făcu apariţia pe o platformă de camion, singurul indiciu cu privire la donator era o etichetă ce glăsuia simplu: „Dar din partea unui prieten”.

* R *

Eliot începu să scrie într-un registru masiv pe care-l ţinea sub patul de campanie. Era legat în piele neagră gofrată[1] şi avea 300 de pagini liniate de un verde odihnitor pentru ochi. Îl numea *Cartea Judecăţii de Apoi.* În acest registru Eliot înscrisese, încă din prima zi a operaţiilor desfăşurate de fundaţie în oraşul Rosewater, numele fiecărui client, natura plângerilor sale, şi ce întreprinsese fundaţia referitor la ele.

Registrul era aproape plin şi numai Eliot ori soţia lui înstrăinată ar fi putut decodifica tot ce scria în el. Acum înregistrase numele sinucigaşului care-l chemase la telefon

[1] adj. (Despre o ţesătură, o tablă, o hârtie) Pe care s-au imprimat cute paralele (şi ondulate) ori desene în relief.

şi care între timp îi făcuse o vizită şi plecase – plecase cam morocănos, ca şi când ar fi bănuit că fusese tras pe sfoară ori luat în bătaie de joc, dar fără să înţeleagă cum anume şi de ce.

„Sherman Wesley Little”, scrise Eliot, „Indy, Sm-si-CT-V2-N3C-C2At-BR$ 300.” Decodificat, asta însemna că Little era din Indianapolis, un sculer-matriţer sinucigaş ce fusese concediat temporar, veteran al celui de al doilea război mondial, cu nevastă şi trei copii, cel de-al doilea copil suferind de ataraxie. Eliot îi oferise o bursă Rosewater de 300 de dolari.

O recomandare mult mai frecventă în *Cartea Judecăţii de Apoi* decât alocaţiile de bani era „AV”. Era sfatul dat de Eliot indivizilor doborâţi de necazuri, cu sau fără motiv: „Dragă, uite ce să faci – ia o aspirină şi dă-o pe gât cu un pahar de vin”.

* R *

„VM” însemna „vânătoare de muşte”. Oamenii simţeau adesea nevoia disperată de-a face ceva pentru Eliot. El îi ruga atunci să vină la o anumită oră din zi şi să-i izgonească muştele din oficiu. În sezonul muştelor, aceasta era o misiune herculeană, întrucât Eliot nu avea plasă la ferestre, şi pe deasupra oficiul său era în directă comunicaţie cu bucătăria îmbâcsită a localului de dedesubt, printr-un horn de aer fierbinte situat drept în podea.

Aşa încât vânătorile de muşte erau adevărate ceremonii, şi ele erau ritualizate în aşa măsură încât nu se foloseau plesnitori convenţionale, bărbaţii şi femeile vânând muştele în chipuri cu totul deosebite. Bărbaţii foloseau fâşii de cauciuc, iar femeile pocale cu apă călduţă şi leşie de săpun.

Tehnica fâşiei de cauciuc se desfăşura în chipul următor: un bărbat începea să taie o bandă circulară de cauciuc în

şuviţe drepte, nu rotunde. Întindea apoi şuviţa între mâini, cu privirea de-a lungul fâşiei ca şi când ar fi fost cătarea unei puşti, dându-i drumul când apărea musca în obiectiv. O muscă bine lovită adesea se vaporiza pe loc, ceea ce explica culoarea ciudată a pereţilor şi mobilierului lui Eliot, care era în mare parte un piure uscat de muşte.

Procedeul pocalului cu leşie de săpun se desfăşura astfel: o femeie căuta cu ochii o muscă atârnând cu capul în jos. Apropia atunci paharul cu leşie foarte încet de muscă, profitând de faptul că o muscă în această poziţie, simţind primejdia, se lansa drept în jos câţiva centimetri, în cădere liberă, înainte de-a recurge la aripi. În mod ideal, musca nu simţea primejdia decât atunci când aceasta se afla chiar sub ea, şi atunci se arunca ascultătoare în săpun, zbătându-se până cădea la fund printre clăbuci şi se îneca.

Eliot spusese adesea în legătură cu această tehnică:

— Nimeni nu crede în eficacitatea ei până ce n-o încearcă. Când descoperă că merge, nu mai renunţă-n veci la ea.

* R *

La sfârşitul catastifului se afla un roman neterminat pe care Eliot îl începuse cu ani în urmă, într-o seară când înţelesese în sfârşit că Sylvia nu avea să se mai reîntoarcă la el.

> De ce mai revin atâtea suflete în mod voluntar pe Pământ după ce-au eşuat şi-au murit, şi iar au eşuat şi-au murit acolo? Poate pentru că cerul e atât de gol. Pe Porţile de Mărgăritar ar trebui să scrie cuvintele:
>
> PUŢIN NIMIC, O DOAMNE, CE MULT CONTEAZĂ!
>
> Dar singurele mesaje scrise pe porţile fără sfârşit ale paradisului sunt inscripţiile obscene ale unor spirite de vandali. „Bun venit la Târgul Internaţional!”

zice un lamento scris cu creionul pe un fronton de mărgăritar. „Mai bine copt decât mort”, opinează un altul.

„Nu eşti bărbat pân’ ce carne neagră n-ai mâncat”, e de părere o altă inscripţie. Iar aceasta a fost la rândul ei revizuită astfel: „Nu eşti bărbat pân’ ce tu însuţi în carne neagră n-ai *stat”.*

„Unde poţi face amor pe-aici”? întreabă un suflet obscen; şi tot el răspunde: încearcă *Amorul ultimului menestrel* de Alfred, Lord Tennyson.

Propria-mi contribuţie:

Cei ce scriu pe zid în rai
Să le crească ochi de buhai,
Iar cei ce citesc rime nătânge
Să le mănânce.

* R *

„Kublai Khan, Napoleon, Iuliu Cezar şi Richard Inimă de Leu put cu toţii”, declară un suflet brav. Afirmaţia rămâne necontestată şi nici nu pare probabil că vreuna din părţile insultate să dea replica. Sufletul nemuritor al lui Kublai Khan sălăşluieşte acum în trupul nevrednic al nevestei unui veterinar din Lima, Peru. Sufletul nemuritor al lui Bonaparte se zgâieşte la lume din trupul îndesat şi îmbâcsit al feciorului de paisprezece ani al căpitanului din portul Cotuit, Massachussetts. Spiritul marelui Cezar se descurcă şi el cum poate în trupul sfrijit al unei văduve de pigmeu din Insulele Andaman. Richard Inimă de Leu s-a trezit din nou captiv de-a lungul peregrinărilor sale, de astă-dată în trupul lui Coach Letzinger, un exhibiţionist nenorocit

şi gunoier liber profesionist din Rosewater, Indiana. Coach, cu bietul rege Richard zăvorât în sine, face de trei, patru ori pe an călătoria la Indianapolis cu autobuzul Ogarului Cenuşiu, îmbrăcat pentru această ocazie cu pantofi, şosete, jartiere, haină de ploaie şi un fluier cromat atârnându-i în jurul gâtului. Când ajunge la Indianapolis, Coach pătrunde în raionul de argintărie al unuia din marile magazine, unde întotdeauna se află nenumărate virtuale mirese ce-şi aleg modelele de argintărie. Coach suflă în fluier şi fetele îşi întorc privirile spre el. Coach îşi desface brusc haina de ploaie, o încheie la loc şi apoi fuge ca un apucat să prindă autobuzul ce-l va duce îndărăt în Rosewater.

* R *

Raiul e cel mai plicticos loc din lume, *continuă romanul lui Eliot,* aşa că cele mai multe spirite fac coadă ca să primească o nouă viaţă – iar ele trăiesc şi iubesc, eşuează şi mor, şi iar stau la coadă ca să renască. Înşfacă şi ele ce se găseşte, cum zice proverbul. Nu se tocmesc şi nu ţipă să fie de-o rasă sau alta, de un sex sau altul, de-o naţionalitate sau alta, dintr-o clasă sau alta. Ceea ce vor şi primesc: trei dimensiuni – cu mici colete de timp, se înţelege – şi o împrejmuire de carne care să facă posibilă distincţia crucială între înăuntru şi afară.

Aici, în rai, nu există înăuntru. Şi nici afară. A păşi pe poartă în orice direcţie înseamnă a pleca din nicăieri spre niciunde, şi de la oriunde spre fieunde. Imaginaţi-vă o masă de biliard lungă şi lată, precum Calea Lactee. Nu uitaţi nici detaliul că ea e o placă lucioasă de ardezie fără cusur pe care s-a lipit o catifea verde. Oricine-şi poate închipui măcar atât –

a înţeles ce-i de înţeles în legătură cu Paradisul – şi va compătimi cu cei ce jinduiesc aprig după distincţia între înăuntru şi afară.

* R *

Oricât de neplăcut ar fi pe aici, există totuşi câţiva printre noi care preferă să nu se mai nască. Şi eu mă număr printre ei.

N-am mai coborât pe pământ din anul 1587 când, preumblându-mă prin lume în trupul unei anume Walpurga Haumännin, am fost executat în satul austriac Dillingen. Crima săvârşită de trupul meu muritor era, zice-se, vrăjitoria. Auzind sentinţa, fireşte c-am vrut să ies iute din acel trup. Oricum eram pe cale să-l părăsesc, folosindu-mă de el mai mult de optzeci şi cinci de ani. Dar a trebuit să rămân ţintuit în el câtă vreme l-au legat călare pe-o capră de tăiat lemne, au urcat capra pe-o căruţă şi-au purtat bietul meu trup spre primărie. Acolo mi-au sfâşiat braţul drept şi sânul stâng cu cleşti încinşi în foc. Apoi m-au coborât la poarta inferioară, unde mi-au smuls sânul drept. Apoi m-au dus la poarta spitalului unde mi-au sfâşiat braţul drept. Apoi m-au dus în piaţa satului. Având în vedere faptul că fusesem o moaşă autorizată, sub jurământ, vreme de şaizeci şi doi de ani, şi totuşi mă purtasem atât de mişeleşte, mi-au tăiat braţul drept. Apoi m-au legat de un rug şi m-au ars de vie şi au aruncat cenuşa-mi în cel mai apropiat râu.

Cum vă zic, de-atunci nu m-am mai reîntors pe pământ.

* R *

Pe vremuri cei mai mulţi dintre noi, care nu vroiam să ne reîntoarcem pe bătrânul şi bunul pământ, eram spirite ale căror trupuri muritoare fuseseră torturate lent, în chipurile cele mai pline de fantezie – lucru care trebuie să fi satisfăcut în mod deosebit pe adepţii pedepselor corporale şi capitale, şi pe hăituitorii crimei. Dar un lucru bizar se petrece de câtăva vreme. Am început să câştigăm noi recruţi dintre cei cărora, după standardurile noastre cu privire la ce va să zică tortura, nu li s-a-ntâmplat mai nimic pe pământ. Abia dacă şi-au julit o gleznă, şi totuşi au năvălit aici în batalioane îngrozite, urlând: „Ajunge o dată!"

„Cine sunt oamenii ăştia?" m-am întrebat. „Care este lucrul acela de neînchipuit care li s-a întâmplat?" Şi îmi dau seama că pentru a afla răspunsurile cuvenite, va trebui să părăsesc moartea mea. Va trebui din nou să renasc.

Tocmai am primit vestea că voi fi trimis acolo unde spiritul lui Richard Inimă de Leu trăieşte astăzi, în Rosewater, Indiana.

Telefonul negru al lui Eliot sună.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos?

— Domnule Rosewater, se auzi vocea gâtuită a unei femei, aici... aici e Stella Wakeby.

Gâfâia, aşteptând reacţia lui la această introducere.

— O! Bună, dragă! zise Eliot cu căldură. Mă bucur că-mi dai de veste! Ce surpriză plăcută!

Habar n-avea cine era Stella Wakeby.

— Domnule Rosewater, eu... eu... nu v-am cerut niciodată nimic, nu-i aşa?

— Nu... nu, nu mi-ai cerut.

— O grămadă de inşi cu mai puţine necazuri decât mine vă plictisesc tot timpul.

— Niciodată n-am simţit că cineva m-ar *plictisi.* E-adevărat însă că pe unii îi văd mai des decât pe alţii. Avea atâtea tranzacţii cu Diana Moon Glampers, bunăoară, că nici nu le mai înregistra în catastiful său. Riscă o mărturisire neadevărată: Şi-ades m-am gândit la poverile îngrozitoare pe care trebuie să le duci.

— Ah, domnule Rosewater, dac-aţi *şti.* Şi izbucni în plâns. Întotdeauna am spus că noi suntem oamenii senatorului Rosewater, nu milogii lui Eliot Rosewater.

— Ei, ei, linişteşte-te.

— Întotdeauna am stat pe propriile noastre picioare, orice ni s-ar fi întâmplat. De câte ori, trecând pe lângă dumneavoastră, nu mi-am întors capul în altă parte, şi nu pentru c-aş fi avut ceva cu dumneavoastră. Am vrut numai să ştiţi că alde Wakeby se descurcă *bine.*

— Am înţeles... şi-ntotdeauna m-am bucurat să primesc veşti bune.

Eliot însă nu-şi putea aminti de nici o femeie care să fi întors capul la vederea lui, şi el se plimba prin oraş atât de rar încât n-ar fi putut să-i ofere surescitatei Stella prea multe prilejuri de-a reacţiona astfel. Bănuise corect că ea trăia într-o mizerie hidoasă, undeva pe o uliţă lăturalnică, scoţând la vedere arareori propria persoană şi zdrenţele ei, închipuindu-şi doar că ieşea în oraş şi că toată lumea o ştia. Dacă trecuse vreodată pe lângă Eliot, lucru posibil, acea unică ocazie se multiplicase de o mie de ori în mintea ei – fiecare trecere imaginară cu propriile-i umbre şi lumini dramatice.

— N-am putut să dorm în noaptea asta, domnule Rosewater – aşa că am ieşit să mă plimb.

— Şi de câte ori n-ai făcut dumneata asta.

— Oh, Dumnezeule mare – şi pe lună plină, şi pe lună nouă, şi pe noapte fără lună.

— Iar în noaptea asta pe ploaie.

— Îmi place ploaia.

— Şi mie.

— Şi am zărit lumină în casa vecinilor.

— Slavă Domnului că există vecini.

— Şi am bătut la uşă şi ei m-au primit. Şi-am zis: „Nu mai pot continua un singur pas fără ajutor. Nu-mi mai pasă nici dacă nu mai vine ziua de mâine. Nu mai pot fi om în rând cu oamenii senatorului Rosewater!”

— Hai, hai – linişteşte-te.

— Aşa că m-au urcat în maşină şi m-au dus la cel mai apropiat telefon şi mi-au spus: „Cheamă-l la telefon pe Eliot. O să te-ajute”. Şi asta am *făcut.*

— Şi-ai vrea să mă vizitezi acum, dragă – ori poţi aştepta până mâine?

— Mâine.

Sună aproape ca o întrebare.

— Minunat! La orice oră-ţi convine.

— Mâine.

— Mâine, dragă. Are să fie o zi frumoasă.

— Îi mulţumesc lui *Dumnezeu!*

— Lasă, lasă.

— Ooof, domnule Rosewater, îi mulţumesc lui *Dumnezeu* pentru *dumneavoastră*.

* R *

Eliot închise aparatul. Acesta sună imediat.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos?

— Ai putea începe prin a-ţi tunde chica şi a-ţi cumpăra un costum nou, zise o voce de bărbat.

— Ce?

— Eliot...

— Da?

— Nici măcar nu-mi recunoşti vocea?

— Eu... îmi pare rău... eu...

— E-afurisitu’ de *taică-tău!*

— Tii, *tată!* exclamă Eliot cu o voce lirică, plină de iubire, surprindere şi plăcere. Ce *bine* că-ţi aud vocea.

— Nici măcar n-ai recunoscut-o.

— Îmi pare rău. Ştii... apelurile pur şi simplu se ţin lanţ.

— Se ţin lanţ, da?

— Doar ştii.

— Mă tem că da.

— Tii... dar, oricum, ce mai *faci?*

— Bine! zise senatorul cu grabă sarcastică. Nici că se poate mai bine!

— Mă bucur s-o aud.

Senatorul lăsă să-i scape o înjurătură.

— Ce este, tată?

— Nu vorbi cu mine de parc-aş fi unul din beţivanii tăi! Un proxenet! Ori o spălătoreasă cretină!

— Dar ce-am spus?

— Tonul tău afurisit!

— Îmi pare rău.

— Simt că te pregăteşti să-mi spui să iau o aspirină şi-un pahar de vin. Nu vorbi *de sus* cu mine.

— Scuză-mă.

— Eu n-am nevoie de nimeni ca să-mi plătească ultima rată la motoretă.

Eliot făcuse într-adevăr asta o dată pentru un client de-al său. Clientul îşi pierdu viaţa împreună cu iubita două zile mai târziu, făcându-se praf în Bloomington.

— Ştiu că n-ai nevoie.

— Ştie că n-am nevoie, zise senatorul către cineva de la capătul liniei.

— Pari... pari tare *supărat* şi *nefericit*, tată.

Eliot era sincer îngrijorat.

— O să-mi treacă.

— E vorba de ceva anume?

— Lucruri mărunte, Eliot, lucruri mărunte... ca de pildă faptul că familia Rosewater se prăbuşeşte.

— Ce te face să crezi asta?

— Doar n-ai să-mi spui că eşti gravid?

— Dar rudele din Rhode Island?

— Mă faci să mă simt mult mai liniştit. Uitasem de ele.

— Acum ai un ton sarcastic.

— Legătura e de vină. Spune-mi nişte veşti bune din partea ta de lume, Eliot. Adu-l la linia de plutire pe boşorogul ăsta nătâng.

— Mary Moody a făcut gemeni.

— Bravo! Bravo! Minunat! De vreme ce se mai reproduce cineva. Şi ce nume a ales domnişoara Moody pentru cei doi mici cetăţeni?

— Foxtrot şi Melody.

* R *

— Eliot?

— Da, tată!

— Aş dori să te examinezi cu atenţie din cap până-n picioare.

Ascultător, Eliot se privi de sus până jos cât putu mai bine, fără oglindă:

— M-am examinat.

— Acum întreabă-te: „Visez oare? Cum am putut ajunge într-o asemenea stare deplorabilă?” Ei bine, care-i răspunsul?

— Nu-i vis, anunţă Eliot.

— Şi n-ai prefera să *fi fost* vis?

— Ca să mă trezesc la *ce?*

— La ce-ai putea *fi.* La ce ai *fost!*

— Vrei să-ncep iar să cumpăr tablouri pentru muzee? Ai fi mai mândru de mine dac-aş oferi două milioane şi jumătate

pentru tabloul lui Rembrandt, *Aristotel contemplând bustul lui Homer?*

— Nu reduce o discuţie la absurd.

— Nu sunt eu acela care fac *asta.* Acuză-i pe indivizii care scot asemenea sume de bani pentru tablouri. I-am arătat Dianei Moon Glampers o reproducere a picturii şi ea mi-a spus: „Poate că eu îs o proastă, domnule Rosewater, dar nu i-aş face lucrului ăluia loc în casă”.

— Eliot...

— Da, tată!

— Întreabă-te ce-ar zice cei de la Harvard acum despre tine.

— Nu trebuie să mă-ntreb. O ştiu.

— Aşa?

— Mă iubesc la nebunie. Ar trebui să vezi scrisorile pe care le primesc.

Senatorul clătină resemnat, din cap, ştiind că Harvard avea o proastă reputaţie pentru zeflemea, şi mai ştiind că Eliot spunea adevărul atunci când vorbea despre scrisorile pline de respect primite de la Harvard.

— În definitiv, zise Eliot, ce Dumnezeu, le dau tipilor ălora trei sute de mii de dolari în fiecare an, cu regularitate de ceasornic, încă de la înfiinţarea fundaţiei. Ar trebui să *vezi* scrisorile.

* R *

— Eliot...

— Da, tată!

— Am ajuns la un moment istoric de-o supremă ironie, căci senatorul Rosewater din Indiana îşi întreabă acum propriul fiu: „Eşti, sau ai fost vreodată, comunist?”

— Păi, am ceea ce probabil mulţi oameni ar numi idei comuniste, răspunse Eliot imprudent, dar ce Dumnezeu, tată, nimeni nu poate avea de a face cu săracii, fără să nu ajungă din când în când la Karl Marx. Consider că e îngrozitor că oamenii nu împart bunurile în ţara asta.

Consider că e lipsit de omenie un guvern care lasă să se nască un copil stăpân peste o halcă grasă din ţară, aşa ca mine, în vreme ce alt copil se naşte fără nimic. Guvernul, cred eu, ar putea cel puţin să împartă lucrurile echitabil între pruncii nou-născuţi. Viaţa e şi aşa suficient de grea, fără ca oamenii să trebuiască să se îmbolnăvească de griji din cauza *banilor.* Sunt destui bani în ţara asta, numai dacă i-am împărţi cu alţii.

— Şi cum crezi c-ar stimula acest lucru interesul particular?

— Vrei să zici, teroarea de-a nu avea ce să mănânci, de-a nu fi în stare să plăteşti doctorul, de-a nu fi în stare să oferi familiei tale haine frumoase, un cămin sigur, vesel şi plăcut, învăţătură câtă trebuie şi câteva ceasuri de petrecere? Vrei să zici ruşinea de-a nu şti pe unde curge Fluviul Bogăţiei?

— *Cine?*

— Fluviul Bogăţiei, unde curge avuţia naţiunii. Noi ne-am născut pe malurile lui – şi la fel şi majoritatea mediocrilor cu care am crescut, am umblat la şcoli particulare, m-am plimbat cu iahtul sau am jucat tenis. Putem să înfulecăm şi să ne bălăcim în marele fluviu după pofta inimii. Şi mai luăm şi lecţii de înfulecare, ca să înfulecăm cât mai bine.

— Lecţii de înfulecare?

— De la avocaţi! De la consilierii financiari! De la agenţi de vânzări! Ne-am născut destul de aproape de fluviu ca să ne înecăm noi înşine, şi următoarele zece generaţii, în bogăţie, folosind doar lingura mare şi găleţile. Şi totuşi, ne angajăm experţi care să ne înveţe cum să folosim apeductele, barajele, rezervoarele, sifoanele, brigăzile de intervenţie cu găleata sau pârghia lui Arhimede. Iar dascălii noştri devin la rându-le bogaţi, iar copiii lor îşi tocmesc şi ei profesori în arta înfulecatului.

— N-am ştiut că şi eu înfulec.

Eliot deveni pe moment necruţător, căci se gândea cu furie în abstract:

— Cei care înfulecă din născare niciodată nu-şi dau seama. Şi nu pricep despre ce vorbesc sărăntocii când zic c-aud pe cineva înfulecând. Nici măcar nu ştiu ce înseamnă Fluviul Bogăţiei. Când vreunul din noi pretinde că nici nu există aşa ceva, eu îmi spun: „Pe legea mea, asta-i o afirmaţie necinstită şi lipsită de gust”.

* R *

— Ce încurajator e să te-aud pe tine vorbind de bun gust, remarcă senatorul zeflemitor.

— Vrei să-ncep iar să mă duc la operă? Vrei să înalţ o casă perfectă într-un sat perfect, şi să tot bat marea cu iahtul?

— Cui îi pasă ce vreau eu?

— Recunosc că odaia mea nu-i Taj Mahal. Dar poate să fie atunci când alţi americani duc o existenţă atât de prăpădită?

— Poate că dacă n-ar mai crede în asemenea sminteli ca Fluviul Bogăţiei şi s-ar apuca de treabă, n-ar mai duce o existenţă atât de prăpădită.

— Dacă nu există Fluviul Bogăţiei, atunci cum se face că eu am câştigat azi zece mii de dolari doar moţăind, scărpinându-mă şi răspunzând din când în când la telefon?

— Orice american mai poate încă să facă avere.

— Sigur – cu condiţia să i se spună când mai e încă tânăr că există un Fluviu al Bogăţiei, că acesta n-are nimic echitabil în el, că mai bine-ar fi să uite de roboteală, merite şi câştiguri cinstite, sau alte asemenea rahaturi, şi să se ducă acolo unde-i fluviul cu pricina. „Mergeţi acolo unde-s cei avuţi şi puternici”, le-aş spune, „şi învăţaţi-le năravurile. Ei pot fi uşor linguşiţi sau speriaţi. Linguşiţi-i cât puteţi, ori băgaţi groaza în ei, şi într-una din nopţile fără lună o să-i vedeţi ducându-şi degetul la gură, avertizându-vă să nu mai faceţi nici un zgomot. Şi-or să vă conducă prin beznă la

fluviul cel mai lat şi mai adânc din câte a văzut vreodată omul. O să vi se arate locul vostru pe malul lui şi-o să primiţi şi o găleată.” „Înfulecaţi cât puteţi, dar încercaţi să nu faceţi prea mult zgomot, căci v-ar putea auzi săracul.”

Senatorul nu-şi putu opri o înjurătură.

— De ce-ai zis asta, tată?

Era o întrebare candidă.

Senatorul înjură din nou.

— Mi-ar plăcea să nu mai fie atâta *arţag,* atâta tensiune între noi ori de câte ori vorbim împreună. Te iubesc atât de mult.

Dar se auziră alte sudălmi, şi mai aprige, căci Senatorul abia îşi mai reţinea lacrimile.

— De ce trebuie să-njuri când eu îţi spun că te iubesc, tată?

— Tu eşti individul ăla care stă la colţ de stradă cu un sul de hârtie igienică în mână şi pe fiecare bucată scrie „te iubesc”. Fiecare trecător, oricine-ar fi, primeşte câte o bucată. Eu n-am nevoie de bucata mea de hârtie igienică.

— Nu m-am gândit că totul nu-i decât o bucată de hârtie igienică.

— Până ce nu te laşi de băut, n-o să-ţi dai seama de nimic! strigă senatorul cu vocea frântă. Acum am s-o chem pe soţia ta la telefon. Îţi dai seama c-ai pierdut-o,? Îţi dai seama ce soţie bună ţi-a fost?

* R *

— Eliot?

Vocea Sylviei era atât de gâtuită şi de speriată. Fata nu părea să aibă mai multă consistenţă decât vălul ei de mireasă.

— Sylvia.

Glasul lui Eliot suna mai oficial, mai bărbătesc, reţinut. Îi

scrisese de o mie de ori, o chemase mereu la telefon. Până acum nu primise nici un răspuns.

— Eu... îmi dau seama că m-am purtat urât.

— Câtă vreme purtarea ta a fost omenească...

— Oare puteam să nesocotesc natura omenească?

— Nu.

— Ar putea altcineva?

— Din câte ştiu eu, nu.

* R *

— Eliot...?

— Da?

— Cum sunt cu toţii?

— Pe-aici?

— Oriunde.

— Bine.

— Mă bucur.

* R *

— Dacă... dacă o să te-ntreb de cineva anume, o să-ncep să plâng, zise Sylvia.

— Nu mă-ntreba.

— Încă-mi pasă de ei, chiar dacă doctorii îmi spun că nu trebuie să mă mai întorc acolo.

— Nu mă-ntreba.

— A născut cineva vreun copil?

— Nu mă-ntreba.

— Nu i-ai zis tatălui tău c-a născut cineva?

— Nu mă-ntreba.

— Cine-a născut un copil, Eliot? Îmi pasă, îmi pasă!

— Iisuse, nu mă mai întreba!

— Îmi pasă, îmi pasă!

— Mary Moody!

— Gemeni?

— Fireşte.

Eliot lăsă să se-nţeleagă că nu-şi făcea iluzii cu privire la cei cărora le dedicase viaţa sa:

— Şi încă nişte pui de incendiatori, fără îndoială.

Familia Moody avea o lungă istorie nu numai în ceea ce priveşte naşterea de gemeni, ci şi producerea de incendii.

— Sunt drăguţi?

— Nu i-am văzut, răspunse Eliot cu o iritare care caracterizase întotdeauna conversaţia lor pe acest subiect intim. Copiii sunt întotdeauna drăguţi.

— Le-ai trimis cadouri?

— Ce te face să crezi că mai trimit cadouri?

Întrebarea ei se referea la obiceiul lui Eliot de a trimite o acţiune din stocul firmei de „Maşini internaţionale de calcul” fiecărui copil nou-născut în ţinut.

— N-o mai faci?

— Ba da.

Eliot părea scârbit de acest fapt.

— Ai o voce obosită.

— Probabil legătura e de vină.

— Mai spune-mi nişte veşti.

— Soţia mea divorţează de mine din motive medicale.

— N-am putea sări peste asta?

Nu era o sugestie ironică, ci mai degrabă tragică. Tonul tragic era de necontestat.

— Haide, hop, făcu Eliot într-o doară.

* R *

Eliot trase o duşcă de Southern Comfort, dar nu se simţi reconfortat. Tuşi, tocmai când tuşi şi tatăl său. Aceasta coincidenţă, în care tatăl şi fiul se potriveau perfect fără să ştie, tuse lângă tuse, fu înregistrată nu numai de Sylvia, ci şi de Norman Mushari. Mushari ieşise tiptil din cameră şi

descoperise o extensiune a liniei telefonice în biroul senatorului. Ascultă acum cu urechile ciulite.

— Presupun... presupun că trebuie să-mi iau rămas bun acum, zise Sylvia cu un ton vinovat.

Lacrimile i se prelingeau pe obraz.

— Ar fi bine să-l întrebi pe doctorul tău.

— Transmite-le... transmite-le tuturor complimente.

— Bine, bine.

— Spune-le că-i visez tot timpul.

— Asta o să-i facă să se simtă mândri.

— Felicit-o pe Mary Moody pentru gemenii ei.

— Bine. Mâine îi botez.

— Îi botezi?!

Asta era ceva nou. Mushari îşi bulbucă ochii.

— Nu ştiam... nu ştiam că faci şi-aşa ceva, spuse Sylvia prudent.

Mushari înregistră cu satisfacţie nota de nelinişte din vocea ei. Pentru el asta însemna că sminteala lui Eliot nu stagnase, ci se pregătea să facă un salt spectaculos spre misticism.

— N-am putut scăpa de ea, zise Eliot. Ea a insistat, şi nimeni altcineva nu s-a arătat dispus s-o facă.

— Aha, făcu Sylvia, mai liniştită.

Mushari nu se simţi dezamăgit. Chestiunea cu botezul putea fi o probă elocventă în proces că Eliot se credea Mesia.

— I-am spus, continuă Eliot, şi mintea lui Mushari care era echipată cu rotiţe cu clichet se blocă refuzând să primească această informaţie, că nu sunt un om religios nici măcar în sensul cel mai larg al cuvântului. I-am spus că nimic din ceea ce puteam eu să fac nu va conta în rai, dar ea a insistat totuşi să primesc.

— Ce-ai să spui? Ce-ai să faci?

— Oh, nu ştiu...

Melancolia şi oboseala îl părăsiră pe Eliot, atras fiind de

noua sa problemă. Un surâs angelic îi miji pe buze.

— Am să mă duc probabil la cocioaba ei. Am să stropesc pruncii cu nişte apă şi-am să spun: „Bună, copii! Bine-aţi venit pe planeta Pământ. Vara e cald, iar iarna e frig. Pământul e rotund, umed şi aglomerat. O să petreceţi pe-aici cam o sută de ani. Nu există decât o singură regulă din câte ştiu eu, copii: La naiba, trebuie să fiţi buni!”.

8

SE CONVENI în noaptea aceea ca Eliot şi Sylvia să se-ntâlnească pentru un ultim rămas bun peste trei zile în Salonul Sturzului de la hotelul Marott din Indianapolis. Era o hotărâre deosebit de riscantă pentru doi oameni atât de bolnavi şi de simţitori. Înţelegerea se stabili într-un murmur de şoapte şi ţipete guturale de însingurare şi dor ce încheiară conversaţia lor telefonică.

— Oh, Eliot, oare e bine s-o facem?

— Cred că trebuie s-o facem.

— Trebuie, reluă ea ca un ecou.

— N-o simţi – nu simţi că trebuie?

— Ba da.

— Asta-i viaţa.

Sylvia clătină din cap.

— Oh, blestemată să fie dragostea, blestemată.

— O să fie frumos. Îţi promit.

— Şi eu îţi promit.

— O să-mi cumpăr un costum nou.

— Te rog, nu – nu din pricina mea.

— Atunci pentru Salonul Sturzului.

— Noapte bună.

— Te iubesc, Sylvia. Noapte bună.

Urmă o pauză.

— Noapte bună, Eliot.

— Te iubesc.

— Noapte bună. Mi-e frică. Noapte bună.

* R *

Conversaţia de mai sus îi stârni mari griji lui Norman Mushari, care aşeză în furcă receptorul la care trăsese cu urechea. Era de o importanţă capitală pentru planurile lui ca Sylvia să nu rămână însărcinată cu Eliot. Un prunc în pântecul ei ar fi avut drepturi de necontestat la conducerea fundaţiei, chiar dacă Eliot era cu adevărat nebun. Iar visul lui Mushari era ca fundaţia să încapă pe mâinile celui de-al doilea văr al lui Eliot, Fred Rosewater din Pisquontuit, statul Rhode Island.

Fred habar n-avea de toate acestea, nici măcar nu ştia cu siguranţă dacă era rudă cu Rosewaterii din Indiana. Rosewaterii din Indiana aflaseră de existenţa lui numai pentru că firma McAllister, Robjent, Reed şi McGee, fiind conştiincioasă, angajase un genealogist şi un detectiv ca să descopere cine erau cele mai apropiate rude cu numele de Rosewater. Dosarul lui Fred din arhiva confidenţială a firmei era dolofan bine, ca de altfel şi Fred, dar cercetarea fusese cât se poate de discretă. Fred nici nu-şi închipuise vreodată c-ar putea să fie privat de averi şi glorii legitime.

* R *

Aşa că, în dimineaţa ce urmă hotărârii lui Eliot şi a Sylviei de a se mai întâlni o dată, Fred se simţi ca un om comun, sau chiar mai rău, cu perspective de viitor foarte precare. Ieşi din drugstore-ul orăşelului Pisquontuit, strânse pleoapele la lumina soarelui, luă trei guri lacome de aer şi intră în prăvălia de ziare de alături. Era un bărbat mătăhălos, flasc din cauza cafelei şi borţos din pricina plăcintelor daneze.

Sărmanul, lugubrul Fred îşi pierdea dimineţile căutând amatori de asigurări în drugstore, care era cafeneaua oamenilor cu stare, şi în prăvălia de ziare, care era

cafeneaua celor nevoiaşi. El era singurul om din oraş care-şi lua cafeaua în ambele locuri.

Fred îşi făcu loc cu burta până la barul prăvăliei de ziare şi oferi un zâmbet radios unui tâmplar şi celor doi instalatori ce şedeau acolo. Se cocoţă pe un taburet, şi din cauza dosului enorm, perna taburetului nu părea mai mare decât o nalbă pe o mlaştină.

— Cafea şi plăcintă daneză, domnu' Rosewater? întrebă fata nu prea curată şi cam nătânga de după tejghea.

— Cafea şi plăcintă sună numai bine, se învoi Fred din toată inima. Zău aşa, pe-o dimineaţă ca asta, cafea şi plăcintă daneză sună numai bine!

* R *

În legătură cu Pisquontuit: numele oraşului era pronunţat „Pawnit” (amanetaţi-l) de cei care-l iubeau şi „Piss-on-it” (urinaţi-vă pe el) de cei ce nu-l iubeau. Numele aparţinuse odată unui şef de trib indian.

Pisquontuit purtase şorţ şi se hrănise, ca şi oamenii săi, cu scoici de râu, zmeură şi măceşe. Agricultura îi era cu desăvârşire necunoscută şefului de trib Pisquontuit. În aceeaşi măsură îi erau necunoscute salbele de mărgele, ornamentele cu pene, arcul şi săgeata.

Alcoolul, în schimb, fusese descoperirea lui cea mai preţioasă, Pisquontuit bău până îl lovi damblaua în 1638.

După patru mii de luni pline, satul care îi nemurise numele era populat de două sute de familii foarte bogate şi de o mie de familii de oameni obişnuiţi ai căror capi îi servitoreau într-un fel sau altul pe cei avuţi.

Existenţele pe care le puteau duce acolo erau aproape fără excepţie jalnice, lipsite de subtilitate, inteligenţă, umor sau imaginaţie – adică exact la fel de nefericite şi de fără noimă ca şi cele ale oamenilor din Rosewater, Indiana. Milioanele moştenite nu ajutau la nimic. Nici artele sau

ştiinţa.

* R *

Fred Rosewater era un dibaci navigator pe iahturi şi urmase cursurile universităţii Princeton, aşa încât era bine primit în casele celor bogaţi, deşi chiar pentru gustul celor din Pisquontuit era înfiorător de sărac. Casa lui era o baracă sordidă din şindrilă cafenie, la o milă distanţă de faleza strălucitoare.

Bietul Fred trudea din greu pentru câţiva dolari pe care-i aducea din când în când acasă. El se afla în exerciţiul funcţiunii când le surâdea radios tâmplarului şi celor doi instalatori din prăvălia de ziare. Cei trei lucrători citeau o gazetă de scandal, un săptămânal naţional ce se ocupa de crime, sex, animale de salon şi copii – copii *mutilaţi* cel mai adesea. Gazeta se numea *The American Investigator.* „Revista cea mai strălucită din lume”. *Investigatorul* avea în această dugheană semnificaţia *Gazetei Bursei* pentru cei din drugstore.

— Vă cultivaţi ca de obicei cugetul, după câte văd, începu Fred.

Rostise aceste cuvinte cu tonul vaporos al unui tort de fructe.

Lucrătorii vădeau un respect stânjenit faţă de Fred. Încercau uneori să ia în râs ceea ce le vindea el, dar în adâncul sufletului ştiau că le oferea singurul plan de îmbogăţire rapidă ce le era la îndemână: să se asigure şi apoi să moară subit. Şi secretul sumbru al lui Fred era faptul că fără aceşti nenorociţi, ispitiţi de o asemenea propunere, el n-ar fi avut nici o centimă. Toate tranzacţiile sale erau cu cei din clasa lucrătorilor. Glumele sale cu rajahii iahturilor din localul învecinat erau o simplă fanfaronadă şi mistificare. Săracii erau impresionaţi să ştie că Fred le vindea asigurări şi bogătaşilor vicleni, ceea ce de

fapt nu era adevărat. Averile lor erau diriguite de bănci şi firme avocăţeşti, departe, foarte departe.

— Ce veşti externe, astăzi? întrebă Freci.

Asta era o altă glumă a sa în legătură cu *Investigatorul american.*

Tâmplarul ridică prima pagină a jurnalului, astfel ca s-o poată vedea şi Fred. Pagina era acoperită cu un titlu şi cu fotografia unei tinere femei seducătoare. Titlul suna astfel:

DORESC UN BĂRBAT
CARE SĂ-MI DĂRUIASCĂ
UN COPIL GENIAL!

Fata era dansatoare la o revistă. Se numea Randy Herald.

— Mi-ar plăcea s-o ajut pe doamna în problema ei, zise Fred pe un ton poznaş.

— ’Mnezeule, făcu tâmplarul, semeţindu-şi capul şi scrâşnind din dinţi, cui nu i-ar plăcea?

— Crezi c-am vorbit serios? pufni Fred către Randy Herald. N-aş schimba-o pe mireasa mea nici pentru douăzeci de mii de Randy Herald. Deveni sentimental în mod deliberat. Şi nu cred că vreunul din voi, băieţi, aţi schimba miresele voastre.

Pentru Fred o mireasă era orice femeie cu un soţ bun de asigurat.

— Le cunosc pe soaţele voastre, continuă el, şi oricare din voi ar face-o nebunie să le schimbe. Clătină din cap: Suntem patru tipi norocoşi, noi ăştia de-aici, şi-ar fi bine să n-o uităm. Avem patru soaţe minunate, băieţi, şi-ar trebui să mai stăm din când în când să-i mulţumim lui Dumnezeu pentru asta.

Fred îşi amestecă cafeaua.

— Eu n-aş fi bun de nimica fără soaţa mea, şi o ştiu prea bine.

Soaţa lui se numea Caroline. Caroline era mama unui

băieţaş dolofan şi urâţel, bietul Franklin Rosewater. Caroline începuse de-o vreme să ia prânzul la restaurant cu o lesbiană bogată pe nume Amanita Buntline.

— Am făcut tot ce-am putut pentru ea, declară Fred. Dar Dumnezeu mi-e martor că nu-i destul. Nimic n-ar fi destul.

I se puse un nod real în gât. Ştia că avea nevoie de-o asemenea dovadă a emoţiei sale care să pară autentică, altminteri nu-şi va putea vinde asigurările.

— Există totuşi ceva, ceva ce şi un bărbat sărac poate face pentru soaţa lui.

Fred îşi roti ochii visător. El valora patruzeci şi două de mii de dolari dacă murea.

* R *

Fred fusese întrebat adesea, fireşte, dacă era rudă cu celebrul senator Rosewater. Răspunsul lui Fred, autodepreciativ şi neştiutor, suna de obicei cam aşa: „Pe undeva, cumva – pe departe, foarte departe”. Ca majoritatea americanilor cu mijloace modeste, Fred nu-şi cunoştea strămoşii.

Dar ar fi trebuit să ştie următoarele:

Ramura Rosewaterilor din Rhode Island descindea din George Rosewater, fratele mai mic al infamului Noah. Când izbucni războiul civil, George strânse o companie de puşcaşi din statul Indiana şi porni în fruntea ei să se alăture legendarei Brigăzi a chipielor negre. Sub comanda lui George se afla şi înlocuitorul lui Noah, prostul satului din Rosewater, Fletcher Moon. Moon fu ciuruit ca o piftie de artileria lui Stonewall Jackson în cea de a doua bătălie de la râul Bull Run.

În timpul retragerii prin glod şi apă spre Alexandria, căpitanul Rosewater îşi făcu timp să scrie fratelui său următoarea depeşă:

Fletcher Moon şi-a respectat partea sa din învoială cât i-a stat în putere. Dacă o să te supere faptul că investiţia ta considerabilă a fost irosită atât de curând, te sfătuiesc să-i scrii generalului Pope şi să-i ceri o restituire parţială a sumei. Regret că nu eşti cu mine,

George

La care Noah răspunse astfel:

Îmi pare rău pentru Fletcher Moon, dar cum zice şi Biblia, „învoiala e învoială”. În plic ai să găseşti nişte acte curente pe care te rog să le semnezi. Ele mă împuternicesc pe mine să administrez jumătatea ta din fermă şi din fabrica de ferăstraie până la întoarcerea ta, etc., etc. Noi suferim mari privaţiuni acasă. Totul este trimis trupelor. Un cuvânt de mulţumire din partea trupelor ar pica foarte bine,

Noah

Înainte de luptele de pe râul Antietam, George Rosewater ajunse locotenent colonel şi-şi pierdu în mod straniu degetul mic de la ambele mâini. La Antietam calul său fu împuşcat în timp ce-l călărea, George continuă asaltul pe jos, smulse flamura regimentului din mâinile unui băietan în agonie şi se trezi strângând în pumn doar un ciot, când explozia unui obuz al confederaţilor îi smulse flamura. Mai înaintă câţiva paşi, ucise un inamic cu băţul port-drapel. În momentul acela unul din soldaţii lui trase un foc cu muscheta ce mai avea vergeaua îndesată pe ţeavă. Explozia îl orbi pe colonelul Rosewater pentru totdeauna.

* R *

George se reîntoarse în ţinutul Rosewater orb şi cu brevet de general de brigadă. Oamenii fură surprinşi să-l vadă vesel. Veselia nu păru să i se micşoreze nici când bancherii şi avocaţii, care se oferiseră cu generozitate să-i servească drept ochi, îl anunţară că nu mai avea nici un capăt de proprietate, că iscălise renunţarea la ea în favoarea fratelui său Noah. Din nefericire, Noah nu se afla în oraş ca să-i poată da explicaţii lui George. Afacerile îl solicitau mai tot timpul la Washington, New York sau Philadelphia.

— Ei bine, zise George, tot surâzător ca până atunci, cum se spune şi în Biblie în termeni fără echivoc: „Afacerile-s afaceri”.

Bancherii şi avocaţii se simţiră destul de frustraţi pentru faptul că George nu părea să tragă nici o învăţătură din acea întâmplare care ar fi trebuit să constituie o experienţă majoră în existenţa oricărui bărbat. Unul dintre avocaţi, care aşteptase cu nerăbdare să-i servească morala când George îşi va fi ieşit din minţi de furie, nu se putu abţine să nu i-o servească oricum, chiar dacă George nu făcea decât să râdă:

— Se cuvine să *citeşti* întotdeauna hârtiile înainte de a le semna.

— Fii convins, zise George, că de-acum înainte aşa voi face.

George Rosewater nu se întorsese acasă sănătos la minte, căci nici un om sănătos, după ce-şi va fi pierdut vederea şi toată avuţia, n-ar fi râs cu atâta poftă. Şi un om sănătos la minte, de mai era şi general şi erou naţional, ar fi putut lua unele măsuri legale energice care să-l silească pe fratele lui să-i înapoieze averea. Dar George nu intentă nici un proces. Nu aşteptă ca Noah să se reîntoarcă în ţinutul

Rosewater şi nici nu plecă în estul ţării ca să-l întâlnească. De fapt, el şi cu Noah nu se mai întâlniră şi nu-şi mai vorbiră niciodată.

Purtând toate însemnele unui general de brigadă, făcu o vizită fiecărei familii din ţinut care-i încredinţase un băiat sau mai mulţi sub comanda sa, lăudându-i pe toţi, jelindu-i cu toată sinceritatea pe cei ce fuseseră răniţi ori ucişi. Conacul de cărămidă al lui Noah Rosewater se clădea chiar atunci. Într-o dimineaţă lucrătorii găsiră uniforma de general bătută în cuie pe uşa de la intrare, ca şi când ar fi fost pielea unui animal atârnată la uscat pe uşa hambarului.

Şi George Rosewater dispăru pentru totdeauna pentru cei din ţinutul Rosewater.

* R *

George pribegi spre est ca un vagabond, nu ca să-l găsească şi să-l pedepsească pe fratele lui, ci ca să-şi caute de lucru în Providence, Rhode Island. Auzise că se deschisese acolo o fabrică de mături, cu personal alcătuit din veterani unionişti care-şi pierduseră vederea.

Ceea ce auzise era adevărat. O asemenea fabrică fusese într-adevăr înfiinţată de Castor Buntline, care nu era nici veteran, nici orb. Buntline intuise corect că veteranii orbi aveau să fie nişte muncitori foarte docili, că el însuşi avea să-şi câştige un loc în istorie ca patron cu vederi umanitare şi că nici un patriot din nord, cel puţin câţiva ani după război, n-avea să folosească decât Mătura Unionistă Buntline. Aşa se puseră bazele imensei averi Buntline. Şi cu profiturile stoarse din mături, Castor Buntline şi fiul său Elihu plecară să-şi încerce norocul în sud, devenind magnaţi ai tutunului.

* R *

Când blajinul general George Rosewater ajunse, cu pingelele tocite, la fabrica de mături, Castor Buntline scrise la Washington ca să i se confirme dacă George era general, îl angajă la un salariu foarte bun, îl făcu şef de echipă şi boteză măturicile cu coadă scurtă pe care le fabrica cu numele său. Numele produsului intră pentru o vreme în vorbirea curentă. Un „General Rosewater" era o mătură cu coadă scurtă.

Şi generalului orb i se încredinţă o orfană de paisprezece ani, pe nume Faith Merrihue, care să-i fie călăuză şi mesager. Când aceasta împlini şaisprezece ani, George o luă de nevastă.

Iar George îl zămisli pe Abraham, care ajunse preot congregaţionalist. Abraham plecă ca misionar în Congo, unde o întâlni şi-o luă de nevastă pe Lavinia Waters, fiica unui alt misionar de acolo, un baptist din Illinois.

În junglă Abraham îl zămisli pe Merrihue, iar Lavinia muri la naştere. Micuţul Merrihue fu hrănit cu laptele unei femei din tribul Bantu.

Iar Abraham şi micuţul Merrihue se reîntoarseră în Rhode Island. Abraham primi să slujească în amvonul unei biserici congregaţionaliste din micul sat pescăresc Pisquontuit. Cumpără o căsuţă, şi odată cu ea şi o sută zece acri de teren împădurit, nisipos şi sărac. Era un lot triunghiular. Ipotenuza triunghiului se întindea pe ţărmul portului Pisquontuit.

Merrihue, feciorul preotului, deveni misit de proprietăţi şi împărţi pământul părintelui său în loturi. Se însură cu Cynthia Niles Rumfoord, moştenitoarea unei mici averi, şi investi o mare parte din banii ei în pavaj, iluminarea străzilor şi canalizare. Făcu avere, apoi o pierdu împreună cu averea nevestei sale în criza din 1929.

Îşi zbură atunci creierii.

Dar mai înainte scrise o istorie a familiei şi îl zămisli pe

bietul Fred, agentul de asigurări.

* R *

Fiii sinucigaşilor rareori se descurcă bine în viaţă.

Semnificativ este că ei găsesc că vieţii îi lipseşte o anume atracţie. Sunt predispuşi să se simtă mai dezrădăcinaţi decât majoritatea oamenilor, chiar şi într-o naţie faimoasă pentru dezrădăcinarea ei. Sau dovedesc un dezinteres strigător faţă de trecut şi o certitudine dezarmantă cu privire la viitorul lor funest: bănuiesc că vor muri tot curmându-şi viaţa.

Sindromul era evident şi în cazul lui Fred. Iar la acesta el adăugă şi spasme, aversiuni şi o indiferenţă de tip special. Auzise împuşcătura care-l omorâse pe tatăl său, îl văzuse cu o mare bucată din craniu smulsă şi cu manuscrisul istoriei familiei în poală.

Fred păstra manuscrisul pe care nu-l citise niciodată, pe care nu vroia să-l citească vreodată. Era pe un dulap de magiunuri în pivniţa casei sale. Acolo ţinea şi otrava pentru şobolani.

* R *

Acum sărmanul Fred Rosewater se afla tot în prăvălia de ziare, continuându-şi discursul despre soaţe adresat tâmplarului şi celor doi instalatori.

— Ned, zise el către tâmplar, *noi doi* am făcut ceva pentru miresele noastre.

Tâmplarul valora douăzeci de mii de dolari dacă murea, şi numai mulţumită lui Fred. Dar nu se gândea la altceva decât la sinucidere, când venea sorocul primei de asigurare.

— Şi nu trebuie să ne mai batem capul cu economiile, zise Fred. Asta se rezolvă acum – *automat.*

— Îhî, făcu Ned.

Se aşternu un moment de tăcere grea. Cei doi instalatori neasiguraţi, veseli şi deşănţaţi până atunci, stăteau nemişcaţi.

— Cu o singură trăsătură de condei, îi reaminti Fred tâmplarului, noi am creat nişte sume frumuşele. Acesta e miracolul asigurării pe viaţă. Şi e lucrul cel mai neînsemnat pe care-l putem face pentru soaţele noastre.

Instalatorii coborâră încet de pe taburete. Fred nu rămase dezamăgit văzându-i cum o şterg. Aveau să plece cu conştiinţa zgândărită de-acolo – şi aveau să se mai reîntoarcă de nenumărate ori la prăvălia de ziare.

Şi ori de câte ori aveau să se reîntoarcă, aveau să-l găsească acolo pe Fred.

— Ştii care-i cea mai mare satisfacţie a mea în profesiune? îl întrebă Fred pe tâmplar.

— Nu.

— O simt atunci când vine la mine câte-o soaţă şi-mi zice: „Nu ştiu cum să-ţi mulţumim îndestul, eu şi cu pruncii mei, pentru ce-ai făcut pentru noi. Fii binecuvântat, domnule Rosewater.”

9

TÂMPLARUL o şterse şi el de lângă Fred Rosewater, lăsând în urmă un exemplar din *Investigatorul american.* Fred execută o complicată pantomimă a plictisului, demonstrând celor care s-ar fi întâmplat să-l privească în acea clipă că era un om care nu avea nimic de citit, somnoros, cu o mahmureală de după chef, probabil, gata să înşface orice lucru tipărit, ca un somnambul.

— Ă, ă, ă, căscă el.

Îşi întinse braţele şi apucă gazeta.

În încăpere părea să nu fie decât un singur martor, fata de după tejghea.

— Zău aşa, îi spuse el, cine sunt imbecilii care citesc gunoiul ăsta?

Fata i-ar fi putut răspunde adevărat că şi el, Fred, citea gazeta de la un capăt la altul, în fiecare săptămână. Dar fiind ea însăşi o imbecilă, nu observa mai nimic.

— Întreabă-mă să te-ntreb.

Nu era o propunere prea ispititoare.

* R *

Pufnind din nas a neîncredere, Fred Rosewater întoarse paginile la secţia de anunţuri a gazetei, intitulată „Iată-mă”. Diverşi bărbaţi şi femei mărturiseau acolo că se aflau în căutare de amor, mariaj sau numai divertisment. O făceau la preţul de 1,45 dolari rândul.

> Femeie cu profesiune, educată, atrăgătoare, de 40 ani, evreică, *zicea un anunţ,* absolventă de colegiu, domiciliu în Connecticut. Caută bărbat evreu cu studii superioare şi intenţii matrimoniale. Copiii bineveniţi. *Investigatorul,* căsuţa poştală L-577.

Era un anunţ suav. Majoritatea nu erau atât de suave.

> Frizer din St. Louis ar dori să intre în corespondenţă cu alţi bărbaţi din statul Missouri. Schimbaţi fotografii? *se interesa altul.*
>
> Pereche modernă, nou venită în Dallas, doreşte să întâlnească soţi rafinaţi ce apreciază fotografii neretuşate. Răspundem la toate scrisorile şi la toate fotografiile, *zicea un altul.*
>
> Profesor la şcoală pregătitoare de băieţi are neapărată nevoie de lecţii de bună comportare de la profesoară severă, preferabil o iubitoare a cailor, de origine germană sau scandinavă, *se spunea în altul.* Dispus să se deplaseze în orice colţ al ţării.
>
> Funcţionar superior din New York doreşte întâlniri după-masa în timpul săptămânii. Exclus pudibondele, *zicea un altul*.

Pe pagina de alături era un cupon mare, pe care cititorul era invitat să scrie un anunţ la ziar. Fred se simţea ispitit s-o facă.

* R *

Fred întoarse pagina şi citi relatarea unui viol criminal ce se petrecuse în 1933 în Nebraska. Povestirea era ilustrată cu fotografii clinice revoltătoare, pe care numai un medic legist ar fi avut dreptul să le vadă. Acest viol era vechi de treizeci de ani atunci când Fred citi despre el, atunci când

cele zece milioane de cititori ai *Investigatorului* îl descoperiră în gazetă. Problemele de care se ocupa revista erau eterne. Lucreţia Borgia ar fi putut primi nişte titluri de-o şchioapă în orice moment. Din *Investigator* aflase de fapt Fred, care nu urmase cursurile universităţii Princeton decât un an, de moartea lui Socrate.

O fetiţă de treisprezece ani intră în prăvălie şi Fred dădu iute gazeta la o parte. Era Lila Buntline, fiica celei mai bune prietene a soţiei sale. Lila era înaltă, cu faţa osoasă, cabalină. Sub ochii ei verzi desăvârşiţi se întindeau cearcăne mari. Obrajii îi erau precum crusta unei plăcinte, din pricina arsurilor de soare, a bronzului, a pistruilor şi a fâşiilor trandafirii de piele nouă. Era navigatoarea cea mai încercată şi mai renumită din Clubul de Iahting Pisquontuit.

Lila îi aruncă lui Fred o privire compătimitoare – pentru că era sărac, pentru că nevasta lui nu era bună de nimic, pentru că era gras, pentru că era plicticos. Se îndreptă spre poliţele de cărţi şi reviste şi dispăru între ele, aşezându-se pe cimentul rece.

Fred culese din nou *Investigatorul* şi consultă reclamele ce-i ofereau spre cumpărare tot felul de lucruri deşănţate. Respiraţia îi devenise sacadată. Bietul Fred păstrase interesul libidinos al unui licean din primele clase pentru *Investigator* şi pentru subiectele sale, dar n-avea curajul să pătrundă în lumea lui, să intre în corespondenţă cu toate numerele de căsuţe poştale date acolo. Ca fiu de sinucigaş, nu era de mirare că toate dorinţele sale secrete erau banale şi jenante.

* R *

Un om etalându-şi sănătatea înfloritoare intră vioi în prăvălie, şi se apropie de Fred cu atâta repeziciune, încât acesta nu mai avu timp s-arunce gazeta din mână:

— Măi, escroc libidinos de la asigurări, zise noul intrat

bine dispus, ce-ţi trebuie ţie să citeşti asemenea gazete deocheate?

Era Harry Pena, pescar de meserie. Era şi comandantul secţiei de pompieri voluntari din Pisquontuit. Harry avea două capcane pentru peşti lângă ţărm, nişte labirinturi de ţăruşi şi năvoade ce exploatau nemilos prostia peştilor. Fiecare capcană era un gard lung ce se mărginea cu malul la un capăt, iar la celălalt avea o îngrăditură circulară de pari şi năvoade. Peştii care încercau să înconjoare gardul nimereau în ţarc. Înotau apoi bezmetic prin ocol, până ce veneau Harry şi cei doi fii vânjoşi ai săi cu şalupa, aducând căngi şi bâte, şi închideau portiţa ţarcului, ridicând un năvod care zăcea pe fundul apei, şi începeau să măcelărească peştii până ce oboseau.

Harry era un bărbat între două vârste, crăcănat dar cu un cap şi nişte umeri pe care Michelangelo i-ar fi putut da lui Moise ori lui Dumnezeu. Nu lucrase toată viaţa ca pescar. Fusese şi el un „escroc de la asigurări” în Pittsfield, Massachussetts. Într-o seară la Pittsfield, Harry îşi curăţă covorul din sufragerie cu tetraclorură de carbon şi fu cât pe ce să moară. Când îşi mai reveni, doctorul îi spuse: „Harry, ori munceşti în aer liber, ori ai să mori”.

Aşa că Harry deveni ceea ce fusese şi tatăl său – pescar la capcane.

* R *

Harry cuprinse cu braţul umerii flasci ai lui Fred. Îi dădea mâna să fie afectuos. Era unul dintre puţinii bărbaţi din Pisquontuit a cărui bărbăţie nimeni n-o punea la îndoială.

— Mă – biet escroc de la asigurări, zise, de ce eşti tu agent de asigurări? Ocupă-te de ceva frumos.

Se aşeză. Comandă cafea şi-o ţigară aurie de foi.

— Păi, Harry dragă, zise Fred ţuguindu-şi buzele cu emfază, socot că filozofia mea în asigurări e oleacă

deosebită de a ta.

— Rahat, zise Harry fără supărare.

Îi luă din mână gazeta şi cântări din ochi provocarea lansată pe prima pagină de Randy Harold.

— Dumnezeule, zise, asta s-ar mulţumi cu orice plod i-aş face, numai să vreau eu.

— Serios, Harry, insistă Fred. Mie-mi *plac* asigurările. Îmi place *să-i ajut* pe oameni.

Harry nu dădu semne că l-ar fi auzit. Se uita încruntat la fotografia unei franţuzoaice în bikini.

Fred, pricepând că trecea în faţa lui Harry drept un ins fad şi asexuat, încercă să-i dovedească omului că-l judecă greşit. Îl înghionti ca între bărbaţi:

— Îţi place ce vezi, Harry?

— Ce anume?

— Fata de colo?

— Asta nu-i fată. E o bucată de hârtie.

— Mie-mi *pare* că-i o fată, rânji Fred Rosewater.

— Atunci eşti uşor de prostit, zise Harry. Pentru asta nu trebuie decât cerneală tipografică şi-o bucată de hârtie. Fata asta nu stă întinsă acolo pe tejghea. E la o mie de mile depărtare, şi nici măcar nu ştie de existenţa noastră. Dacă ar fi vie, n-ar mai trebui să fac nimic altceva decât să stau acasă şi să tai din reviste fotografii de peşti barosani.

* R *

Harry Pena îşi îndreptă atenţia spre anunţurile de la rubrica „Iată-mă” şi-i ceru lui Fred un stilou.

— Stilou? făcu Fred ca şi când ar fi auzit un cuvânt străin.

— Doar ai la tine unul, nu?

— Sigur că am.

Fred îi întinse unul din cele nouă stilouri pe care le purta prin diverse buzunare.

— Sigur că are, râse Harry.

Şi scrise următoarele pe cuponul de pe pagina alăturată:

> Un bărbat plin de vigoare, membru al rasei albe, caută o femeie înfocată, de orice rasă, de orice vârstă sau religie. Scop: orice în afară de căsătorie. Poate schimba fotografii. Dinţii îi sunt veritabili.

— Chiar vrei să trimiţi asta la ziar?

Mâncărimea lui Fred de-a trimite şi el un anunţ şi-a primi câteva răspunsuri obscene deveni patetic de clară.

Harry semnă anunţul, *Fred Rosewater*, *Pisquontuit, Rhode Island.*

— Foarte amuzant, făcu Fred, dându-se îndărăt cu demnitate înţepată.

Harry îi făcu cu ochiul:

— Amuzant pentru Pisquontuit.

* R *

În prăvălie intră atunci Caroline, soţia lui Fred. Era o femeiuşcă drăguţă, subţirică, înfometată şi pierdută, dichisită ca o păpuşă în rochiile elegante aruncate de prietena ei bogată, Amanita Buntline. Caroline Rosewater zornăia şi strălucea de atâtea pandante. Rolul lor era să-i facă rochiile de împrumut să pară ale ei. Se pregătea să ia prânzul cu Amanita. Vroia să-i ceară bani lui Fred ca să poată, cu oarecare acoperire, să insiste să-şi plătească consumaţia proprie.

Când îi vorbi lui Fred, cu Harry Pena de faţă, se purtă ca o femeie care îşi păstrează demnitatea în timp ce are de-a face cu o broască scârboasă. Cu ajutorul neprecupeţit al Amanitei, ea se auto-compătimea pentru că se măritase cu un bărbat atât de sărac şi de insipid. Că şi ea era exact la fel de săracă şi de insipidă, era o idee pe care o refuza în mod organic. Căci, ar fi putut ea argumenta, era de pildă

membră a societăţii Phi Betta Kappa, întrucât urmase filozofia la universitatea Dillon din Dodge City, Kansas. Acolo îl întâlnise pe Fred, ce se afla sub arme. Fred fusese încartiruit în Fortul Riley în timpul războiului din Coreea. Se măritase cu Fred pentru că-şi închipuise că toţi cei din Pisquontuit ce trecuseră pe la universitatea Princeton erau bogaţi.

Se simţi umilită când descoperi că acest lucru nu era adevărat. Se credea în mod sincer o intelectuală, dar nu ştia mai nimic, şi toate problemele pe care le avusese vreodată se puteau rezolva printr-un singur lucru: bani, o mulţime de bani. Era o gospodină îngrozitoare. Plângea când trebuia să facă gospodărie, convinsă că fusese menită unor lucruri superioare.

Cât priveşte prietenia ei cu Amanita, nu era ceva prea serios din partea Carolinei, care era pur şi simplu un cameleon feminin încercând să parvină în lume.

* R *

— Iar prânz cu Amanita? se jelui Fred.

— De ce nu?

— Încep să ne coste foarte scump mesele astea extravagante în fiecare zi.

— Nu-s în fiecare zi. Cel mult de două ori pe săptămână.

Avea un ton iritat şi rece.

— Costă totuşi al naibii de mult, Caroline.

Caroline întinse o mâna înmănuşată după bani:

— Atâta merită soţia ta.

Fred îi dădu banii. Caroline nu-i mulţumi. Plecă să se-aşeze pe perna de piele cafenie-roşcată, lângă parfumata Amanita Buntline, în Mercedesul albastru 300SL al acesteia.

Harry Pena examină faţa albită a lui Fred cu un ochi de cunoscător. Nu făcu nici un comentariu. Îşi aprinse trabucul şi plecă – se duse să pescuiască peşti adevăraţi cu feciorii

săi adevăraţi, într-o barcă adevărată pe marea salină.

* R *

Lila, fiica Amanitei Buntline, şedea pe podeaua răcoroasă a prăvăliei de ziare citind *Tropicul cancerului* de Henry Miller, pe care-l luase, împreună cu *Dejunul în nud* de William Borroughs, din raftul rotativ de cărţi. Interesul Lilei pentru cărţi era pur comercial. La treisprezece ani ea era principala traficantă de literatură obscenă din Pisquontuit.

Era şi marchitană[1] de petarde, din acelaşi motiv pentru care vindea literatură obscenă – *profitul*. Tovarăşii ei de distracţii din Clubul de Iahting Pisquontuit şi de la Şcoala Districtuală Pisquontuit erau atât de bogaţi şi de nerozi, încât erau dispuşi să-i plătească aproape oricât pentru te miri ce. Într-o zi obişnuită de afaceri, ea reuşea să vândă un exemplar de şaptezeci şi cinci de cenţi al romanului *Amantul doamnei Chatterley* la preţul de zece dolari şi petarde zgomotoase de cincisprezece cenţi la preţul de cinci dolari.

Îşi procura artificiile în timpul vacanţelor petrecute cu familia în Canada, Florida sau Hong Kong. Majoritatea cărţilor obscene provenea din stocurile prăvăliei de ziare. Lila ştia însă care titluri erau fierbinţi, ceea ce n-ar fi putut să spună şi prietenii ei sau chiar vânzătorii de la chioşcul de ziare. Iar Lila le cumpăra pe cele deocheate de cum erau expuse în raftul rotativ. Toate tranzacţiile ei erau duse cu imbecila de după tejghea, care uita totul chiar înainte de a i se fi întâmplat.

Relaţia între Lila şi prăvălia de ziare era o simbioză admirabilă, căci în vitrina din faţă a magazinului atârna o medalie de polistiren aurit, acordată de *Asociaţia mamelor din Rhode Island pentru protejarea copiilor împotriva*

[1] Vânzător (ambulant) de mărfuri mărunte.

lucrurilor obscene. Reprezentantele asociaţiei inspectau regulat raionul de cărţi ieftine al magazinului. Medalionul de polistiren era o recunoaştere a faptului că nu găsiseră nimic obscen.

Ele credeau astfel că progeniturile lor se aflau în deplină siguranţă, dar adevărul era că Lila monopolizase piaţa de cărţi.

Exista totuşi un fel de pornografie pe care Lila n-o putea cumpăra în magazinele de ziare – fotografiile obscene. Pe acestea şi le procura făcând ceea ce Fred Rosewater jinduise adesea să facă – să răspundă la anunţurile deocheate din *Investigatorul american*.

* R *

Două picioare grăsane încălcară acum lumea ei copilărească de pe podeaua magazinului. Erau picioarele lui Fred Rosewater.

Lila nu-şi ascunse cărţile ei compromiţătoare. Continuă să citească *Tropicul cancerului* ca şi când ar fi fost basmul *Heidi*:

> Cufărul a rămas deschis şi lucrurile ei zac împrăştiate peste tot, ca mai înainte. Ea stă întinsă pe pat, îmbrăcată. O dată, de două ori, de trei ori, de patru ori... mi-e teamă c-o să-şi piardă minţile... În pat, sub cuverturi, ce plăcut e să-i simt iar trupul fierbinte! Dar cât va mai dura? Va ţine de data asta? Presimt că nu.

Lila şi Fred se mai întâlniseră adesea între cărţi şi reviste. Fred nu o întrebase niciodată ce citeşte. Iar ea ştia că el va face întocmai ca de fiecare dată – va privi cu jind melancolic coperţile revistelor pentru femei, apoi va alege o revistă voluminoasă şi domestică precum *Sfaturi pentru un*

cămin şi o grădină mai plăcută. Ceea ce făcu într-adevăr şi acum.

— Bănuiesc că soţia mea a ieşit iar să ia masa cu mămica ta, zise Fred.

— Cred că da, zise Lila.

Cu aceasta se puse capăt conversaţiei, dar Lila continuă să se gândească la Fred. Se afla la nivelul gambelor lui. Ori de câte ori îl văzuse pe Fred în şort sau în chiloţi de baie, picioarele lui erau acoperite de cicatrice şi plăgi, ca şi când cineva l-ar fi pocnit mereu cu piciorul. Lila îşi spuse că poate era vorba de-o avitaminoză care făcea ca gambele sale să arate în halul acesta, ori de râie.

* R *

Gambele însângerate ale lui Fred erau victimele ideilor de decorare interioară pe care le avea soţia lui şi care se traduceau într-o îngrămădire smintită de măsuţe, zeci de măsuţe prin toată locuinţa. Fiecare măsuţă avea scrumiera ei şi-o bombonieră prăfoasă cu bomboane de mentă pentru după cină, deşi Rosewaterii nu primeau niciodată oaspeţi. Iar Caroline aranja la nesfârşit măsuţele pentru o presupusă serată într-un fel, iar pentru următoarea într-alt fel. Aşa încât bietul Fred îşi lovea mereu ţurloaiele de măsuţe.

O dată Fred umblă cu o tăietură adâncă pe bărbie, prinsă în unsprezece copci. Căzătura aceea nu fusese cauzată de vreo măsuţă, ci de-un obiect pe care Caroline nu-l punea niciodată la o parte. Obiectul se arăta mereu, ca un fel de animal devorator de furnici, cu năravul de a dormi în pragul uşii, sau pe scări sau pe cămin.

Obiectul acela peste care căzuse Fred de-şi tăiase bărbia era aspiratorul *Electrolux* al Carolinei Rosewater. În subconştientul ei Caroline jurase să nu-l mai pună la loc până ce n-avea să devină bogată.

* R *

Fred, crezând că Lila l-a uitat, lăsă din mână *Sfaturile pentru un cămin şi o grădină mai plăcută* şi alese o carte ce promitea să fie al naibii de picantă – *Venus pe scoică* de Kilgore Trout[1]. Pe coperta din spate era redată prescurtat o scenă fierbinte din roman. Suna cam aşa:

> Regina Margaret de pe planeta Shaltoon lasă rochia să-i lunece la picioare. Nu avea nimic pe dedesubt. Sânii ei înalţi, fermi şi semeţi erau trandafirii şi mândri. Şoldurile şi pulpele îi erau ca nişte lire ispititoare de alabastru pur. „Peregrinările tale s-au încheiat, Pribeagule prin spaţii”, şopti ea cu vocea fremătând de dorinţe. „Nu mai căuta, căci ai găsit. Răspunsul râvnit e în îmbrăţişările mele.”
>
> „E un răspuns prea frumos, regină Margaret, Dumnezeu mi-e martor”, exclamă Pribeagul prin spaţii. Palmele îi asudau vajnic. „Am să-l primesc cu recunoştinţă. Dar trebuie să-ţi mărturisesc, cu toată sinceritatea, că mâine va trebui să pornesc iară la drum.”
>
> „Dar ţi-ai găsit răspunsul, ţi-ai găsit răspunsul”, strigă femeia, şi-i culcă capul între sânii ei aromitori.
>
> El bolborosi ceva, ceva ce ea nu mai înţelese. Îl împinse uşor cu mâna: „Ce-ai spus?”
>
> „Am zis, regină Margaret, că ceea ce-mi oferi e un

[1] Kilgore Trout este un personaj fictiv creat de către autorul Kurt Vonnegut. El a fost iniţial creat ca o versiune fictivă a autorului Theodore Sturgeon (colegul lui Vonnegut în genul science-fiction), deşi prezenţa lui Kilgore Trout în lucrările lui Vonnegut au adus de asemenea critici autorului pentru că era văzut ca o modificare a ego-ului propriu. Kilgore Trout este, de asemenea, autorul titular al romanului *Venus ieşind din valuri*. Așadar Kilgore Trout este şi un pseudonim folosit de Philip José Farmer, autorul real al acestui roman.

răspuns mult prea ispititor. Dar din nefericire nu-i cel pe care-l caut în primul rând.”

Mai era şi-o fotografie a lui Trout. Ea înfăţişa un om bătrân, cu o barbă deasă şi neagră. Arăta ca un Iisus speriat şi îmbătrânit a cărui sentinţă la moarte prin crucificare fusese comutată în închisoare pe viaţă.

10

LILA BUNTLINE pedala pe bicicleta ei de-a lungul priveliştilor luxuriante ale pajiştilor utopice din Pisquontuit. Fiecare casă pe lângă care trecea era un vis extrem de scump devenit realitate. Proprietarii acelor case nu erau nevoiţi să muncească. Şi nici odraslele lor nu vor trebui şi nici nu vor voi să muncească, doar dacă nu din spirit de revoltă. Dar nimeni nu părea dispus să se revolte.

Casa arătoasă a Lilei era chiar pe faleză. Era construită în stil georgian. Intră, depuse noile ei achiziţii în hol, se furişă în biroul tatălui ei ca să se convingă că acesta, care zăcea pe canapeaua lui, mai era încă viu. Făcea acest lucru cel puţin o dată pe zi.

— Tată...?

Corespondenţa din dimineaţa aceea se afla pe o tavă de argint, pe măsuţa de la căpătâiul său. Lângă ea era o sticlă neatinsă de Scotch, şi un sifon. Sifonul îşi pierduse gazul. Stewart Buntline încă nu împlinise patruzeci de ani. Era bărbatul cel mai chipeş din oraş, o încrucişare, cum spusese cineva o dată, între Cary Grant[1] şi-un păstor neamţ. Pe mijlocul său supt se odihnea o carte de cincizeci şi şapte de dolari, atlasul războiului civil dăruit de soţia lui. Aceasta era singura lui pasiune în viaţă, războiul civil.

— Tăticule...

[1] Cary Grant, numele la naștere, Archibald Alexander Leach (n. 18 ianuarie 1904, Anglia – d. 29 noiembrie 1986, Statele Unite) a fost una dintre marile stele americane de film ale Hollywood-ului de altădată, laureat al Premiului Oscar.

Stewart sforăia mai departe. Taică-său îi lăsase moştenire paisprezece milioane de dolari, bani câştigaţi mai ales din tutun. Acei bani prinzând cheag, fertilizaţi, altoiţi şi prăsiţi în ferma aceea hidroponică de bani care era Banca Navigatorilor din Noua Anglie şi Casa de depuneri din Boston, se înmulţeau cu aproximativ opt sute de mii de dolari în fiecare an de când fuseseră depuşi pe numele lui Stewart. Afacerile păreau să prospere. În afara celor de mai sus, Stewart nu mai ştia nimic despre afacerile sale.

Uneori, când era nevoit să-şi spună părerile cu privire la afaceri, declara răspicat că-i plăcea firma *Polaroid.* Toţi păreau să găsească acest lucru captivant, faptul că-i plăcea firma *Polaroid.* De fapt, el nici nu ştia măcar dacă avea sau nu acţiuni la ei. Banca se ocupa de investiţiile lui – banca şi firma de avocaţi McAllister, Robjent, Reed şi MacGee.

— Tăticule?

— Mm?

— Am vrut numai să mă conving că... că ţi-e bine, zise Lila.

— Îhî, făcu el. Dar nu putea fi prea sigur. Îşi miji puţin ochii şi-şi linse buzele uscate: Bine, scumpo.

— Acum poţi să adormi la loc.

Ceea ce Stewart şi făcu de îndată.

* R *

N-avea nici un motiv să nu doarmă buştean, căci era şi el reprezentat de aceeaşi firmă de avocaţi ca şi senatorul Rosewater, încă de când rămăsese orfan la vârsta de şaisprezece ani. Asociatul care-l luase pe el în primire era Reed McAllister. Bătrânul McAllister îi trimisese în plicul ultimei sale scrisori şi o bucată literară ce se intitula „Dezbinare între prieteni în războiul de idei”, o broşură publicată de Editura Pinului, Şcoala Libertăţii, căsuţa poştală 165, Colorado Springs, Colorado. Aceasta slujea

acum drept semn de carte în atlasul căilor ferate.

Bătrânul McAllister introducea în mod obişnuit materiale despre insidiosul socialism ce se opunea liberei concurenţe, întrucât, cu vreo douăzeci de ani în urmă Stewart, pe atunci un tânăr cu ochii zănatici, dăduse buzna în biroul său, şi-i declarase că sistemul liberei concurenţe era nedrept şi că el dorea să-şi doneze toţi banii săi săracilor. McAllister îl convinsese pe tânărul imprudent să nu facă acest lucru, dar continua să se teamă de-o recidivă a lui Stewart. Broşurile trimise de el aveau scopuri profilactice.

McAllister nu avea de ce să se mai teamă. Beat sau treaz, cu sau fără acele broşuri, Stewart era angajat irevocabil de partea sistemului liberei concurenţe. El nu avea nevoie de încurajările din „Dezbinarea între prieteni în războiul de idei” ce părea să fie epistola unui conservator către amicii săi apropiaţi – care erau socialişti fără să o ştie. Şi pentru că nu avea nevoie de ele, Stewart nici nu citi în broşură despre beneficiarii ajutorului social şi ai altor forme de asistenţă, adică următoarele:

> I-am ajutat într-adevăr pe oamenii aceştia? Priviţi-i bine. Examinaţi cu atenţie acest specimen care-i rezultatul final al milosteniei noastre! Ce putem spune despre această a treia generaţie de oameni pentru care asistenţa socială a devenit demult un mod de a trăi? Observaţi cu băgare de seamă rodul eforturilor noastre, aceşti indivizi pe care i-am părăsit şi care se părăsesc cu milioanele chiar şi în perioade de belşug!
>
> Ei nu muncesc şi nici nu vor să muncească. Ţin capul plecat nepăsători, nu mai au nici mândrie, nici respect pentru sine. Sunt cu totul nedemni de încredere, dar nu din răutate, ci întocmai ca şi vitele care rătăcesc fără scop. Intuiţia şi capacitatea de a raţiona pur şi simplu li s-au atrofiat din cauza

neglijării lor îndelungate. Vorbiţi-le, ascultaţi-i, lucraţi cu ei, aşa cum fac eu, şi vă veţi da seama cu un fel de oroare ascunsă că şi-au pierdut orice înfăţişare de oameni, afară de faptul că stau pe două picioare şi vorbesc ca papagalii. „Mai. Mai da-ţi-mi. Mai vreau.” Sunt singurele gânduri pe care le-au învăţat...

Ei ne apar astăzi ca o caricatură monumentală a lui *homo sapiens,* realitatea cruntă şi oribilă creată de noi înşine cu compasiunea noastră prost orientată. Şi ei sunt, de vom stărui pe acest drum, profeţia vie a ceea ce vom deveni mare parte din noi în viitor.

Şi aşa mai departe.

Aceste reflecţii erau la fel de inutile pentru Stewart Buntline ca şi importul de cărbuni la Newcastle. Renunţase de mult la compasiune. Renunţase de mult la amor. Şi, ca să spunem adevărul până la capăt, era plictisit până peste cap şi de războiul civil.

* R *

Conversaţia de acum douăzeci de ani cu McAllister, care îl readusese pe Stewart pe calea cea bună, sunase cam aşa:

— Deci vrei să devii un sfânt, nu-i aşa, tinere?

— N-am spus asta, şi sper să nu se fi înţeles acest lucru. Vă ocupaţi sau nu de administrarea moştenirii mele, bani la a căror câştigare n-am contribuit prin nimic?

— Am să-ţi răspund la prima parte a întrebării. Da, ne ocupăm de administrarea banilor moşteniţi de dumneata. Şi-acum răspunsul la partea a doua: dacă încă nu i-ai câştigat, ai să-i câştigi în curând. Eşti coborâtor dintr-o familie care în mod congenital n-a dat niciodată greş,

câştigându-şi existenţa şi încă ceva pe deasupra. Ai să conduci, băiete, pentru că te-ai născut să conduci, şi asta n-are să fie uşor.

— S-ar putea să fie, s-ar putea să nu fie aşa, domnule McAllister. O să trebuiască să mai aşteptăm şi să vedem. Dar acum vreau să vă spun atât: lumea noastră e încărcată de suferinţă, şi banii pot contribui în mare măsură la uşurarea acelei suferinţe, iar eu am mult mai mulţi bani decât îmi trebuie. Vreau să cumpăr hrană ca lumea, haine şi o locuinţă cumsecade pentru cei săraci, şi asta neîntârziat.

— Şi după ce-ai să faci asta, cum ţi-ar plăcea să ţi se zică: „Sfântul Stewart”, sau „Sfântul Buntline”?

— N-am venit aici ca să râdeţi de mine.

— Iar tatăl dumitale nu ne-a numit custozii averii în testament ca să aprobăm politicos tot ce-ţi trece prin cap. Dacă atitudinea mea ţi se va părea nepoliticoasă şi ireverenţioasă faţă de subiectul sfinţeniei dumitale viitoare, totul se datoreşte faptului că am mai trecut prin aceste discuţii stupide cu nenumăraţi tineri, până acum. Una din principalele îndatoriri ale acestei firme este prevenirea crizelor de sfinţenie din partea clienţilor noştri. Crezi că eşti o excepţie? Nicidecum. În fiecare an, cel puţin un tânăr dintre cei ale căror afaceri le conducem dă buzna în acest birou şi vrea să-şi arunce banii pe fereastră. Tocmai a terminat primul an de studii la vreo universitate măreaţă. A fost un an plin de mari evenimente! A învăţat despre suferinţa nemaipomenită care există în lume. A învăţat despre odioasele crime pe care se întemeiază atâtea averi familiale. Şi şi-a simţit conştiinţa de bun creştin zgândărită, adesea pentru prima oară în viaţă, cu Predica de pe Munte. Deci e încurcat, furios, cu lacrimi în ochi! Cere, cu voce gâtuită, să afle câţi bani valorează. Îi spunem. Se face alb de ruşine, chiar dacă averea sa a fost câştigată dintr-un lucru onest şi util ca banda adezivă Scotch, aspirinele,

salopetele pentru muncitori, sau, în cazul de faţă, mături. Ai încheiat, dacă nu mă-nşel, primul an de studii la Harvard?

— Da.

— E o instituţie de seamă, dar când bag de seamă efectul pe care-l are asupra unor tineri, mă întreb: „Cum cutează o universitate să le predea studenţilor compasiune, fără a le preda şi istorie?” Istoria ne spune următorul lucru, tinere domn Buntline, chiar dacă nu ne mai spune nimic altceva: Sacrificarea unei averi este un lucru inutil şi distrugător. Îi transformă pe săraci în cerşetori, fără a-i face mai bogaţi ori măcar mai mulţumiţi. Iar donatorul şi urmaşii săi devin la rându-le reprezentanţi ai tagmei sărăntocilor jeluitori.

* R *

— O avere particulară atât de mare ca a dumitale, domnule Buntline, continuase bătrânul McAllister atunci, cu atâţia ani în urmă, e un miracol unic şi emoţionant. Ai ajuns la ea fără efort, şi astfel ai avut prea puţin prilejul să înveţi ce este ea. Pentru a te ajuta să pricepi câte ceva despre caracterul ei miraculos, va trebui să folosesc un argument ce ţi se va părea o insultă. Iată-l, fie că-ţi place fie că nu: averea dumitale e factorul hotărâtor al modului în care te judeci şi eşti judecat de alţii. Din pricina banilor, eşti extraordinar. Fără ei, spre exemplu, n-ai putea răpi acum timpul preţios al asociatului principal al firmei McAllister, Robjent, Reed şi MacGee. Dacă renunţi la banii dumitale, ai să devii omul cel mai comun, de nu cumva vei fi un geniu. Dar nu eşti un geniu, nu-i aşa, domnule Buntline!

— Nu.

— Mmm. Şi geniu să fii, fără bani te vei simţi cu siguranţă mai puţin liber şi în largul dumitale. Dar nu numai atât, o să le oferi urmaşilor dumitale modul de viaţă înăbuşitor şi jalnic specific celor ce-ar fi putut avea bogăţie şi libertate dacă vreun strămoş slab, de înger nu şi-ar fi irosit averea.

Agaţă-te de acest miracol, domnule Buntline. Banii sunt utopie în stare concentrată. Viaţa asta e o viaţă de câine pentru majoritatea oamenilor, cum s-au ostenit să te înveţe şi profesorii dumitale. Dar din pricina miracolului acestuia viaţa dumitale şi a familiei poate fi un paradis! Să te văd că zâmbeşti! Să văd că înţelegi ceea ce nu se predă la Harvard decât în anul doi de facultate: că a te naşte bogat şi a rămâne bogat încă nu e un delict.

* R *

Lila, fiica lui Stewart, urcă acum în dormitorul ei. Paleta de culori aleasă de mama ei pentru odaie era roz şi brumăriu. Ferestrele ca nişte caturi dădeau spre port, spre flota plutitoare de iahturi a Clubului de Iahting din Pisquontuit.

O şalupă pescărească de doisprezece metri lungime cu numele de *Mary* despica apele, pufăind greoi printre iahturi, făcând să se legene bărcile de agrement. Acestea purtau nume ca *Scrumbia, Ştrengarul, Bobocul de trandafir II, După mine, Câinele roşu* şi *Bunty. Bobocul de trandafir II* aparţinea lui Fred şi Carolinei Rosewater. *Bunty* era a lui Stewart şi a Amanitei Buntline.

Mary era ambarcaţiunea lui Harry Pena, pescarul cu capcanele. Era o copaie cenuşie, vărgată, a cărei menire era să se târască acasă pe orice vreme, încărcată cu tone de peşte proaspăt. Nu se găsea pe ea nici un loc adăpostit, în afară de o cutie de lemn care ţinea la loc uscat noul şi uriaşul motor Chrysler. Timona, droselul şi ambreiajul erau montate pe acea ladă de lemn. Tot restul vasului era o copaie goală-goluţă.

Harry o pornise spre capcanele sale. Cei doi fii vânjoşi ai săi, Manny şi Kenny, şedeau întinşi cap lângă cap la proră, murmurând între ei cu o lene lascivă. Fiecare băiat avea lângă el o cange lungă de şase picioare. Harry era înarmat

şi cu un mai de şase kilograme. Toţi trei îmbrăcaseră şorţuri de piele şi cizme. Când se apucau de treabă se bălăceau în sânge.

— Nu mai tot vorbiţi de gagici, zise Harry. Gândiţi-vă la peşti.

— O să ne gândim, bătrâne, când om avea vârsta ta.

Era un răspuns cât se poate de afectuos.

* R *

Un avion vui pe deasupra, foarte jos, apropiindu-se de aeroportul Providence. La bord, citind *Conştiinţa conservatorului,* se afla Norman Mushari.

* R *

Cea mai bogată colecţie de harpoane din lume era expusă într-un local ce purta numele de *Stăvilarul,* la cinci mile de Pisquontuit. Miraculoasa colecţie aparţinea unui individ deşirat din New Bedford, pe nume Bunny Weeks. Până ce n-a venit Bunny din New Bedford ca să deschidă un restaurant, Pisquontuit nu avusese niciodată de-a face cu pescuitul de balene.

Bunny îşi botezase localul *Stăvilarul* pentru că ferestrele sale dinspre sud dădeau spre capcanele pentru peşti ale lui Harry Pena. Pe fiecare masă se afla un binoclu de operă, pentru ca mesenii să-i poată admira pe Harry şi vlăjganii săi luându-şi în primire prada. Şi când pescarii îşi începeau demonstraţia în apa sărată, Bunny trecea pe la fiecare masă, explicând cu plăcere şi autoritate expertă ce făceau aceştia şi de ce. În vreme ce divaga astfel, pipăia femeile cu neruşinare.

Dacă clienţii vroiau să participe cu şi mai mult aplomb la trebile pescăreşti, puteau comanda un *Cocteil Scrumbie,* adică rom, lichior de rodii şi suc de afine, sau *Salata*

pescarului, care constă dintr-o banană decojită trecută prin inelul unui fruct de ananas şi aşezată între bucăţi răcite de peşte tuna, cu smântână şi miez zemos de nucă de cocos.

Harry Pena şi băieţii lui ştiau de salate, cocteiluri şi binocluri, deşi nu vizitaseră niciodată *Stăvilarul.* Uneori reacţionau la implicarea lor involuntară într-un spectacol, urinând în mare. Numeau asta, „supă de praz pentru Bunny Weeks”.

* R *

Colecţia de harpoane a lui Bunny Weeks era expusă pe grinzile prăvăliei de cadouri ce constituia anticamera mucegăită în mod decorativ a *Stăvilarului.* Prăvălia se numea *Pescarul vesel de balene.* Deasupra se afla un ochi prăfos de luminator, aspectul prăfos fiind obţinut prin pulverizarea unui spray *Bon-Ami,* care n-a mai fost apoi şters. Grilajul de grinzi şi harpoanele de sub luminator îşi proiectau umbrele pe marfa expusă dedesubt. Efectul creat de Bunny era ca şi când nişte pescari adevăraţi de balene, duhnind a grăsime de balenă, rom, sudoare şi ambră, şi-ar fi depozitat uneltele în podul său. Puteau să se întoarcă din clipa în clipă ca să şi le ia.

Printre umbrele încrucişate ale harpoanelor se mişcau acum Amanita Buntline şi Caroline Rosewater. Amanita o conducea pe cealaltă, dădea tonul, examina mărfurile cu aviditate brutală. Cât priveşte natura mărfurilor expuse: se afla acolo tot ceea ce putea cere o femeie hrăpăreaţă de la soţul ei când ieşea dintr-o baie aburindă.

Purtarea Carolinei era o imitaţie palidă a Amanitei. Caroline devenea neîndemânatică din pricina faptului că Amanita se interpunea mereu între ea şi obiectele ce păreau să merite atenţie.

În clipa în care Amanita renunţa să se mai uite la ceva, şi se retrăgea din calea Carolinei, obiectul înceta într-un fel să

mai merite interes. Caroline se simţea stânjenită şi de alte multe lucruri, fireşte – de faptul că soţul ei muncea, că ea purta o rochie de care toată lumea ştia că fusese a Amanitei, că avea foarte puţini bani în poşetă.

Caroline îşi auzi acum propria voce zicând, ca din depărtare:

— Are cu siguranţă gust.

— Toţi au, zise Amanita. Mai degrabă m-aş duce la cumpărături cu unul ca el, decât cu o femeie. Excluzând persoanele de faţă, fireşte.

— Ce-i face să fie atât de rafinaţi?

— Sunt mai simţitori, dragă. Sunt ca *noi* două. Ei *simt.*

— Oh.

* R *

Bunny Weeks intră acum cu pas săltat în magazinul *Pescarului vesel,* pantofii săi cu feţe de pânză scârţâind sub greutatea-i. Era un bărbat zvelt, abia trecut de treizeci de ani. Avea ochii standard ai tuturor pederaştilor bogaţi – ochi ca nişte juvaieruri artificiale, nişte safire stelare sintetice în care clipeau luminiţe de Crăciun. Bunny era nepotul faimosului căpitan Hannibal Weeks din New Bedford, cel care omorâse în cele din urmă pe Moby Dick. Nu mai puţin de şapte din fiarele ce se odihneau pe rastelul de deasupra se zicea c-ar fi provenit din spinarea uriaşei Balene Albe.

— Amanita! Amanita! exclamă Bunny cu afecţiune. O cuprinse cu braţele şi o strânse vajnic. Ce mai face fata mea?

Amanita râse.

— E ceva de râs?

— Nu pentru *mine*.

— Nădăjduiam să treci azi pe la mine. Ţi-am pregătit un mic test de inteligenţă.

Vroia să-i arate un nou produs şi s-o pună să ghicească

ce este. Încă n-o salutase pe Caroline şi acum fu obligat s-o facă, întrucât ea se afla între el şi locul unde credea că se găseşte obiectul: Scuzaţi, vă rog.

— Scuzaţi-mă *pe mine*.

Caroline se trase la o parte. Bunny nu părea să-şi amintească niciodată numele ei, deşi ea intrase la *Stăvilarul* de cel puţin cincizeci de ori.

Bunny nu găsi ceea ce căuta, se întoarse să caute obiectul în altă parte şi iar dădu peste Caroline în drumul său:

— Scuzaţi.

— Scuzaţi-mă *pe mine*.

Caroline, încercând să se tragă din calea lui, se împiedică de un scăunel buclucaş pentru muls şi căzu cu un genunchi pe scăunel şi cu ambele mâini înşfăcând un stâlp din apropiere.

— Ah, Doamne! zise Bunny, iritat de întâmplare. Eşti teafără? Hai! Hai! O ridică de subsuori şi-o făcu în aşa fel, încât picioarele ei continuau să lunece de sub ea, ca şi când ar fi fost pe patine cu rotile. Eşti teafără?

Caroline surâse fără convingere:

— Doar demnitatea mea-i atinsă.

— Ei, dă-o naibii de demnitate, scumpo, zise el şi intră cât se poate de evident în rolul unei femei. Ce-ţi fac *oscioarele?* Ce-ţi face *burticica?*

— Bine – mulţumesc.

Bunny îi întoarse spatele şi reîncepu să caute.

— O ţii minte pe Caroline Rosewater, desigur? zise Amanita.

Era o întrebare crudă şi inutilă.

— Fireşte c-o ţin minte pe doamna Rosewater, zise Bunny. Rudă cu senatorul?

— Întotdeauna mă întrebaţi asta.

— Zău? Şi ce-mi răspundeţi întotdeauna?

— Cred că da – într-un fel – pe departe – sunt sigură.

— Ce interesant. Ştiţi că-şi dă demisia.
— Zău?
Bunny se întoarse din nou spre ea. Avea acum o cutie în mână:
— Nu v-a spus că are de gând să demisioneze?
— Nu – el...
— Nu *comunicaţi* cu el?
— Nu, recunoscu Caroline mohorâtă, trăgându-şi bărbia în piept.
— Aş fi crezut că-i fascinant să *comunici* cu el.
Caroline încuviinţă din cap:
— Da.
— Totuşi nu comunicaţi.
— Nu.

* R *

— Ia să vedem, draga mea, zise Bunny oprindu-se în faţa Amanitei şi deschizând cutia, uite testul tău de inteligenţă.
Scoase din cutie, pe care scria „fabricat în Mexic”, un cilindru de tablă încăpător, cu unul din capace desfăcut. Acesta era acoperit şi pe dinăuntru şi pe dinafară cu hârtie de tapet viu colorată. Pe capătul închis era lipit un şerveţel rotund şi dantelat, iar deasupra un nufăr artificial.
— Îţi cer să-mi spui pentru ce-a fost făcută cutia asta. Dacă-mi spui, şi e vorba de o marfă de şaptesprezece dolari, ţi-o dau pe gratis, deşi te ştiu putred de bogată.
— Pot să ghicesc şi *eu?* întrebă Caroline.
Bunny îşi strânse pleoapele.
— Desigur, murmură el obosit.
Amanita renunţă imediat, declarând că-i o proastă şi că nu poate suferi testele. Caroline tocmai se pregătea să-şi ciripească răspunsul cu ochii lucitori, dar Bunny nu-i dădu prilejul.
— E un ambalaj pentru un sul de hârtie igienică! zise

Bunny.
— Tocmai asta am vrut să spun şi eu, zise Caroline.
— Serios? făcu Bunny apatic.
— E membră a societăţii Phi Beta Kappa, zise Amanita.
— Serios? repetă Bunny.
— Da, zise Caroline. Dar nu-mi place să mă laud. Nu-i dau prea mare importanţă.
— Nici eu, zise Bunny.
— Şi dumneata eşti membru Phi Beta Kappa?
— Te supără?
— Nu.
— Ca şi un club, zise Bunny, găsesc că e cam prea încăpător.
— Îhî.
— Îţi place chestia asta, geniu mic? o întrebă Amanita pe Caroline, referindu-se la ambalajul de hârtie igienică.
— Da… e… e foarte drăguţă. E nostimă.
— O vrei?
— Pentru şaptesprezece *dolari?* E într-adevăr nostimă.
Deveni tristă din pricina sărăciei ei:
— Într-o zi, poate într-o zi.
— De ce nu astăzi? întrebă Amanita.
— Ştii doar de ce nu astăzi, roşi Caroline.
— Şi dacă ţi-aş cumpăra-o eu?
— Nu trebuie! Şaptesprezece dolari!
— Dacă nu-ncetezi să-ţi mai faci atâtea griji din pricina banilor, păpuşo, o să trebuiască să-mi caut altă prietenă.
— Dar ce-aş putea *spune?*
— Te rog, împacheteaz-o ca să i-o pot oferi cadou, Bunny.
— Vai, Amanita, îţi mulţumesc din suflet, exclamă Caroline.
— Nu-i mai mult decât meriţi.
— Îţi mulţumesc.
— Oamenii capătă ceea ce merită, declară Amanita. Nu-i

aşa, Bunny?

— Asta-i prima regulă a vieţii, zise Bunny Weeks.

* R *

Ambarcaţiunea pescărească ajunse acum la capcane şi intră în raza vizuală a numeroşilor muşterii care beau şi mâncau în restaurantul lui Bunny Weeks.

— Mai lăsaţi lenea, şi apucaţi-vă sculele, le strigă Harry Pena feciorilor săi care moţăiau.

Opri motorul. Vasul *Mary* lunecă în virtutea inerţiei prin poarta unei capcane, într-un cerc de ţăruşi înalţi încurcaţi în năvoade.

— Îi simţiţi? zise el.

Îşi întreba feciorii dacă simţeau peştii cei mari din năvod.

Aceştia adulmecară aerul şi-i răspunseră că da.

Burta încăpătoare a năvodului, ce putea fi plină ori goală, zăcea întinsă pe fundul apei. Marginea năvodului atârna în aer, desfăşurându-se în parabole largi de la un cap de ţăruş la altul. Era cufundată în apă într-un singur loc. Acolo era poarta de acces. Aceea era şi gura care înghiţise peştii, de vor fi fost primprejur, în burta lacomă a năvodului.

Acum Harry însuşi se afla în interiorul capcanei. Desfăcu o parâmă dintr-o clemă de lângă poartă, trase de ea şi ridică gura năvodului în aer, apoi legă frânghia din nou de cârlig. Nu mai rămăsese nici o cale de ieşire din năvod – nu pentru peşti. Pentru peşti năvodul devenise un loc al pierzaniei.

Vasul *Mary* se frecă uşor de una din marginile năvodului. Harry şi feciorii lui, aşezaţi în rând, îşi vârâră mâinile ca nişte căngi în apă, traseră năvodul afară, îl aruncară din nou în mare.

Mână cu mână, cei trei îngustau tot mai mult locul unde puteau să se găsească peştii. Şi cu cât locul acelea devenea mai strâmt, cu atât *Mary* se apropia pieziş de gura

năvodului.

Nici unul nu scotea un cuvânt. Era un moment magic. Chiar şi pescăruşii se cufundară într-o tăcere adâncă, pe când cei trei bărbaţi, goliţi de orice gând, trăgeau năvodul din apă.

* R *

Singurul loc unde puteau fi peştii devenise acum un bazin oval. O ploaie de monezi scânteia în adâncul lui, atâta tot. Bărbaţii continuau să tragă la năvod, mână cu mână.

Locul unde puteau fi peştii deveni acum o covată cu fundul lăsat, adâncă, lângă bordul vasului. Se făcu apoi o copaie mai îngustă, în vreme ce bărbaţii continuau să trudească, mână cu mână. Tatăl şi cei doi fii se opriră. Un peşte imens, un monstru preistoric, un mormoloc de zece livre, presărat cu plăgi şi gâlme, ţâşni la suprafaţă, îşi căscă gura plină de ace şi se predă. Iar în jurul peştelui, acea grozăvie cartilaginoasă fără minte şi necomestibilă, suprafaţa apei se ondula în creste line. Animale uriaşe se mişcau în adânc.

Harry şi cei doi băieţi vânjoşi se apucară iar de lucru, mână cu mână, trăgând spre ei năvodul şi cufundându-l îndărăt. Aproape că numai rămăsese loc în care să fie peşti. În mod paradoxal, suprafaţa mării deveni ca oglinda.

Apoi înotătoarea unui peşte tuna despică oglinda mării şi dispăru din nou.

* R *

Câteva clipe mai târziu, capcana de peşti era un infern euforic şi sângeros. Opt peşti tuna uriaşi făceau apa să se vălurească, să fiarbă, să se despice şi să bolborosească. Ţâşniră înainte pe lângă *Mary,* dar fură respinşi de năvod, se năpustiră din nou.

Feciorii lui Harry înşfăcară harpoanele. Feciorul mai tânăr zvârli cangea în apă şi înfipse cârligul în burta unui peşte, îl imobiliză, îl făcu să se zbată în agonie.

Peştele lunecă încet spre marginea bărcii, înţepenit de durere evitând orice mişcare care i-ar fi putut intensifica agonia.

Feciorul mai mic al lui Harry smuci din nou cangea. Durerea cumplită, şi mai profundă, făcu peştele să se salte în coadă şi să se prăbuşească în barcă cu un zgomot surd.

Harry izbi capul peştelui cu maiul său teribil. Peştele amuţi.

Un alt peşte se prăbuşi cu zgomot în barcă. Harry îl izbi şi pe acesta în cap – apoi încă unul, şi încă unul, până ce opt peşti uriaşi zăceau în barcă nemişcaţi.

Harry râse, îşi şterse nasul cu mâneca.

— Ale dracului bestiile, băieţi! Ale dracului bestiile!

Băieţii râseră şi ei, drept răspuns. Toţi erau cum nu se poate mai mulţumiţi de viaţă.

Feciorul mai tânăr dădu cu tifla celor de la restaurant.

— Ducă-se naibii cu toţii, băieţi. Nu-i drept? zise Harry.

* R *

Bunny veni la masa unde şedeau Amanita şi Caroline, îşi zornăi brăţara, apoi puse mâna pe umărul Amanitei şi rămase aşa. Caroline îşi luă binoclul de la ochi şi făcu o remarcă sumbră:

— Seamănă aşa de bine cu viaţa. Harry Pena parcă-i Dumnezeu.

— Cum Dumnezeu?

Bunny era amuzat.

— Nu-nţelegeţi ce vreau să spun?

— Sunt sigur că peştii or fi înţelegând. Dar eu nu sunt peşte. Să-ţi spun totuşi ce *sunt*.

— Te rog... nu cât timp mâncăm, zise Amanita.

Bunny scoase un chicot dezgustător, şi-şi continuă ideea:
— Sunt directorul unei bănci.
— Şi ce-are a face asta? întrebă Amanita.
— Aşa afli cine-i falit şi cine nu. Iar dacă cel de colo e Dumnezeu, regret că trebuie să v-o spun, dar Dumnezeu e un falit.
Amanita şi Caroline îşi exprimară, fiecare în felul ei, îndoiala că un bărbat atât de viguros putea fi falit în afaceri. În vreme ce continuau să ciripească pe această temă, mâna lui Bunny îşi întări strânsoarea pe umărul Amanitei, până ce aceasta se plânse:
— Au, mă doare.
— Scuze. N-am ştiut că mai poţi simţi asta.
— Bestie.
— S-ar putea să fiu. Şi mâna deveni iar ca o menghină. S-a isprăvit cu ei, zise el, referindu-se la Harry şi la cei doi băieţi. Strânsoarea de cleşte a mâinii lui vroia s-o facă pe Amanita să înţeleagă că acum dorea puţină linişte, că devenise între timp serios, pentru variaţie: Adevăraţii oameni nu-şi mai câştigă traiul astfel. Cei trei romantici de colo sunt tot atât de absurzi ca Maria-Antoaneta şi lăptăresele ei. Când o să se pornească procedura de bancrută – peste o săptămână, o lună, un an – vor descoperi şi ei că singura lor valoare economică a fost aceea de a servi ca tapet animat pentru restaurantul meu.
Pe Bunny, spre lauda lui, nu-l bucură acest lucru:
— S-a isprăvit cu oamenii ce lucrează pe propriile mâini şi spinări. Nu mai sunt de folos.
— Dar oameni ca Harry o să iasă întotdeauna câştigători, nu-i aşa? întrebă Caroline.
— Ba pierd pe toată linia.
Bunny o eliberă pe Amanita din strânsoarea mâinii. Îşi roti privirea în restaurant, o invită şi pe Amanita să facă la fel, să-l ajute să-şi numere muşteriii. Le invită, mai ales, să-i dispreţuiască şi ele pe muşteriii lui, la fel de mult cât îi

dispreţuia el. Aproape toţi erau moştenitorii unor averi. Aproape toţi erau beneficiarii unor maldăre de bani şi ai unor legi proteguitoare ce n-aveau nimic de-a face cu inteligenţa sau munca.

Patru văduve grase şi imbecile, îmbrăcate în blănuri, râdeau de-o glumă deocheată de pe un şerveţel de hârtie pentru cocteiluri.

— Şi uitaţi-vă cine câştigă. Uitaţi-vă cine-a câştigat.

11

NORMAN MUSHARI închine o maşină roşie decapotabilă la aeroportul din Providence şi parcurse optsprezece mile până la Pisquontuit ca să-l găsească pe Fred Rosewater. Din câte ştiau patronii săi, el se afla acasă în pat, în apartamentul său din Washington, bolind. Mushari, dimpotrivă, se simţea cât se poate de bine.

Nu-l găsi pe Fred toată după-amiaza, din nu prea simplul motiv că Fred dormea pe ambarcaţiunea sa, lucru pe care îl făcea adesea în secret în zilele calde. Nu prea aveau spor asigurările la cei săraci în după-amiezile călduroase.

Fred vâslea de obicei la locul său de ancoraj, într-o bărcuţă a Clubului de Iahting, scârţa-scârţa, scârţa-scârţa, umplând toată barca. Apoi îşi muta trupul mătăhălos pe bordul *Bobocului de trandafir II* şi se-ntindea în cocpit, ascuns de lume, cu capul pe-o vestă portocalie de salvare. Asculta clipocitul apei, clinchetul şi scârţâitul velaturii, îşi punea o mână pe pântec, se simţea deopotrivă cu Dumnezeu şi astfel adormea. Partea asta din viaţă era minunată.

* R *

Familia Buntline avea o cameristă tânără pe nume Selena Deal, care cunoştea secretul lui Fred. O mică ferestruică a dormitorului ei privea spre flota de iahturi. Când şedea pe patul ei îngust şi scria, aşa ca acum, fereastra ei înrăma imaginea *Bobocului de trandafir II.* Uşa o lăsase

întredeschisă ca să audă soneria telefonului. Atâta avea de făcut de obicei în timpul după-amiezelor – să răspundă la telefon în caz că acesta ar fi sunat. El suna arareori şi, cum se întreba şi Selena: „În definitiv, de ce-ar fi sunat? ”

Avea optsprezece ani. Era orfană, dintr-un orfelinat fondat de familia Buntline la Pawtucket în 1878. La înfiinţare, familia Buntline ceruse trei lucruri: ca orfanii să fie crescuţi ca nişte buni creştini, indiferent de rasă, culoare sau credinţă, ca ei să depună un jurământ o dată pe săptămână înaintea cinei de duminică, şi ca în fiecare an, o orfană inteligentă şi curăţică să intre în serviciul domestic al familiei Buntline.

> ...pentru a-nvăţa lucrurile superioare ale vieţii, şi a fi poate îmboldită să urce câteva trepte spre cultură şi buna-cuviinţă socială.

Jurământul pe care Selena trebuise să-l rostească de şase sute de ori în faţa a şase sute de tovarăşi umili de masă fusese scris de Castor Buntline, străbunul bietului Stewart Buntline, şi sună astfel:

> Jur solemn să respect proprietatea privată sacră a altora, şi să mă mulţumesc cu orice poziţie socială îmi va desemna Dumnezeu cel Atotputernic în viaţă. Voi fi recunoscătoare celor ce mă vor angaja, şi n-am să mă plâng niciodată de leafă sau orele de muncă, întrebându-mă mai bine: „Ce pot să mai fac pentru stăpânul meu, pentru republica mea şi pentru bunul Dumnezeu?” Înţeleg că n-am fost adusă pe pământ ca să fiu fericită. Şi dacă vreau să trec cu bine încercarea, va trebui să fiu întotdeauna altruistă, întotdeauna cumpătată, cinstită, curată la minte, trup şi faptă, şi întotdeauna respectuoasă faţă de cei pe care Dumnezeu, în înţelepciunea sa, i-

a aşezat deasupră-mi. De voi trece cu bine încercarea, voi ajunge la bucuria cea veşnică din cer când voi muri. Iar de voi da greş, mă voi perpeli în focul iadului, pe când diavolul va râde iară Iisus va plânge.

* R *

Selena, o fetişcană drăguţă care cânta frumos la pian şi vroia să se facă infirmieră, îi scria acum directorului de la orfelinat, pe nume Wilfred Parrot. Parrot avea şaizeci de ani. Făcuse o mulţime de lucruri interesante în viaţă, ca de pildă să lupte în Spania, în brigada Abraham Lincoln, iar între 1933 şi 1936 să scrie un serial la radio cu titlul „Dincolo de orizontul de azur”. Acum conducea un orfelinat fericit. Toţi copiii îi spuneau „tătucă” şi cu toţii ştiau să gătească, să danseze, să cânte la un instrument muzical şi să picteze.

Selena se afla în slujba familiei Buntline de-o lună. Trebuia să rămână un an. Iată ce-i scria:

Dragă tătucă Parrot,

Poate că lucrurile s-or mai îndrepta pe-aici, dar nu văd cum. Doamna Buntline şi cu mine nu ne înţelegem prea bine. Ea-mi zice că sunt nerecunoscătoare şi obraznică. Eu nu vreau să fiu aşa, dar probabil că nu pot altfel. Sper să nu se supere aşa de tare pe mine încât să se-ntoarcă împotriva orfelinatului. Asta-i marea problemă care mă neliniştește. O să trebuiască să mă ostenesc mai mult să-mi respect jurământul. Necazurile vin tot timpul de la ceea ce desluşeşte ea în privirea mea. Nu pot să-mi alung lucrurile acelea din priviri. Ea zice ceva ori face câte ceva ce mie mi se pare stupid ori demn de milă, dar nu-i spun nimic, ea însă se uită

în ochii mei şi o apucă furia. O dată mi-a spus că muzica e lucrul cel mai important din lume pentru ea, după soţul şi fiica ei. Au difuzoare prin toată casa, legate toate la un patefon. Se aude toată ziua muzică, iar doamna Buntline zice că-i place mai mult ca orice pe lume să aleagă programul muzical la începutul fiecărei zile şi să-l pună pe patefonul automat. În dimineaţa asta muzica răsuna din toate difuzoarele, dar nu semăna cu muzica pe care am auzit-o până atunci. Era foarte săltăreaţă şi piţigăiată, iar doamna Buntline o fredona de zor, legănându-şi capul într-o parte şi alta ca să-mi arate ce mult îi plăcea. Pur şi simplu mă scotea din minţi. Apoi a venit şi amica ei cea mai bună, doamna Rosewater, şi-a zis şi ea ce mult îi plăcea muzica aia. A zis că într-o bună zi, când o să-i vină şi ei apa la moară, o să asculte şi ea toată ziulica muzică frumoasă. N-am mai putut răbda în cele din urmă şi am întrebat-o pe doamna Buntline ce muzică mai era şi aia. „Păi cum, copilă dragă”, zice ea, „nu-i alta decât nemuritorul Beethoven”. „Beethoven?” am exclamat eu. „Ai mai auzit vreodată de el?” mă întrebă ea. „Da, doamnă. Tătuca Parrot ne punea mereu Beethoven la orfelinat, dar suna altfel.” Aşa că m-a dus acolo unde se afla patefonul, zicându-mi: „Prea bine, am să-ţi dovedesc că-i Beethoven. Azi n-am pus la patefonul automat decât discuri de Beethoven. Din când în când îmi fac cheful cu Beethoven”. „Şi eu sunt nebună după Beethoven”, zice doamna Rosewater. Doamna Buntline mi-a spus să mă uit bine la automat şi să-i spun dacă erau plăci de Beethoven sau nu. Erau. Ea pusese în automat toate cele nouă simfonii, numai că sărmana femeie fixase viteza la 78 rotaţii pe minut, în loc de 33, şi nu sesizase diferenţa. Atunci i-am atras

atenţia, tătucă. Trebuia s-o fac, nu-i aşa? Am fost cât se poate de politicoasă, dar probabil că am avut iar privirea aceea, că ea s-a făcut foc şi pară şi m-a gonit afară să curăţ closetul şoferului din fundul garajului. De fapt nu era o treabă prea murdară. De mulţi ani nu mai au şofer.

* R *

Altă dată, tătucă, m-a dus să privesc o întrecere de iahturi, din barca cea mare cu motor a domnului Buntline. Eu am cerut să mă ducă. I-am spus că toată lumea părea să nu vorbească despre altceva în Pisquontuit decât despre întrecerile de iahturi.

I-am spus că vroiam să văd dacă erau atât de grozave cum se zicea. Fata lor, Lila, participa la concurs în ziua aceea. Lila e cea mai bună concurentă din oraş. Ar trebui să vedeţi toate cupele pe care le-a câştigat – sunt singurele elemente mai decorative prin casă. Nu prea au tablouri demne de menţionat. Un vecin are un Picasso, dar l-am auzit zicând că mult mai bucuros ar fi să aibă o fată care să se priceapă ca Lila să piloteze barca. Nu cred că e mare scofală, dar nu i-am spus-o. Crede-mă, tătucă, nu spun nici măcar jumătate din câte aş putea zice. Aşadar, am ieşit în larg ca să vedem cursa aceea de bărci cu pânze şi mi-ar fi plăcut s-auzi cum ţipa şi înjura doamna Buntline. Îţi mai aminteşti lucrurile pe care obişnuia să le spună Arthur Gonsalves? Doamna Buntline folosea nişte cuvinte cu totul noi şi pentru Arthur. N-am mai văzut niciodată o femeie să devină atât de isterică şi de nebună. Pur şi simplu a uitat de prezenţa mea. Arata ca o vrăjitoare smintită. Ai fi zis că soarta întregului univers atârna de succesul acelor copii arşi de soare în bărcile lor

albe şi drăguţe. Şi-a amintit în cele din urmă de mine şi şi-a dat seama c-a scăpat nişte cuvinte care n-au sunat tocmai bine. „Trebuie să-nţelegi de ce suntem cu toţii atât de emoţionaţi acum”, s-a scuzat ea. „Lila a şi pus mâna pe Comodorul.” „Aha”, am zis eu, „asta explică totul”. Îţi jur, tătucă, doar atâta am spus, dar cred că iar m-a trădat privirea aceea din ochi.

Ce mă irită cel mai mult în legătură cu oamenii ăştia, tătucă, nu-i faptul că sunt ignoranţi ori cât beau. Ci modul în care îşi închipuie că tot ce-i frumos pe lume e un dar din partea lor ori a străbunilor lor către cei săraci. În prima după-amiază de la sosirea mea aici, doamna Buntline m-a silit să ies pe veranda din spate şi să privesc apusul de soare. Nu ştiam ce altceva puteam să spun, aşa c-am zis ceea ce mi s-a părut a fi un lucru stupid: „Vă mulţumesc foarte mult”. Şi tocmai asta aştepta. „Cu multă plăcere”, mi-a răspuns. Şi de-atunci i-am mai mulţumit pentru mare, pentru lună, pentru stelele de pe cer şi pentru constituţia Statelor Unite.

Poate că numai sunt prea rea şi nătângă ca să-nţeleg ce minunat e în Pisquontuit. Poate că-i vorba iar de orz stricat pe gâşte, deşi nu văd cum s-ar potrivi zicala aici.

Mi-e dor de casă. Scrie-mi cât mai repede.

Te iubesc,

Selena

P.S. Cine conduce de fapt ţara asta nebună? Nătărăii ăştia cu siguranţă că nu.

Norman Mushari îşi omorî timpul în după-amiaza aceea făcând un drum cu maşina la Newport şi plătind 25 de cenţi

ca să viziteze faimosul palat Rumfoord. Lucrul straniu în legătură cu această vizită era faptul că familia Rumfoord mai locuia încă acolo, zgâindu-se insistent la vizitatori. Pe deasupra nici n-aveau nevoie de bani.

Mushari se simţi destul de ofensat de felul în care Lance Rumfoord, care avea aproape doi metri înălţime, îi rânjise mânzeşte, încât se plânse unui servitor al familiei care-i conducea pe vizitatori.

— Dacă detestă aşa de mult publicul, zise Mushari, n-ar trebui să ne poftească înăuntru şi să ne ia banii.

Observaţia nu atrase simpatia servitorului, care îi explică pe un ton condescendent şi stoic că palatul era deschis publicului doar o zi la cinci ani, potrivit prevederii unui testament vechi de trei generaţii.

— Dar de ce se cerea asta în testament?

— După părerea fondatorului acestei proprietăţi, ar fi în interesul celor ce vieţuiesc între aceşti pereţi să observe periodic specimene ale feluriţilor oameni ce se agită la întâmplare în afara acestor ziduri.

Servitorul îl măsură pe Mushari cu o privire iscoditoare:

— Se cheamă că te ţii la curent cu evenimentele. Înţelegeţi?

Când Mushari se pregătea să plece, Lance Rumfoord se apropie de el cu pas săltăreţ. Îl privi de sus, dominator, pe micuţul Mushari, cu buna dispoziţie a unei păsări de pradă, explicându-i că mama lui, care se considera o expertă a caracterelor umane, ghicise că Mushari servise cândva în infanteria Statelor Unite.

— Nu.

— Zău? Ea arareori greşeşte. Mi-a spus în mod clar că aţi fost puşcaş.

— Nu.

Lance dădu din umeri.

— Dacă nu în viaţa asta, atunci poate într-o altă viaţă.

Şi-i rânji şi necheză din nou spre el.

* R *

Progeniturile de sinucigaşi se gândesc adesea să-şi facă seama la sfârşitul zilei, când conţinutul de zahăr din sânge e scăzut. Şi aşa se întâmplă şi cu Fred Rosewater când se întoarse de la lucru. Fu cât pe ce să cadă peste aspiratorul Electrolux din pragul sufrageriei, îşi recăpătă echilibrul făcând repede un pas, îşi juli glezna de una din măsuţe şi împrăştie bomboanele de pe masă pe podea. Se lăsă în genunchi şi începu să le adune.

Ştia că soţia lui venise acasă, căci patefonul pe care Amanita i-l dăruise de ziua ei cânta. Caroline nu avea decât cinci discuri şi toate se aflau pe braţul automat. Le primise gratuit când se înscrisese membră într-un club de discuri. Suferise mult până să le aleagă dintr-o listă de o sută. Cele cinci plăci pe care le selectase în cele din urmă erau: *Vino să dansezi cu mine,* cu Frank Sinatra, O *vajnică cetate-i Domnul nostru şi alte imnuri sacre,* cu corul Lăcaşului de închinăciune al Mormonilor, *E lung drumul spre Tipperary şi alte melodii ostăşeşti*, cu corul şi orchestra Armatei Sovietice, *Noua simfonie a lumii* dirijată de Leonard Bernstein, şi *Poezii de Dylan Thomas* în lectura lui Richard Burton.

Placa cu Richard Burton se auzea acum în timp ce Fred culegea bomboanele de mentă.

Fred se sculă ameţit. Clopote îi bubuiau în urechi. Văzu pete jucându-i înaintea ochilor. Intră în dormitor şi o găsi pe soţia lui adormită pe pat, cu hainele pe ea. Era beată, îndopată cu pui cu maioneză, ca întotdeauna când lua prânzul cu Amanita. Fred ieşi din odaie în vârful picioarelor şi se gândi să se spânzure de o conductă în pivniţă.

Dar atunci îşi aduse aminte de feciorul său. Se auzi apa curgând la toaletă, aşa că acolo trebuie să fi fost micuţul Franklin, în baie. Se duse în odaia de culcare a lui Franklin

că să-l aştepte. Era singura încăpere din casă unde Fred se simţea în largul său. Rulourile erau coborâte, lucru destul de surprinzător, căci băiatul n-avea de ce să se apere de ultimele scăpărări de lumină ale zilei, şi nu aveau vecini care să se uite pe furiş înăuntru.

Singura sursă de lumină era o lampă curioasă de pe noptieră. Lampa consta din statueta de gips a unui fierar rămas cu ciocanul ridicat în aer. În spatele fierarului era o bucată portocalie de sticlă brumată. Iar în spatele sticlei se afla un bec, şi deasupra becului o mică morişcă de tablă. Aerul fierbinte ce urca din jurul becului punea în mişcare morişca. Palele lucioase ale moriştii făceau ca lumina reflectată pe sticla portocalie să pâlpâie, arătând ca un foc adevărat.

Lampa asta avea o poveste, veche de vreo treizeci de ani. Compania care fabrica asemenea lămpi fusese ultima întreprindere a tatălui lui Fred.

* R *

Fred se gândi să înghită mai multe somnifere, apoi îşi reaminti de fiul său. Aruncă o privire în odaia luminată straniu, ca să găsească ceva de care să-i vorbească băiatului, şi zări colţul unei fotografii ivindu-se de sub perna de pe pat. Fred o trase afară, crezând că e vorba pesemne de fotografia unui erou sportiv, ori poate a lui însuşi stând la cârma iahtului *Bobocul de trandafir II*.

Dar se dovedi a fi o fotografie obscenă, cumpărată de micuţul Franklin în dimineaţa aceea de la Lila Buntline, cu banii câştigaţi din împărţirea ziarelor. Înfăţişa două prostituate obeze despuiate, rânjind călare pe un ponei de Shetland care le privea demn, cuviincios şi grav.

* R *

Scârbit, încurcat, Fred vârî fotografia în buzunar şi ieşi cu pas şovăitor spre bucătărie, întrebându-se ce Dumnezeu putea să-i spună băiatului.

Câteva cuvinte despre bucătărie: doar un scaun electric îi mai lipsea, căci materializa perfect concepţia Carolinei despre un loc de tortură. Bucătăria avea un ghiveci de filodendron, dar planta murise din lipsă de apă. În săpuniera de pe chiuvetă era o minge pestriţă de săpun făcută din felurite rămăşiţe umede, presate laolaltă. Confecţionarea unor mingi de săpun din rămăşiţe era singura artă cu care contribuise Caroline la menajul lor. O învăţase de la mama ei.

Fred se gândi să dea drumul la apa fierbinte în cadă, să intre în ea şi să-şi taie arterele de la mâini cu o lamă de ras inoxidabilă. Dar atunci observă că bidonul de plastic pentru gunoi din colţ era plin şi-i veni în minte ce istericale o apucau pe Caroline dacă, trezindu-se din somnul ei turmentat, constata că nimeni nu se învrednicise să arunce gunoiul. Îl cără aşadar în garaj şi-l aruncă, spălând bidonul cu furtunul lângă peretele casei.

„Fleoşc-fleoşc-fleoşc-gâl-gâl”, făcu apa în bidon. Şi Fred observă că cineva lăsase lumina aprinsă la pivniţă. Privi înăuntru prin fereastra colbuită şi zări partea de sus a stelajului de magiunuri. Pe el se odihnea istoria familiei scrisă de tatăl său – o istorie pe care Fred nu voise niciodată s-o citească. Se mai găseau acolo un borcan cu otravă pentru şobolani şi un revolver de calibru 38, mâncat de rugină.

Era o interesantă privelişte de natură moartă. Apoi Fred băgă de seamă că nu era în întregime moartă. Un şoricel ronţăia colţul manuscrisului.

Fred bătu cu degetele în fereastră. Şoricelul avu o ezitare, se uită în toate părţile, numai la Fred nu, apoi îşi reluă îndeletnicirea.

Fred coborî în subsolul casei, luă manuscrisul de pe poliţă

ca să vadă cât era de vătămat. Suflă praful de pe foaia de titlu, pe care scria: O *istorie a Rosewaterilor din Rhode Island de Merrihue Rosewater.* Fred desfăcu sfoara cu care era legat manuscrisul, îl deschise la prima filă şi citi:

> Locul de baştină al Rosewaterilor pe bătrânul continent a fost şi rămâne arhipelagul Scilly, lângă Cornwall. Întemeietorul seminţiei de acolo, pe nume John, poposise pe insula Sf. Maria în 1645, în suita ce însoţea pe prinţul Charles, viitorul Carol al II-lea, pe atunci în vârstă de cincisprezece ani, care fugise de revoluţia puritană. Numele Rosewater era pe atunci un pseudonim. Până să şi-l ia John, nu se mai pomenise nici un Rosewater în Anglia. Adevăratul său nume era John Graham. Era cel mai mic dintre cei cinci feciori ai lui James Graham, al cincilea conte şi primul marchiz de Montrose. Fusese nevoit să-şi ia un pseudonim, întrucât James fusese conducătorul cauzei regaliste, acum înfrântă. James, între alte isprăvi romantice, se deghizase odată ca să plece în nordul Scoţiei, unde organiză o mică dar vajnică armată, conducând-o apoi prin şase bătălii sângeroase spre victorie asupra efectivelor mult mai numeroase ale armatei presbiterienilor din Ţara de Jos, condusă de Archibald Campbell, al optulea conte de Argyll. James mai era şi poet. Aşa că fiecare Rosewater e în realitate un Graham, şi are sânge nobil scoţian în el. James fu spânzurat în 1650.

Bietul Fred pur şi simplu nu putea crede aşa ceva – că putea să aibă legături cu un strămoş atât de glorios. Din întâmplare, purta în picioare şosete Argyll, şi-şi suflecă pantalonii ca să le privească. Numele de Argyll avea acum o rezonanţă nouă pentru el. Unul din strămoşii săi, îşi zise, îl bătuse pe contele de Argyll de şase ori. Fred putu observa

cu acest prilej că-şi lovise piciorul de masă mai tare decât crezuse, căci sângele i se prelingea pe şoseta Argyll.

Îşi continuă lectura:

> John Graham, rebotezat John Rosewater pe insula Scilly, pesemne că găsise noua climă şi noul nume potrivite cu firea sa, căci rămase acolo tot restul vieţii, zămislind şapte feciori şi şase fete. Şi el se zice c-ar fi fost poet, deşi nu se păstrează nici o operă de-a lui. Dacă am avea câteva poezii scrise de el, ele ne-ar putea desluşi probabil ceea ce va să rămână un mister, şi anume cum a putut un nobil să renunţe la numele său glorios şi la toate privilegiile de care s-ar fi putut bucura, mulţumindu-se să-şi ducă viaţa ca un simplu fermier pe o insulă, departe de inima bogăţiei şi-a puterii. Aş îndrăzni să fac o presupunere, ea rămânând doar o presupunere, că probabil fusese scârbit de vărsările de sânge pe care le văzuse în vreme ce lupta alături de fratele său. Oricum, nu făcu nici o încercare de a-şi anunţa familia unde se afla, şi nici de a-şi dezvălui identitatea când fu restaurată monarhia. În istoria familiei Graham, se zice că el ar fi pierit pe mare, apărându-l pe prinţul Charles.

Fred o auzi pe Caroline cum varsă sus, în casă.

> Al treilea fecior al lui John Rosewater, Frederick, este strămoşul direct al Rosewaterilor din Rhode Island. Cunoaştem puţine lucruri despre el, în afara faptului că a avut un fiu pe nume George, primul Rosewater care a părăsit insula. George se duse la Londra în 1700 şi se făcu cultivator de flori. George avu la rându-i doi fii, cel mai mic, John, fiind întemniţat în 1731 pentru datorii. Fu eliberat în 1732

de către James E. Oglethorpe, care-i achită toate datoriile cu condiţia ca George să-l însoţească într-o expediţie în Georgia. George urma să slujească drept principal horticultor al expediţiei, care îşi făcuse planuri să cultive duzi şi să crească viermi de mătase. John Rosewater avea să devină şi principalul arhitect al coloniştilor, proiectând ceea ce deveni mai târziu oraşul Savannah. În 1742 John fu rănit grav în bătălia împotriva spaniolilor de la Mlaştina Sângeroasă.

În acest punct Fred se simţi atât de îmbătat de bărbăţia şi talentele propriei sale stirpe din trecut, încât alergă să-i povestească neîntârziat şi nevestei lui. Şi nici nu-i trecu prin cap să ducă cartea sacră soţiei lui. Ea trebuia să rămână acolo, în pivniţa sfântă, şi să coboare soţia lui jos.

Aşa că smulse aşternuturile de pe Caroline, neîndoielnic cel mai temerar şi mai erotic act de când se căsătoriseră, şi o anunţă că numele său adevărat era Graham, că un strămoş al lui proiectase aşezarea Savannah, şi-i mai spuse că trebuia să-l urmeze jos, în pivniţă.

* R *

Ea coborî ameţită scările după Fred, iar el îi arătă manuscrisul şi-i făcu un rezumat grandilocvent al istoriei Rosewaterilor din Rhode Island până la bătălia de la Mlaştina Sângeroasă.

— Ceea ce vreau să te fac să înţelegi, explică el, e că noi *suntem* cineva. Mi s-a făcut *greaţă* şi *lehamite* să tot pretindem că nu suntem *nimic.*

— Eu n-am pretins niciodată că nu suntem nimic.

— Ai pretins că eu sunt un nimic.

Acesta era un adevăr curajos, rostit aproape din întâmplare. Justeţea lui îi buimăci pe amândoi.

— Ştii ce vreau să spun.

Continuă, nesigur, căci se afla în situaţia neobişnuită pentru el de a avea lucruri importante de spus, şi de a nu fi ajuns încă la capătul lor:

— Nemernicii ăia prefăcuţi pe care-i crezi atât de grozavi în comparaţie cu noi – în comparaţie *cu mine* – aş vrea să văd câţi strămoşi ar putea ei scoate la iveală care să se compare cu ai mei. Întotdeauna am gândit că-s stupizi cei ce se laudă cu arborele lor genealogic – dar, sfinte Dumnezeule! de-i arde cuiva de comparaţie, atunci să le arăt pe al meu. Să *încetam* odată cu atitudinea asta apologetică.

— Nu-nţeleg ce vrei să spui.

— Alţi oameni zic „Salut” sau „La revedere!” Noi întotdeauna zicem „Scuzaţi”, orice-am face. Îşi ridică braţele în sus: Gata cu scuzele! Prin urmare suntem săraci! Foarte bine, suntem săraci! Asta-i America! Iar America-i unul din puţinele locuri de pe lumea asta tristă unde oamenii n-ar trebui să-şi ceară scuze pentru că sunt săraci. Lumea ar trebui să se-ntrebe în America: „Este acest individ un bun cetăţean? Este el onest? Se descurcă singur cu greutăţile sale?”

Fred ridică manuscrisul cu palmele sale grăsulii şi o ameninţă pe biata Caroline cu el:

— Rosewaterii din Rhode Island au fost oameni activi şi creatori în trecut, şi-aşa vor fi ei şi în viitor, îi spuse. Unii au avut bani, alţii ba, dar pe cinstea mea, ei şi-au jucat rolul lor în istorie! Să isprăvim cu scuzele!

O şi câştigase pe Caroline de partea sa. Era un lucru cât se poate de simplu pentru cineva care vorbea înflăcărat. Ea rămase cu gura căscată de teamă şi respect.

— Ştii ce scrie deasupra uşii Arhivelor naţionale din Washington?

— Nu, recunoscu ea.

— «Trecutul e doar un prolog!»

— Oh!

— Ei bine, zise Fred, hai să citim acum împreună această istorie a Rosewaterilor din Rhode Island, şi să încercăm să refacem căsnicia noastră, introducând în ea puţină mândrie şi încredere reciprocă.

Ea încuviinţă din cap docilă.

* R *

Povestea lui John Rosewater în bătălia de la Mlaştina Sângeroasă se încheia pe pagina a doua a manuscrisului. Aşa că Fred apucă foaia între degetul mare şi arătător şi o întoarse cu un gest dramatic, ca să dezvăluie miracolele de dedesubt.

Pe dinăuntru manuscrisul era gol. Termitele roseseră miezul istoriei. Mai erau şi acum acolo, viermuind albastre-cenuşii, rozând totul în continuare.

Când Caroline tropăi în sus pe scări îngreţoşată, Fred îşi spuse calm că sosise vremea să moară *de-adevăratelea.* Putea să înnoade o funie pentru spânzurătoare şi cu ochii închişi, ceea ce şi făcu acum cu o frânghie de uscat rufe. Se cocoţă pe un taburet, legă celălalt capăt de o conductă de apă cu un nod dublu, pe care-l încercă cu mâna.

Tocmai îşi petrecea laţul după cap, când micuţul Franklin îi strigă din capul scărilor că îl căuta un om. Iar omul, care nu era altul decât Norman Mushari, coborî nepoftit scările, târând cu el o servietă dolofană, deschisă, petrecută cu o curea.

Fred se mişcă iute, abia reuşind să nu fie surprins în poziţia compromiţătoare de sinucigaş.

— Da? făcu el către Mushari.

— Domnul Rosewater?

— Da?

— Domnule – chiar în acest moment rudele dumneavoastră din Indiana vă privează, pe dumneavoastră

şi familia, de drepturile legitime prin naştere, adică de milioane şi milioane de dolari. Am venit să vă propun o acţiune legală relativ simplă şi ieftină, care v-ar putea aduce acele milioane.

Fred leşină.

12

DOUĂ ZILE mai târziu, nu mai era mult până când Eliot să se urce în autobuzul Ogarul Cenuşiu, la staţia magazinului de dulciuri din Oraşul Ferăstraielor, pentru a se duce la Indianapolis şi a se întâlni cu Sylvia în Salonul Sturzului. Era către amiază. Dar el încă dormea. Avusese o noapte îngrozitoare, nu numai presărată de apeluri telefonice, dar şi de vizite nocturne la toate orele, mai mult de jumătate din vizitatori fiind beţi. Se stârnise panica în Rosewater. Oricât ar fi dezminţit-o Eliot, clienţii săi erau convinşi că îi părăsea pentru totdeauna.

Eliot eliberase tăblia biroului său. Aşezase pe ea noul său costum bleumarin, o cămaşă albă nouă, o cravată albastră nouă şi o pereche nouă de ciorapi negri de nylon, o pereche nouă de chiloţi, o perie nouă de dinţi şi o sticlă de apă de toaletă. Folosise peria nouă o singură dată. Gingiile sale erau o masă de carne zdrobită.

Câinii lătrau afară. Se repeziseră cu toţii dinspre remiza de pompieri ca să salute o cunoştinţă mult îndrăgită, pe Delbert Peach, beţivanul oraşului. Îl lătrau în semn de apreciere a eforturilor sale de a ieşi din tagma oamenilor şi a intra în aceea a câinilor.

— Marş, marş, marş! strigă el neconvingător. La naiba, nu-s în călduri.

Se prăvăli prin uşa lui Eliot, o închise în nasul celor mai buni amici ai săi şi urcă scările cântând. Delbert Peach, bărbos şi duhnind, isprăvi cântecelul său cam la jumătatea

scării, căci înaintarea sa era lentă. Trecu apoi la imnul american şi, când intră în biroul propriu-zis al lui Eliot, gâfâia, sughiţa şi gemea.

— Domnu' Rosewater? Domnu' Rosewater?

Capul lui Eliot era încă sub pătură, iar mâinile, deşi dormea, strânseră uşor cuvertura. Aşa că Peach, pentru a vedea chipul mult iubit, trebuia să înfrângă forţa acelor mâini.

— Domnu' Rosewater? Trăiţi? Sunteţi bine?

Chipul lui Eliot era contorsionat de lupta pentru pătură:

— Ce? Ce? Ce?

Îşi deschise larg ochii.

— Slavă Domnului! Am visat c-aţi murit!

— Din câte ştiu eu, nu încă.

— Am visat că s-au coborât îngerii din cer şi v-au dus sus, şi v-au aşezat lângă drăguţul Iisus.

— Nu, zise Eliot cu o voce pierită. Nici vorbă să se-ntâmple aşa ceva.

— O să se-ntâmple odată. Şi-o să auziţi până în cer plânsul şi jelania oraşului ăstuia.

Eliot nădăjduia să nu audă plânsul şi jelaniile acolo sus, dar nu spuse nimic.

— Chiar dacă n-aţi murit, domnu' Rosewater, eu ştiu că n-o să vă mai întoarceţi îndărăt. O s-ajungeţi în Indianapolis, cu toată agitaţia, luminile şi casele alea frumoase, şi-o să prindeţi iar gustul vieţii din societatea înaltă, şi-o să jinduiţi după cât mai multe, lucru firesc pentru cine a gustat acest fel de viaţă, aşa ca dumneavoastră, şi fără veste o să vă pomeniţi la New York, ca să trăiţi cea mai grozavă viaţă din câte sunt. Şi de ce n-aţi face-o?

— Domnule Peach, şi zicând asta Eliot îşi frecă ochii cu degetele, dac-ar fi s-ajung cumva la New York şi să trăiesc iar cea mai grozavă viaţă din câte sunt, ştii ce-aş păţi? În clipa în care-aş ajunge la ţărmul mării, un fulger m-ar

prăvăli în apă, o balenă m-ar înghiţi, iar balena ar înota până-n golful Mexic, apoi pe fluviul Mississippi, apoi pe Ohio, apoi pe Wabash, în sus pe Râul Alb, pe Râul Pierdut, până pe pârâul Rosewater. Şi balena aia ar sări din pârâu în canalul fluvial interstatal Rosewater, şi ar urca pe canal până în acest oraş, şi m-ar scuipa tocmai în Partenon. Şi iar m-aş afla aici.

* R *

— Fie că o să vă întoarceţi, fie că nu, domnule Rosewater, eu vreau să vă dăruiesc nişte veşti bune pe care să le luaţi cu dumneavoastră.

— Ce veşti, domnule Peach?

— Acum zece minute m-am jurat să nu mai pun băutură în gură. Asta-i cadoul meu pentru dumneavoastră.

* R *

Telefonul roşu al lui Eliot sună. El se repezi la telefon, căci era linia de urgenţă a postului de pompieri:

— Alo?

Îndoi toate degetele de la mâna stângă, cu excepţia celui mijlociu. Gestul nu era obscen. Îşi pregătea degetul că să apese butonul roşu, care făcea să urle sirena ca de sfârşit de lume de pe remiza de pompieri.

— Domnul Rosewater?

Era vocea unei femei, a unei femei timide.

— Da! Da! şi Eliot sălta de pe un picior pe altul. Unde arde?

— În inima mea, domnule Rosewater.

Eliot îşi pierdu stăpânirea de sine şi nimeni n-ar fi fost surprins să-l vadă astfel. Devenise celebră furia sa faţă de cei ce se ţineau de farse în legătură cu activităţile secţiei de pompieri. Era singurul lucru pe care-l detesta. Recunoscuse

vocea femeii, era Mary Moody, nepricopsita ai cărei gemeni îi botezase cu o zi înainte. Era o incendiatoare prezumtivă, o hoaţă ce făcuse puşcărie şi o prostituată de doi bani. Eliot o blestemă pentru că folosea telefonul roşu:

— Afurisită să fii pentru c-ai chemat numărul ăsta! S-ar cuveni să putrezeşti în puşcărie! Neghiobii afurisiţi care folosesc telefonul pompierilor pentru convorbiri personale ar trebui să ajungă în iad şi să se perpelească pururi în foc!

Şi trânti receptorul. Peste câteva clipe sună telefonul negru.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos?

— Domnule Rosewater – vă vorbeşte iarăşi Mary Moody.

Vocea ei era întreruptă de sughiţuri de plâns.

— Dar ce Dumnezeu s-a întâmplat, dragă?

Nu ştia în mod sincer ce se întâmplase. Era gata să ucidă pe cel ce-o făcuse să plângă astfel.

* R *

Un Chrysler Imperial condus de un şofer opri la bordură sub cele două ferestre ale lui Eliot. Şoferul deschise încetişor uşa din spate a automobilului. Cu mădularele anchilozate, coborî încetişor senatorul Lister Ames Rosewater din Indiana. Nu era aşteptat.

Urcă scările scârţâind din toate încheieturile. Modul abject în care umbla nu-i fusese caracteristic înainte. Îmbătrânise tare şi ţinea cu tot dinadinsul s-o dovedească. Făcu ceea ce puţini vizitatori ai lui Eliot făceau – bătu la uşa biroului şi întrebă dacă putea să intre. Eliot, care mai era încă tot în izmenele lui soldăţeşti lungi şi duhnitoare, se precipită spre părintele său şi-l îmbrăţişă.

— Tată, tată, tată, ce surpriză minunată!

— Nu mi-a fost uşor să vin aici.

— Sper că nu zici asta pentru că-ţi închipui că nu te-aş primi cu plăcere.

— Nu pot răbda să văd mizeria asta.

— Cu siguranţă că arată mai bine ca săptămâna trecută.

— Zău?

— Am făcut curăţenie mare săptămâna trecută.

Senatorul făcu o grimasă, împinse cu piciorul o cutie de bere.

— Sper că nu din pricina mea. Numai fiindcă eu mă tem c-o să izbucnească o epidemie de holeră la tine, nu era nevoie să faci curăţenie.

Spuse acestea pe un ton liniştit.

— Bănuiesc că-l cunoşti pe Delbert Peach.

— Numai după *reputaţie,* şi senatorul dădu din cap: Ce mai faci, domnule Peach? Cunosc, fireşte, isprăvile dumitale din război. Ai dezertat de două ori, nu-i aşa? Ori poate de trei ori?

Peach, intimidat şi indispus de prezenţa unui personaj atât de grandios, îngăimă că nu fusese niciodată în armată.

— Atunci, e vorba de tatăl dumitale. Îmi cer scuze. E greu de ghicit ce vârstă au oamenii când sunt nebărbieriţi şi nespălaţi.

Peach recunoscu prin tăcerea sa că probabil tatăl său fusese cel care dezertase de trei ori.

— Mă întreb dacă n-am putea rămâne singuri câteva minute, îi spuse senatorul lui Eliot, sau asta ar contraveni ideii tale despre cât de deschisă şi de amicală trebuie să fie societatea noastră?

— Plec, zise Peach. Ştiu şi eu când nu sunt dorit.

— Îmi închipui c-ai avut suficiente ocazii să înveţi acest lucru, zise senatorul.

Peach, care o pornise spre uşă târşâindu-şi picioarele, se întoarse la această insultă, surprins el însuşi că înţelesese jignirea.

— Ca om care depindeţi de votul cetăţenilor de rând, domnule senator, nu vă codiţi să le aruncaţi în faţă lucruri uricioase.

— Ca beţiv, domnule Peach, trebuie să ştii că beţivii nu sunt admişi la urnele de vot.

— Am votat şi eu.

Asta era o minciună sfruntată.

— Dac-ai votat, probabil că m-ai votat pe mine. Majoritatea oamenilor o fac, chiar dacă n-am linguşit niciodată pe cei din Indiana, nici măcar pe vremea războiului. Şi ştii dumneata de ce mă votează? În fiecare american, oricât de decăzut ar fi, există un neghiob bătrân şi fornăit ca mine care detestă escrocii şi nepricopsiţii chiar mai mult ca mine.

* R *

— Tii, tată. Zău că nu mă aşteptam să te văd. Ce surpriză plăcută. Arăţi minunat.

— Mă simt greţos. Şi am veşti proaste pentru tine. M-am gândit că-i mai bine să ţi le aduc personal la cunoştinţă.

Eliot se încruntă uşor.

— Când ai avut ultima oară scaun?

— Nu te priveşte!

— Scuză-mă.

— N-am venit aici ca să-ţi cer un purgativ. Congresul organizaţiilor industriale zice că nu m-am mai uşurat cam de când a fost abrogat Actul Naţional al Refacerii, dar nu de asta am venit la tine.

— Ai zis că te simţi *greţos.*

— Ei şi?

— De obicei când vine cineva la mine şi-mi zice asta, în nouă cazuri din zece e constipat.

— Să-ţi spun veştile, băiete, şi-apoi să te văd pe tine dacă o să te poată dispune un laxativ. Un avocat tânăr care a lucrat la firma McAllister, Robjent, Reed şi McGee şi a avut acces la toate dosarele confidenţiale despre tine, şi-a dat demisia. A intrat în slujba Rosewaterilor din Rhode

Island. Vor să te aducă în faţa justiţiei. Să dovedească oficial că eşti nebun.

Soneria ceasului deşteptător al lui Eliot intră în funcţiune. Eliot culese ceasul, se duse la butonul roşu din perete, îşi fixă privirea pe secundarul ceasului, buzele mişcându-i-se în timp ce număra secundele. Îndreptă degetul mijlociu al mâinii stângi spre buton, şi-l înfipse brusc, pornind astfel cea mai puternică sirenă de incendii din emisfera nordică.

Urletul infernal al sirenei îl prăvăli pe senator spre perete, unde se ghemui cu mâinile la urechi. Un câine din New Ambrosia, la şapte mile depărtare, începu să alerge în cerc, muşcându-şi coada. Un străin din restaurantul Oraşul Ferăstraielor îşi vărsă cafeaua pe haine şi pe proprietarul localului. În salonul de coafură al Bellei, din subsolul tribunalului, Bella cea de o sută patruzeci de kilograme suferi un uşor atac de cord. Şi şugubeţii din ţinut se pregătiră să spună o anecdotă răsuflată şi neadevărată despre căpitanul de pompieri Charley Warmergram care-şi avea oficiul chiar lângă remiza de pompieri: „Probabil că l-a speriat pe bietul Charley Warmergram în aşa hal, că a sărit de pe secretară”.

Eliot ridică degetul de pe buton. Marea sirenă începu să-şi înghită propria voce, povestind gutural şi interminabil despre „bubble-gum, bubble-gum, bubble-gum”.

Nu era vorba de nici un incendiu. Pur şi simplu venise amiaza în Rosewater.

* R *

— Ce vacarm, se jelui senatorul, îndreptându-se încet din şale. Am uitat şi ce-am ştiut vreodată.

— Asta ar fi tare plăcut.

— Ai auzit ce-am zis despre tipii ăia din Rhode Island?

— Da.

— Şi cum te simţi?

— Trist şi îngrijorat.

Eliot suspină, încercă un surâs melancolic, dar nu reuşi.

— Speram să nu trebuiască dovedit lucrul ăsta vreodată, să nu conteze în nici un fel – dacă sunt nebun sau nu.

— Ai unele dubii în legătură cu propria-ţi sănătate mintală?

— Fireşte.

— Şi de când le *ai*?

Pupilele lui Eliot se lărgiră în timp ce căuta un răspuns onest:

— Poate de când aveam zece ani.

* R *

— Sunt sigur că glumeşti.

— Asta mă mai mângâie.

— Doar erai un băieţel viguros şi sănătos.

— Adevărat?

Eliot se minuna cu candoare cum fusese el ca băieţel; era fericit să se gândească la acea imagine mai degrabă decât la spectrele care-l încolţeau acum.

— Regret numai că te-am adus vreodată aici.

— Dar îmi plăcea aici. Şi îmi mai place, mărturisi Eliot, visător.

Senatorul se cumpăni mai bine pe picioare, ca să aibă un reazim mai solid pentru următoarea lovitură pe care urma să i-o administreze.

— S-ar putea să-ţi placă, băiete, dar acum a venit timpul să pleci – şi să nu te mai întorci.

— Să nu mă mai întorc? îngână Eliot cuvintele, uimit.

— Această parte din viaţa ta s-a încheiat. Trebuia să se încheie odată. Putem să le mulţumim paraziţilor din Rhode Island măcar pentru atât. Ei te silesc să pleci, să pleci neîntârziat.

— Cum pot să facă *asta*?

— Cum îţi imaginezi că-ţi vei dovedi echilibrul mintal într-un bârlog ca ăsta?

Eliot aruncă o privire în jur şi nu văzu nimic deosebit.

— Arată locul ăsta – arată locul ăsta *ciudat*?

— Ştii al dracului de bine că da.

Eliot clătină melancolic din cap.

— O să te mire câte nu ştiu, tată.

— Nu mai există o instituţie ca asta niciunde în lume. Dacă bârlogul ăsta ar fi decor de teatru şi piesa ar cere ca cortina să se ridice cu scenă goală, spectatorii ar sta ca pe ghimpi să afle cine-i nebunul care poate să trăiască astfel.

— Şi ce-ar fi dacă nebunul ar ieşi pe scenă şi ar oferi nişte explicaţii judicioase pentru ce trebuie să existe un astfel de loc?

— Tot nebun ar rămâne.

* R *

Eliot acceptă acest adevăr, or păru s-o facă. Nu-l contrazise, convins că-i mai bine să înceapă să se spele şi să se îmbrace pentru călătorie. Scotoci prin sertarul biroului şi găsi un pacheţel cu cumpărăturile din ziua precedentă: o bucată de săpun *Dial,* o sticlă de *Absorbin* pentru iritaţia de pe picioare, o sticlă de şampon pentru mătreaţă, o sticlă de deodorant *Arid* şi un tub de pastă de dinţi *Crest.*

— Mă bucur să văd că te preocupă iar înfăţişarea ta, băiete.

— Hm?

Eliot tocmai citea eticheta produsului *Arid* pe care nu-l mai folosise niciodată. Nu mai folosea deodorant.

— Primeneşte-te, lasă-te de băutură, pleacă de-aici, deschide-ţi un birou ca lumea în Indianapolis, la Chicago sau la New York, şi când o să vină sorocul audierii, or să constate că eşti la fel de normal ca toţi ceilalţi.

— Îhî.

Eliot îl întrebă pe tatăl său dacă folosise vreodată deodorantul *Arid*.

Senatorul se simţi jignit:

— Eu fac duş dimineaţa şi seara. Presupun că asta îmi rezolvă efluviile mirositoare.

— Zice, aici că poţi face iritaţie, în care caz să nu-l mai foloseşti.

— Dacă te nelinişteşte asta, nu-l folosi. Săpunul şi apa sunt lucrurile importante.

— Îhî.

— Asta-i una din marile probleme ale ţării, zise senatorul. Negustorii de pe Madison Square ne fac să ne alarmăm mai mult de subsuorile noastre decât de situaţia internaţională.

Conversaţia, atât de riscantă între cei doi bărbaţi foarte vulnerabili, se deplasase pe nesimţite într-o zonă liniştită. Puteau aici să-şi dea dreptate unul altuia şi să nu se teamă.

— Ştii, zise Eliot, Kilgore Trout a scris odată o întreagă carte despre o ţară ce-şi consacra eforturile luptei împotriva mirosurilor. Asta era principalul obiectiv naţional. Nu mai existau boli, crime, războaie, aşa că s-a pornit lupta împotriva mirosurilor.

— Dacă ajungi la tribunal, zise senatorul, ar fi mai bine dacă n-ai pomeni de entuziasmul tău pentru Trout. O simpatie prea mare pentru maculatură de tip Buck Rogers s-ar putea să creeze impresia de imaturitate în ochii multora.

Conversaţia părăsise din nou zona calmă. Vocea lui Eliot deveni nerăbdătoare în vreme ce continua să relateze cartea lui Trout, intitulată *Ah, spune mai poţi mirosi?*

— Ţara asta, stărui el, avea nemaipomenite proiecte de cercetare destinate combaterii mirosurilor. Ele erau sprijinite prin contribuţii individuale, oferite mamelor ce defilau în fiecare duminică din uşă în uşă. Idealul cercetărilor era descoperirea unui deodorant chimic specific pentru fiecare miros. Dar apoi eroul nostru care era şi

dictatorul ţării cu pricina, făcu o descoperire miraculoasă, chiar dacă nu era om de ştiinţă, aşa că proiectele acelea de cercetare deveniră inutile. El a purces chiar de la rădăcina lucrurilor.

— Îhî, făcu senatorul.

Nu putea suferi poveştile lui Kilgore Trout şi era jenat de entuziasmul fiului său pentru ele.

— A descoperit o substanţă chimică care elimină toate mirosurile? sugeră el, voind să grăbească deznodământul povestirii.

— Nu. Cum îţi spuneam, eroul nostru era un dictator, aşa că pur şi simplu a eliminat nasurile.

* R *

Eliot se spăla acum în odaia de toaletă teribil de îngustă, tremurând, grohăind şi tuşind în vreme ce se înmuia cu prosoape de hârtie îmbibate de apă.

Tatăl său nu putea să-l privească, şi începu să se plimbe prin birou, întorcându-şi ochii de la spălatul obscen şi ineficient. Uşa biroului nu avea zăvor şi Eliot, la insistenţa părintelui său, proptise un dulap cu dosare de uşă. „Ce se întâmplă dacă vine cineva şi te vede gol puşcă?” întrebase senatorul. Iar Eliot răspunsese: „Pentru oamenii de pe-aici, tată, eu n-am sex”.

Aşa că senatorul, reflectând la această asexuare nefirească, împreună cu toate celelalte dovezi de nebunie, deschise neconsolat sertarul de sus al fişierului. Înăuntru se afla trei cutii de bere, un permis de circulaţie al statului New York din 1948, şi un plic nelipit adresat Sylviei la Paris, care nu fusese expediat. În plic se afla o poezie de dragoste dedicată de Eliot tot Sylviei, datată cu doi ani în urmă.

Senatorul renunţă la pudoare şi citi poezia, sperând să găsească în ea dovezi care l-ar fi putut apăra pe fiul său. Aceasta era poezia citită, iar Senatorul nu-şi putu reţine

jena când termină de citit:

Sunt pictor în visele mele, ştii.
Ori poate nu ştii. Şi sculptor.
De mult nu ţi-am văzut nici chipul.
Şi singura mea satisfacţie
Mi-o produce jocul acestor materiale
Şi al palmelor mele.
Unele din lucrurile pe care ţi le-aş face
Te-ar uimi şi pe tine.
De pildă, de-aş fi alături când citeşti acestea
Şi te-ai culca,
Te-aş ruga, să-ţi dezgoleşti pântecul
Ca să trasez o linie cu degetul mare
Al mâinii stângi pe sub rotunjimea pântecului tău.
Iar apoi arătătorul mâinii drepte
Să-l insinuez lângă
Miraculosul tău buric,
Şi să-l ţin acolo nemişcat, o jumătate de oră.
E straniu?
Te cred.

Senatorul era adânc şocat. Referirea la pântec îl contrariase. Văzuse foarte puţine trupuri goale la viaţa lui, cinci ori poate şase, şi pântecul era pentru el un lucru inimaginabil, de nerostit.

Acum Eliot ieşi din baie, gol puşcă şi păros, ştergându-se cu un ştergar pentru vase. Ştergarul era nou. Mai avea încă eticheta pe el. Senatorul rămase împietrit, simţindu-se asaltat din toate părţile de copleşitoarele forţe ale mizeriei şi obscenităţii.

Eliot nu observă nimic. Continuă să se şteargă cu inocenţă, apoi aruncă ştergarul în coşul de gunoi. Sună telefonul negru.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos?

— Domnule Rosewater, zise o voce de femeie. Am auzit ceva la radio despre dumneavoastră.

— Oh?

Eliot continua să se şteargă, distrat.

— Ziceau că vor să-ncerce să dovedească lumii că sunteţi nebun.

— Nu-ţi face griji, dragă. E mult de la mână până la gură.

— Ah, domnule Rosewater – dacă plecaţi şi nu vă mai întoarceţi, o să murim.

— Vă dau cuvântul de onoare că mă-ntorc. Ei, ce zici?

— Poate nu vă *lasă* să vă mai întoarceţi.

— Crezi că sunt nebun, dragă?

— Nu ştiu cum să vă spun.

— Cum doreşti.

— Nu pot să nu mă gândesc că oamenii or să *creadă* că sunteţi nebun, dacă daţi atâta atenţie unor oameni ca noi.

— Ai văzut alţi oameni demni de atenţie?

— N-am ieşit niciodată din ţinutul Rosewater.

— Merită să faci o călătorie. Când mă-ntorc, ce-ai zice să-ţi ofer o călătorie la New York?

— Ah, Dumnezeule! Dar n-o să vă mai întoarceţi niciodată!... Domnule Rosewater, continuă femeia, am încercat să plănuim tot felul de festivităţi de rămas bun pentru dumneavoastră. Parade şi afişe şi steaguri şi flori. Dar n-o să ne arătăm nici unul. Suntem prea îngroziţi cu toţii.

— De ce?

— Nu ştiu.

Femeia închise telefonul.

* R *

Eliot îşi îmbrăcă chiloţii noi. De îndată ce îl văzu cu chiloţii pe el, tatăl său i se adresă pe un ton sumbru:

— Eliot?

— Da, tată!

Senatorul răbufni:

— De ce mă *urăşti* atâta? strigă el.

Eliot rămase perplex.

— Să te urăsc? Tată, dar nu te urăsc. Nu urăsc pe nimeni.

— Fiecare gest al tău, fiecare cuvânt e menit să mă rănească cât mai mult.

— O, nu!

— N-am idee ce ţi-am putut face de mi-o plăteşti acum, dar datoria către tine cred c-am acoperit-o de mult.

Elliot era năucit.

— Tată... te rog...

— Pleacă! O să mă răneşti şi mai tare, şi nu mai pot suporta o durere în plus.

— În numele iubirii ce ţi-o port...

— Iubire! îl îngână senatorul cu sarcasm amar. Fireşte că m-ai iubit şi pe mine, nu-i aşa? M-ai iubit aşa de tare, că mi-ai sfărâmat orice nădejde şi orice ideal pe care l-am avut în viaţă. Şi ai iubit-o, fireşte, şi pe Sylvia, nu-i aşa?

Eliot îşi astupă urechile.

Bătrânul continuă să mugească, împroşcând aerul cu salivă. Eliot nu-i mai putea auzi cuvintele, dar îi citi din mişcarea buzelor povestea teribilă a felului cum distrusese viaţa şi sănătatea unei femei a cărei singură vină fusese faptul că-l iubise.

Senatorul părăsi furibund biroul şi dispăru în maşină.

Eliot îşi destupă urechile şi isprăvi cu îmbrăcatul, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit. Se aşeză să-şi lege şireturile. Când fu gata, se îndreptă din spate. Apoi rămase nemişcat.

Când sună telefonul negru, nu-l ridică.

13

O PARTE A LUI ELIOT pândea totuşi arătătoarele ceasului. Cu zece minute înainte ca autobuzul să oprească în faţa restaurantului Oraşul Ferăstraielor, se trezi parcă, îşi strânse buzele, culese câteva scame de pe costum şi ieşi pe uşa biroului. Nu păstra în memoria imediată cearta cu tatăl său. Pasul său era semeţ şi nepăsător, precum acela al unui filfizon jucat de Chaplin.

Se aplecă să mângâie capetele câinilor ce-l întâmpinară în stradă. Hainele noi îl stânjeneau, îl strângeau la subsuori şi între picioare, foşneau ca şi când ar fi fost căptuşite cu ziare, reamintindu-i cât era de fercheş.

Se auzeau voci din localul-pensiune. Eliot le ascultă fără să se arate. Nu recunoştea nici o voce, deşi aparţineau unor prieteni de ai lui. Trei bărbaţi vorbeau plini de regret despre banii pe care nu-i mai aveau. Vorba lor era mereu întreruptă de lungi pauze, căci îşi găseau cuvintele la fel de greu ca şi banii.

— Ei bine, zise unul în cele din urmă. Nu-i nici o ruşine să fii sărac.

Aceasta era prima parte a unei glume bune şi vechi a umoristului din Indiana, Kin Hubbard.

— Nu, zise altul, completând anecdota, dar la fel de bine ar trebui să şi fie.

* R *

Eliot traversă strada şi intră în biroul de asigurări al

comandamentului de pompieri Charley Warmergran. Charley nu era un biet sărăntoc, nu apelase niciodată la fundaţie pentru ajutor. Era unul din cei şapte inşi din ţinut care se descurcaseră chiar foarte bine în sistemul liberei concurenţe. Bella, de la salonul de coafură, era un alt exemplu. Amândoi o porniseră de la zero, amândoi erau copii de frânari de pe linia Nichel Plate. Charley era cu zece ani mai tânăr decât Eliot. Avea cam un metru nouăzeci înălţime, umeri vânjoşi, şoldurile şi burta aproape invizibile. Pe lângă funcţia de comandant al corpului de pompieri, o mai deţinea şi pe aceea de şerif federal, ca şi funcţia de inspector al Departamentului de greutăţi şi măsuri. Mai era co-proprietar, împreună cu Bella, al unei „Boutique de Paris”, mic magazin elegant de mărunţişuri şi galanterie în noul centru comercial al oamenilor cu stare din New Ambrosia. Ca toţi eroii în carne şi oase, avea şi un cusur fatal: refuza să creadă că suferă de gonoree, lucru însă perfect adevărat.

* R *

Faimoasa secretară a lui Charley era plecată cu treburi. În birou nu se mai afla, la intrarea lui Eliot, decât Noyes Finnerty care mătura pe jos. Noyes fusese pivotul celebrei echipe de baschet a liceului memorial Noah Rosewater, care terminase neînvinsă sezonul anului 1933. În 1934 Noyes o strangulase pe soţia lui în vârstă de şaisprezece ani pentru infidelităţile-i notorii şi a fost condamnat la închisoare pe viaţă. Acum fusese eliberat pe cuvânt, mulţumită intervenţiilor lui Eliot. Avea cincizeci şi unu de ani. Era singur, fără prieteni sau rude. Eliot aflase de detenţiunea sa în mod întâmplător, răsfoind nişte numere mai vechi din *Goarna Ţinutului Rosewater*, şi-şi fixă ca obiect scoaterea lui din închisoare.

Noyes era un om tăcut, cinic şi plin de resentimente.

Niciodată nu-i mulţumi lui Eliot pentru ce făcuse. Eliot nu păru nici surprins, nici ofensat. Se obişnuise cu ingratitudinea. Una din cărţile lui preferate scrise de Kilgore Trout se ocupa în întregime de ingratitudine. Se intitula *Primul tribunal districtual al recunoştinţei*, descriind un tribunal către care puteau fi deferiţi oamenii ce nu păreau suficient de recunoscători pentru serviciile ce li se aduseseră. Dacă pârâtul pierdea procesul, tribunalul îi oferea alternativa de-a mulţumi reclamantului în mod public, ori de-a fi închis pe timp de o lună într-o celulă izolată, doar cu pâine şi apă. Potrivit autorului, optzeci la sută din pârâţi preferau celula cea sumbră.

* R *

Noyes pricepu mult mai repede decât Charley că Eliot nu mai era cu mintea limpede. Se opri din măturat şi-l urmări stăruitor. Avea un spirit de observaţie necruţător. Charley, fermecat de amintirea atâtor incendii la care amândoi se comportaseră cu bravură, nu deveni circumspect până ce Eliot nu-l felicită pentru faptul că de curând câştigase un premiu, lucru care se întâmplase de fapt cu trei ani în urmă.

— Eliot, glumeşti?

— Cum să glumesc cu tine! Socot că-i o mare cinste.

Vorbea despre premiul Horatio Alger al Tineretului din Indiana pe anul 1962, acordat de Federaţia cluburilor tinerilor afacerişti conservatori din Indiana.

— Eliot, zise Charley clipind din ochi, asta s-a întâmplat acum trei ani.

— Zău?

Charley se ridică de la birou.

— Şi amândoi am urcat sus la tine şi am hotărât să trimitem îndărăt placa aia blestemată.

— Zău?

— Am trecut în revistă istoria acelui premiu şi am stabilit

că era lucrul dracului.

— De ce să fie lucrul dracului?

— Eliot, dar tu ai fost acela care-ai scos la iveală istoria lui.

Eliot îşi încruntă sprâncenele abia perceptibil:

— Am uitat.

Încreţitura frunţii era o simplă formalitate. Uitarea sa nu-l supăra.

— Începuseră să dea premiul ăla în 1945. Îl dăduseră la vreo şaisprezece inşi până să-l câştig şi eu. Îţi aminteşti acum?

— Nu.

— Din cei şaisprezece câştigători ai premiului Horatio Alger al Tineretului din Indiana, şase se aflau la zdup pentru fraudă ori evaziune de fisc, alţi patru erau judecaţi pentru una sau alta, doi îşi falsificaseră dosarul de război, iar unul ajunsese par şi simplu pe scaunul electric.

* R *

— Eliot, zise Charley cu îngrijorare crescândă, ai auzit ce-am spus?

— Da, răspunse Eliot.

— Ce-am spus?

— Am uitat.

— Păi ziceai că ai auzit.

Noyes Finnerty se băgă în vorbă:

— Nu mai aude decât păcănitul acela.

Se apropie de Eliot ca să-l examineze îndeaproape. Apropierea lui nu era compătimitoare, ci mai degrabă clinică. Şi reacţia lui Eliot era clinică, ca şi când un doctor simpatic i-ar fi vârât o luminiţă strălucitoare în ochi, căutând ceva.

— A auzit *păcănitul* acela, domnule. Măi, ce-a mai auzit *păcănitul* acela.

— Ce naiba tot spui? îl întrebă Charley.

— E vorba de-un lucru pe care înveţi să-l asculţi în puşcărie.

— Acuma nu suntem la puşcărie.

— Asta nu se-ntâmplă numai la puşcărie. În puşcărie însă înveţi tot mai mult să ciuleşti urechea la toate. Şezi acolo o groază de vreme, ajungi să nu mai vezi bine, dar eşti numai urechi. Păcănitul acela e unul din lucrurile pe care stai să le asculţi. Voi doi – voi vă socotiţi grozav de apropiaţi? Dac-aţi fi cu adevărat – şi-asta nu înseamnă că el trebuie să-ţi placă, ci doar să-l înţelegi – ai fi auzit *păcănitul* acela al lui şi de la un kilometru. Ajungi să cunoşti un om, dar există ceva adânc în el care-l frământă cumplit şi s-ar putea să nu afli niciodată ce este, numai că-l vezi purtându-se în felul ăsta şi privindu-te ca şi când ar tăinui ceva în ochi. Şi-i spui atunci: „Linişteşte-te, linişteşte-te, vino-ţi în fire”. Ori îl întrebi: „De ce tot faci lucrurile ăstea neghioabe, când ştii prea bine că or să te vâre în bucluc?” Dar şi tu ştii că n-are rost să discuţi cu el, căci lucrul acela din el îl face să se poarte astfel. Îi zice „Sări”, şi el sare. Îi zice „Fură”, şi el fură. Îi zice „Ţipă”, şi el ţipă. De nu moare cumva de tânăr, ori de reuşeşte să-i meargă toate după plac fără să i se-ntâmple nimic, lucrul acela din el continuă să se destindă ca arcul unei jucării. Munceşti în spălătoria închisorii chiar lângă tipul ăsta. Îl cunoşti de vreo douăzeci de ani. Lucrezi lângă el, şi fără veste auzi *păcănitul* în el. Te-ntorci spre el să-l priveşti. S-a oprit din lucru. E liniştit. Are o mutră de nerod. Are o mutră de înger. Îl priveşti în ochi, şi ei nu mai ascund nici o taină. Pe moment nu-ţi mai poate spune nici cum îl cheamă. Se apucă iar de lucru, dar n-o să mai fie niciodată acelaşi om. Lucrul ăla care l-a chinuit atâta n-o să mai păcăne în el. E *mort, mort*. Şi isprăvită-i şi acea parte a vieţii lui în care a trăit ca un zănatic!

Noyes, care începuse să vorbească pe un ton de indiferenţă scârbită, era acum asudat şi contorsionat.

Ambele mâini erau livide, cum se încleştaseră pe coada măturii într-o strânsoare cumplită. Dar în vreme ce istorisirea lui îi cerea o mină calmă, ca să ilustreze cât de calm şi angelic devenise vecinul lui din spălătorie, nu reuşea să simuleze liniştea. Mişcările spasmodice ale mâinii pe mătură deveniseră obscene, patima îi îneca cuvintele.

— Isprăvită! Isprăvită! bolborosi el.

Coada măturii îl înfuria acum cel mai mult. Încercă s-o frângă de picior şi mârâi spre Charley, proprietarul măturii:

— Scroafa, nu se rupe! Nu se rupe!

— Neghiob norocos, îi strigă el lui Eliot, tot încercând să rupă mătura, tu ai auzit păcănitul acela.

Îl potopi pe Eliot cu sudălmi.

— Nemernica, nu se rupe! strigă el şi ieşi val vârtej pe uşă.

* R *

Eliot nu dădea semne că l-ar fi tulburat scena, îl întrebă pe Charley pe un ton suav ce-avea individul împotriva măturilor. Mai spuse că socotea că trebuia să se grăbească ca să prindă autobuzul.

— Ţi-e... ţi-e bine, Eliot?

— Mi-e foarte bine.

— Sigur?

— În viaţa mea nu m-am simţit mai bine. Mă simt ca şi când... ca şi când...

— Aşa...?

— Ca şi când ar începe acum o nouă fază miraculoasă a existenţei mele.

— Trebuie să fie o senzaţie tare plăcută.

— Este! Este!

* R *

Şi aceasta continuă să fie dispoziţia lui Eliot în vreme ce-o porni agale spre magazinul de dulciuri şi restaurantul Oraşul Ferestraielor. Strada era nefiresc de pustie, ca înaintea unei bătălii, dar Eliot nu băgă de seamă nimic. Oraşul era convins că Eliot pleca pentru totdeauna. Cei mai apropiaţi de Eliot auziseră *ţăcănitul* acela atât de clar, de parcă ar fi fost o salvă de tun. Se făcuseră tot felul de planuri febrile şi inepte pentru o festivitate de adio – cu o paradă a pompierilor, o defilare cu pancarte care să exprime lucrurile ce stăteau nerostite pe buzele tuturor, un arc triumfal descris de apă din furtunurile pompierilor. Dar nu era cine să organizeze toate acestea, ori cine să-i conducă, aşa că planurile căzuseră la pământ. Majoritatea se simţeau atât de storşi de perspectiva apropiatei plecări a lui Eliot, că nu ar fi avut nici măcar energia şi curajul de-a se aşeza în coada unei mari mulţimi ca să-i facă semne timide cu mâna. Ştiau pe ce stradă va trece. Aşa că majoritatea se ascunseră din calea lui.

Eliot părăsi dogoarea văratică a caldarâmului, retrăgându-se în umbra răcoroasă a Partenonului, mergând pe lângă canal. Un făurar de ferăstraie, pensionat, cam de vârsta senatorului, pescuia cu o undiţă de bambus. Şedea pe un scăunel de campanie. Între ghetele sale se afla, pe caldarâm, un radio cu tranzistori. La radio cânta „Ol' Man River". „Negrii toţi lucrează", zicea cântecul, „pe când albii se distrează."

Bătrânul nu era nici beţiv, nici pervers, nici altceva de soiul ăsta. Era doar bătrân şi văduv, şi ciuruit de cancer, iar feciorul său din comandamentul strategic al forţelor aeriene nu-i scria niciodată, şi persoana sa era cu totul neglijabilă. Băutura îi făcea rău. Fundaţia Rosewater îi oferise o alocaţie pentru morfina prescrisă de medic.

Eliot îl salută, se trezi că nu-şi aminteşte numele lui şi nici suferinţa bătrânului. Eliot trase adânc aerul în plămâni. Era o zi prea frumoasă pentru lucruri triste.

* R *

La colţul îndepărtat al Partenonului, care măsura vreo sută de metri în lungime, se afla o gheretă care vindea şireturi, lame de ras, băuturi răcoritoare şi *Investigatorul american.* Era ţinută de un anume Lincoln Ewald, simpatizant nazist pătimaş în timpul celui de al doilea război mondial. În vremea războiului Ewald îşi construise un radio-transmiţător pe unde scurte, prin care să le comunice nemţilor ce producea în fiecare zi compania de ferăstraie Rosewater: cuţite pentru trupele de desant şi foi de blindaj. În primul său mesaj – deşi nemţii nu-i ceruseră să le transmită nimic – îi anunţa că dacă ar fi venit să bombardeze oraşul Rosewater, întreaga economie americană pur şi simplu s-ar fi ofilit şi-ar fi pierit. Nu ceruse bani în schimbul informaţiilor. Dispreţuia banii, zicea că de aceea şi ura America, pentru că banii erau aici rege. Vroia doar o cruce de fier, cerând să-i fie trimisă într-un pachet.

Mesajul său fu recepţionat tare şi desluşit de doi paznici de vânătoare în Parcul Naţional Aleea Curcanului. Paznicii îl denunţară la Biroul Federal de Investigaţii care-l arestară pe Ewald la adresa indicată pentru pachetul cu crucea de fier. Fu internat într-un ospiciu până la terminarea războiului.

Fundaţia nu făcuse mai nimic pentru el, în afară de a-i asculta părerile politice, ceea ce nimeni altcineva nu se-ncumeta s-o facă. Singurele obiecte pe care i le cumpără Eliot au fost un patefon ieftin şi un set de discuri pentru învăţarea limbii germane. Ewald dorise mult să înveţe limba germană, dar prea era nervos şi agitat tot timpul.

Eliot nu-şi putu aminti nici numele lui, şi aproape trecu pe lângă el fără să-l vadă. Chioşcul lui sinistru de lepros în ruina unei mari civilizaţii era uşor de trecut cu vederea.

— Heil Hitler, croncăni Ewald.

Eliot se opri, privi afabil locul de unde venise salutul. Chioşcul lui Ewald era drapat cu numere noi din *Investigatorul american.* Draperiile păreau să aibă şiruri de buline. Bulinele erau buricele nurliei Randy Herald, manechinul de pe copertă. Şi ea continua să-şi dorească pe fiecare copertă un bărbat care să-i dăruiască un copil genial.

— Heil Hitler, zise Ewald din nou.

Nu dăduse la o parte cortina de reviste.

— Asemenea şi ţie, domnule, zise Eliot surâzător, şi la bună vedere.

* R *

Lumina necruţătoare a soarelui îl lovi pe Eliot în faţă de îndată ce părăsi umbra Partenonului. Ochii lui vătămaţi pe moment de lumină îi văzură pe cei doi pierde-vară de pe scările tribunalului ca pe nişte arătări înconjurate de vapori. O auzi pe Bella, jos în salonul ei de cosmetică, răstindu-se la o femeie pentru că nu-şi îngrijea unghiile.

Eliot nu mai întâlni pe nimeni multă vreme, deşi într-un rând surprinse pe cineva pândindu-l de la o fereastră. Făcu cu ochiul şi cu mâna spre oricine va fi fost. Când ajunse la liceul memorial Noah Rosewater, încuiat pe timpul verii, se opri în faţa catargului de steag, şi-şi îngădui o clipă de melancolie reţinută. Îl impresionară sunetele scoase de catargul de fier atunci când era lovit şi mângâiat nostalgic.

Ar fi vrut să discute despre acele sunete, să le asculte împreună cu altcineva. Dar nu era nimeni prin apropiere, în afara unui câine care se luase după el, aşa că se adresă câinelui:

„Ştii, sunetul ăsta-i atât de *american.* Şcoala-i isprăvită şi steagul coborât. Un sunet american atât de jalnic. Ar trebui să-l auzi odată la apusul soarelui, când adie un vânt uşor de seară şi peste tot în lume se face vremea cinei.”

I se puse un nod în gât. Îi plăcu senzaţia.

* R *

Când ajunse în dreptul staţiei de benzină Sunoco, un tânăr ieşi târşâindu-şi picioarele dintre pompele sale. Era Roland Barry, cel care suferise un colaps nervos la numai zece minute după depunerea jurământului militar în fortul Benjamin Harrison. Avea o pensie de invaliditate sută la sută. Criza intervenise atunci când i se ordonase să facă duş cu încă o sută de alţi flăcăi. Pensia nu era o simplă glumă. Roland nu putea vorbi decât în şoaptă. Îşi petrecea multe ceasuri ascuns între cele două pompe, pretinzând faţă de străini că avea de lucru pe-acolo.

— Domnule Rosewater...? şopti el.

Eliot surâse şi-i întinse mâna:

— Te rog să mă ierţi, dar ţi-am uitat numele.

Părerea lui Roland despre sine era atât de proastă, încât nu fu surprins să fie uitat de un om pe care-l vizitase cel puţin o dată pe zi în ultimul an.

— Vroiam să vă mulţumesc că mi-aţi salvat viaţa.

— Pentru ce să-mi mulţumeşti?

— Pentru viaţa mea, domnule Rosewater – că mi-aţi salvat-o, oricât de nevrednică ar fi ea.

— Exagerezi, desigur.

— Sunteţi singurul care n-aţi socotit că ceea ce mi se-ntâmplă e amuzant. Poate că n-o să râdeţi nici de o poezie. Vârî o bucată de hârtie în mâna lui Eliot: Am plâns când am scris-o. Atât de amuzantă mi s-a părut. Şi atât de amuzant mi se pare totul.

Se retrase precipitat.

Perplex, Eliot citi poezia care suna cam aşa:

Lacuri şi dangăte,
Iazuri şi clopote,

Fluiere, puhoaie,
Harpe şi izvoare;
Flaute şi fluvii,
Fagoturi, diluvii,
Gheizere şi surle,
Zurgălăi, lagune.
Muzica-ascultaţi,
Cu apă v-adăpaţi,
Când noi sărmanii miei
Mergem la măcel.
Eliot, te iubesc.
Adio. Acum te jelesc
Lacrimi şi viori,
Inimi şi flori,
Flori de pripas,
Rosewater, bun rămas.

Eliot ajunse la restaurantul Oraşul Ferăstraielor fără alte incidente. Înăuntru nu se aflau decât proprietarul şi un muşteriu – o femeiuşcă de paisprezece ani ce rămăsese gravidă cu tatăl ei vitreg, care tată vitreg se afla acum în închisoare. Fundaţia plătea îngrijirile ei medicale. Tot ea îl dăduse pe tatăl vitreg pe mâna poliţiei, iar apoi îl angajase pe cel mai bun avocat din statul Indiana pe care-l putea plăti cu bani.

Fata se numea Tawny Wainwright. Când venise la Eliot cu necazurile ei, acesta o întrebase în ce dispoziţie era.

— Păi, zise fata, cred că nu mă simt prea *descurajată.* În definitiv e şi aceasta o cale la fel de bună ca oricare alta de a începe o carieră de vedetă.

Acum fata bea Coca-Cola şi citea *Investigatorul american.* Îi aruncă lui Eliot o privire pe furiş. Era ultima oară că-l vedea.

* R *

— Un bilet până la Indianapolis, vă rog.

— Numai dus, sau dus şi întors, Eliot?

Eliot nu ezită:

— Numai dus, te-aş ruga.

Paharul lui Tawny era gata să se răstoarne, îl prinse la vreme.

— Doar dus până la Indianapolis, repetă proprietarul cu voce tare. Poftim, domnule!

Ştampilă cu un gest enervat biletul lui Eliot, i-l întinse, apoi se întoarse repede. Nu-i mai aruncă nici el nici o privire lui Eliot.

Eliot, fără să bage de seamă atmosfera încordată, se apropie de rafturile cu cărţi şi reviste, ca să-şi aleagă ceva de citit pe drum. Fu ispitit de *Investigator,* deschise gazeta şi citi pe sărite povestea unei fetiţe de şapte ani care fusese mâncată de un urs în Parcul naţional Yellowstone prin 1934. Puse gazeta la locul ei în raft şi-şi alese în schimb un roman broşat de Kilgore Trout care se intitula *Permisie pan-galactică de trei zile.*

De afară se auzi claxonul stăruitor al autobuzului.

* R *

Când Eliot puse piciorul pe scara autobuzului, apăru Diana Moon Glampers. Plângea. Aducea cu ea telefonul ei alb, trăgând şi cordonul smuls din perete.

— Domnule Rosewater!

— Da?

Diana izbi telefonul de caldarâm lângă uşa autobuzului.

— Nu mai am nevoie de telefon. Nu mai am pe cine să chem la telefon. Nimeni n-o să mă caute pe mine.

El o privi cu compătimire, dar nu o recunoscu.

— Îmi... îmi pare rău. Nu înţeleg.

— *Cum* adică? Sunt eu, domnule Rosewater! Diana!

Diana Moon Glampers.

— Mă bucur că te cunosc.

— Vă bucuraţi că mă *cunoaşteţi?*

— Zău că mă bucur... dar... dar ce ziceai de telefon?

— Dumneavoastră aţi fost singurul motiv pentru care am avut *nevoie* de el.

— Stai puţin, zise el neîncrezător, cu siguranţă că ai multe alte cunoştinţe.

— Oh, domnule Rosewater, scânci ea rezemându-se sfârşită de latura autobuzului, dumneavoastră sunteţi *singurul* meu prieten.

— Poţi să-ţi faci desigur, şi alţi prieteni, insistă Eliot plin de speranţă.

— Ah, Dumnezeule! ţipă ea.

— Ai putea să intri în vreo organizaţie bisericească, poate.

— Dumneavoastră sunteţi biserica mea. Dumneavoastră sunteţi *tot* ce există pentru mine. Şi guvernul. Şi soţul meu. Şi prietenii mei.

Aceste declaraţii îl stânjeniră pe Eliot.

— Eşti foarte drăguţă că spui asta. Îţi urez noroc. Acum, zău că trebuie să plec.

Îi făcu cu mâna.

— La revedere.

* R *

Eliot începu să citească *Permisia pan-galactică de trei zile.* Afară continua agitaţia în jurul autobuzului, dar Eliot nici nu bănui că ar fi avut vreo legătură cu el. Fu imediat captivat de carte, şi nu băgă de seamă nici când autobuzul se puse în mişcare. Era o istorisire palpitantă despre un individ care slujea într-un fel de expediţie a lui Lewis şi Clark în epoca călătoriilor spaţiale. Eroul se numea sergentul Raymond Boyle.

Expediţia ajunsese la un loc care părea a fi marginea absolută, ultimă a universului. Aparent, nu mai exista nimic dincolo de sistemul solar în care se aflau, şi membrii expediţiei tocmai montau aparatele pentru a capta şi cele mai imperceptibile semnale care ar fi sosit de la vreun obiect oricât de neînsemnat din acel nimic de catifea neagră.

Sergentul Boyle era pământean. Era singurul pământean din expediţie. De fapt, era singurul reprezentant al Căii Lactee. Ceilalţi membri proveneau cam de peste tot. Expediţia era rodul colaborării a două sute de galaxii. Boyle nu era om de ştiinţă. Era profesor de limba engleză. Adevărul era că pământul continua să fie singurul loc cunoscut în univers unde se folosea o limbă vorbită ca mijloc de comunicare. Era o invenţie exclusiv pământească: Toate celelalte fiinţe foloseau telepatia mintală, aşa că pământenii puteau obţine slujbe foarte bune ca specialişti în predarea limbii, oriunde s-ar fi dus.

Motivul pentru care alte fiinţe raţionale vroiau să se folosească de o limbă vorbită era faptul că descoperiseră că puteau săvârşi astfel mult mai multe. Aceasta îi făcea mult mai *activi.* Telepatia mintală, în care toţi spuneau fără contenire totul celorlalţi, crease un fel de indiferenţă generală faţă de informaţii. Dar limba, cu sensurile ei încetinite, înguste, îţi dădea posibilitatea să te gândeşti la un singur lucru pe moment – să începi să te gândeşti la *proiecte* posibile.

Boyle fusese scos din ora sa de engleză, spunându-i-se să se prezinte fără întârziere la comandantul expediţiei. N-avea idee despre ce putea fi vorba. Intră în biroul comandantului, îl salută respectuos pe bătrân. De fapt, comandantul nu semăna deloc cu un bătrân. Era originar de pe planeta *Tralfamadore* şi avea înălţimea unei cutii de bere de pe pământ. De fapt nu semăna cu o cutie de bere. Arăta ca o pompă de desfundat chiuvete.

Nu era singur. Şi capelanul expediţiei se afla acolo. Capelanul era de pe planeta Glinko-X-3. Arăta ca un fel de fregată portugheză de război, o cisternă de acid sulfuric pe roţi. Capelanul avea o expresie gravă. Ceva îngrozitor se întâmplase.

Capelanul îi spuse lui Boyle să se arate brav, iar apoi comandantul îl înştiinţă că are veşti foarte rele de acasă. Comandantul îi spuse că intervenise o moarte acasă şi că Boyle primea o permisie de trei zile pentru cazuri de urgenţă, drept care trebuia să se pregătească imediat de plecare.

— Nu cumva... e... e mama? întrebă Boyle, încercând să-şi reţină lacrimile. Sau tata? Sau Nancy? (Nancy era fata vecinilor). Sau Gramps?

— Fiule, zise comandantul, ţin-te bine. Regret nespus că trebuie să te anunţ asta: Nu-i vorba de *cine*-a murit. Ci de *ce* a murit.

— Ce-a murit?

— Tinere, a murit Calea Lactee.

Eliot ridică privirea de pe pagină. Ţinutul Rosewalter rămăsese în urmă. Nu-i ducea dorul.

* R *

Când autobuzul se opri în Nashville, Indiana, reşedinţa districtului Brown, Eliot ridică din nou privirea şi inspectă echipamentul pompierilor ce se afla la vedere. Se gândi să-i cumpere oraşului Nashville nişte echipament ca lumea, apoi se răzgândi. Nu credea că cei de acolo aveau să-l îngrijească cum se cuvine.

Nashville are un centru de artizani şi artişti, aşa că Eliot nu fu surprins să vadă un sticlar confecţionând în iunie ornamente pentru pomul de Crăciun.

* R *

Eliot nu-şi mai ridică ochii din carte până ce autobuzul nu ajunse la marginea oraşului Indianapolis. Constată cu uimire că întreg oraşul era mistuit de-o furtună de foc. Nu mai văzuse niciodată aşa ceva, dar citise despre ea, fireşte, şi-şi imaginase adeseori o furtună de foc.

În biroul său ţinea ascunsă o carte, şi era un mister chiar şi pentru Eliot de ce o ascundea, de ce se simţea vinovat ori de câte ori o scotea la lumină, de se temea să nu fie surprins citind-o. Sentimentele lui faţă de carte se asemănau cu acelea ale unui puritan slab de îngeri în faţa literaturii pornografice, deşi nici o carte n-ar fi putut merita mai puţin calificativul de „erotică” decât aceea pe care o ascundea. Se intitula *Bombardarea Germaniei* şi fusese scrisă de Hans Rumpf.

Iar pasajul pe care Eliot îl citea şi îl recitea mereu, cu faţa golită de orice expresie şi palmele asudând, era următoarea relatare a uraganului de foc din Dresda:

> Când nenumăratele limbi de foc izbucniră prin acoperişurile clădirilor arzânde, o coloană de aer încins se înălţă până la două mile şi jumătate deasupra lor, având un diametru de o milă şi jumătate... Această coloană ameninţa totul, fiind hrănită la bază de aerul rece de la suprafaţa pământului care se scurgea în ea lacom. Cam la o milă, o milă şi jumătate de foc, această secetă pârjolitoare mări viteza vântului de la unsprezece la treizeci şi trei de mile pe oră. La marginea zonei respective, viteza curentului trebuie să fi fost mult mai mare, căci smulse din rădăcină copaci cu diametrul de un metru. În scurt timp temperatura atinse punctul de combustie pentru toate materialele inflamabile, aşa că întreaga zonă deveni o mare de foc. În asemenea combustie arderea era

completă; adică nu rămase nici urmă din materialele arse şi abia după două zile zona respectivă se răci suficient pentru a putea fi abordată.

Eliot, ridicându-se din scaunul său, privi înmărmurit furtuna de foc din Indianapolis. Îl înfiora grandoarea coloanei de foc, care avea cel puţin opt mile în diametru şi se înălţa până la cincizeci de mile. Marginile coloanei păreau perfect conturate şi statornice, de parcă ar fi fost tăiate în sticlă. Între acei pereţi, morişti de tăciuni sângerii se roteau maiestuoase în jurul unei axe interioare albe. Albul părea sacru.

14

SE FĂCU NOAPTE neagră în gândul lui Eliot, la fel de neagră ca şi noaptea de dincolo de marginile ultime ale universului. Apoi se trezi şezând pe bordura netedă a unei fântâni secate. Pete de soare se strecurau prin frunzişul unui platan. O pasăre monologa în el: „Cip-cip-cirip?” cânta ea. „Cip-cip-cirip: cirip-cirip”. Eliot descoperi că se află într-o grădină înconjurată de un zid înalt, şi grădina i se păru cunoscută. Vorbise adesea cu Sylvia tocmai despre acel colţ. Era grădina ospiciului particular al doctorului Brown din Indianapolis, în care o adusese pe Sylvia cu atâţia ani în urmă. Pe bordura fântânii erau cioplite aceste cuvinte:

„Prefă-te a fi bun mereu, şi chiar
Dumnezeu o să te creadă.”

Eliot constată că fusese îmbrăcat într-un costum de tenis, alb ca neaua de sus până jos şi că, întocmai ca unui manechin, cineva îi pusese şi o rachetă în poală. Strânse palma în jurul mânerului, de probă, ca să afle dacă era adevărată, sau dacă el era viu. Privi zvâcnetul complicatei reţele de muşchi a braţului său şi intui că era jucător de tenis, şi încă unul foarte bun. Şi nu se mai miră unde anume juca tenis, căci una din laturile grădinii era mărginită de un teren de tenis, cu zorele şi sângele-voinicului aninate pe plasa de sârmă.

„Cip-cip-cirip?”

Eliot ridică ochii spre pasăre şi frunzişul verde al

platanului şi înţelese că această grădină din inima oraşului Indianapolis n-ar fi putut supravieţui pârjolului pe care îl văzuse. Prin urmare, nu avusese loc nici un incendiu. Împăcat acceptă acest fapt.

* R *

Continuă să privească în sus spre pasăre. Ar fi vrut să fie şi el o păsăruică, să zboare în frunzişul copacului şi să nu mai coboare. Ar fi vrut să zboare aşa de sus, pentru că se petrecea ceva jos pe pământ, ceva ce nu-i făcea nici o plăcere. Patru bărbaţi în costume protocolare şedeau înghesuiţi unul în altul pe o bancă de beton, la numai câţiva paşi. Se holbau la el foarte atenţi, aşteptând un gest semnificativ din partea lui. Iar Eliot simţea desluşit că n-avea nimic important să le dea ori să le spună.

Muşchii de la ceafă începuseră să-l doară. Nu-i puteau menţine capul înclinat pe spate la infinit.

— Eliot...?

— Da, tată!

Şi Eliot pricepu că tocmai vorbise cu tatăl său. Acum îşi coborî treptat privirea din frunzişul copacului, lăsând-o să cadă ca o păsăruică bolnavă din cracă în cracă. Ochii săi ajunseră în sfârşit la acelaşi nivel cu ai tatălui său.

— Vroiai să ne spui ceva important, îi reaminti tatăl său.

Eliot mai descoperi că pe bancă şedeau trei bărbaţi mai în vârstă şi un tânăr, toţi privindu-l cu simpatie, ascultând cu atenţie orice ar fi catadicsit el să spună. Pe tânăr îl recunoscu a fi doctorul Brown. Al doilea bătrân era Thurmond McAllister, avocatul familiei. Cel de al treilea bătrân îi era străin. Eliot nu-i putea spune numele, şi totuşi, într-un mod straniu care însă nu-l tulbura, trăsăturile lui, aducând cu acelea ale unui cioclu prietenos, îl recomandau ca pe un amic intim.

* R *

— Poate nu găseşti cuvintele potrivite? îi sugeră doctorul Brown.

Se putea desluşi o notă de nelinişte în vocea lui, şi el se foia pe loc, încercând să dea un nume palpabil fiecărui gest al lui Eliot.

— Nu găsesc cuvintele, se învoi Eliot.

— Păi, zise senatorul, dacă n-o poţi exprima în cuvinte, atunci cu, siguranţă că n-ai s-o poţi folosi la ancheta asupra sănătăţii tale.

Eliot adeveri dând din cap.

— Am... am *încercat* măcar s-o exprim în cuvinte?

— Ne-ai anunţat pur şi simplu, zise senatorul, că tocmai ţi-a venit o idee care-ar putea descurca rapid, frumos şi elegant încurcătura asta. Şi-apoi ţi-ai ridicat privirea la copac.

— Îmm, făcu Eliot.

Se prefăcu că se gândeşte, apoi dădu din umeri:

— Orice va fi fost, mi-a fugit din minte.

* R *

Senatorul îşi pocni palmele bătrâne şi pistruiate.

— Totuşi, nu s-ar putea spune că ne lipsesc ideile despre cum să-i venim de hac chestiei ăsteia. Le oferi o mostră din obişnuitul său rânjet triumfal şi-l bătu pe McAllister cu palma pe genunchi: Nu-i aşa? Se întinse apoi pe la spatele lui McAllister şi-l bătu pe străin pe umăr: Nu-i drept? Părea încântat de străin: Avem pe cel mai mare născocitor de idei din lume de partea noastră.

Râse, atât era de fericit de toate ideile acelea. Întinse apoi braţele spre Eliot:

— Iar băiatul meu, chiar cum arată şi cum se poartă, e argumentul nostru numărul unu cu care vom câştiga. Aşa

de fercheş! Aşa de pur!

Ochii săi bătrâni clipiră şiret:

— Ce greutate a pierdut, doctore?

— Douăzeci de kilograme.

— Îndărăt la greutatea sa de luptător, exclamă senatorul pe un ton rapsodic. Nici un gram mai mult. Şi ce mai joc de tenis. Necruţător! Sări în picioare, încercând să le ofere o pantomimă improvizată a unui serviciu de tenis. Cel mai bun joc pe care l-am văzut în viaţa mea a avut loc între aceste ziduri. L-ai *masacrat,* Eliot!

— Îhî.

Eliot căută în jur o oglindă ori o suprafaţă reflectantă. Nu mai ştia cum arăta. Bazinul fântânii nu avea apă. Dar era o scaldă pentru păsări la mijlocul bazinului, un lichid amestecat cu funingine şi frunze căzute.

— Şi zici că tipul pe care l-a bătut Eliot era profesionist? îl întrebă senatorul pe doctorul Brown.

— Cu ani în urmă.

— Iar Eliot pur şi simplu l-a *masacrat!* Şi faptul că tipul e pacient al ospiciului nu-l împiedică să joace cum trebuie, nu-i aşa? Nu aşteptă răspuns: Şi-apoi când Eliot a ieşit sprinten şi victorios de pe arenă ca să dea mâna cu noi, mi-a venit să râd şi să plâng în acelaşi timp. „Acesta-i omul”, mi-am zis, „care mâine trebuie să dovedească tuturor că nu-i nebun! Ha!”

Eliot, prinzând curaj din faptul că cei patru bărbaţi care-l priveau erau siguri că era normal, se ridică acum ca pentru a-şi dezmorţi mădularele. Adevărata sa intenţie era să se apropie de scalda păsărilor. Profită de reputaţia sa sportivă, sări în bazinul uscat, execută o genuflexiune, ca şi când ar fi vrut să consume un exces al energiei sale fizice. Trupul său suportă exerciţiul fără efort. Era făcut din arcuri de oţel.

Mişcările lui viguroase îi atraseră atenţia asupra unui obiect mai mare în buzunarul de la spate. Îl scoase afară şi

descoperi că era un exemplar al *Investigatorului american,* făcut sul. Îl desfăcu, aşteptându-se s-o vadă pe Randy Herald cum se roagă să fie ajutată să facă un copil de geniu. Dar pe copertă zări propriul său chip. Purta o cască de pompieri. Fotografia era un detaliu mărit al unei poze de grup a corpului de pompieri, făcută la sărbătoarea de 4 iulie.

Titlul cu litere de-o şchioapă se întreba:

CEL MAI SĂNĂTOS OM DIN AMERICA?
(VEZI ÎN INTERIOR)

* R *

Eliot deschise revista, în vreme ce ceilalţi erau ocupaţi cu pălăvrăgeala lor optimistă cu privire la cum avea să decurgă audierea de a doua zi. Eliot descoperi o altă fotografie a sa în mijlocul revistei. Era o fotografie mai estompată, înfăţişându-l jucând tenis pe terenul ospiciului.

De pe pagina alăturată, mica familie plângăreaţă a lui Fred Rosewater părea să se holbeze la el cum joacă. Arătau cu toţii ca nişte dijmaşi. Şi Fred pierduse mult din greutate. Mai era şi o fotografie a lui Norman Mushari, avocatul. Mushari, lucrând acum pe cont propriu, îşi cumpărase o vestă fistichie şi un lanţ de ceas din aur masiv. I se cita următoarea declaraţie:

„Clienţii mei nu vor altceva decât dreptul lor firesc şi legal, câştigat prin naştere, pentru ei şi urmaşii lor. Plutocraţii ghiftuiţi din Indiana au cheltuit până acum milioane şi şi-au mobilizat amicii influenţi de la o coastă la cealaltă, încercând să refuze verilor lor şansa de a apărea în faţa tribunalului. Audierea a fost amânată de şapte ori pentru cele mai neconvingătoare motive şi, în tot acest timp, între zidurile unui ospiciu, Eliot Rosewater tot joacă şi iar joacă tenis, iar sprijinitorii săi lipsiţi de scrupule neagă

vehement c-ar fi nebun.

Dacă clienţii mei pierd acest proces, ei o să piardă şi casa lor modestă cu mobilă fără pretenţii, maşina lor uzată, mica barcă cu pânze a fiului lor, poliţele de asigurare ale lui Fred Rosewater, economiile de o viaţă şi miile împrumutate de la un prieten săritor. Aceşti americani bravi, sănătoşi, obişnuiţi, au aruncat totul în joc pentru credinţa lor nestrămutată în sistemul justiţiei americane, care nu se poate, nu trebuie să-i înşele.”

Pe pagina lui Eliot erau şi două fotografii ale Sylviei. O fotografie mai veche o înfăţişa dansând twist cu Peter Lawford la Paris. O alta, recentă, o arăta intrând pe poarta unei mănăstiri belgiene unde se practica muţenia.

Şi Eliot ar mai fi putut încă reflecta asupra acestui straniu sfârşit şi început nou pentru Sylvia, dacă nu l-ar fi auzit pe tatăl său spunându-i străinului cu afecţiune „domnule Trout”.

* R *

— Trout! exclamă Eliot.

Era atât de surprins, că-şi pierdu pe moment echilibrul şi se sprijini de scalda păsărilor ca să nu cadă. Aceasta era atât de precar aşezată pe piedestalul ei, că începu să se încline. Eliot lepădă *Investigatorul american* şi apucă scalda păsărilor cu amândouă mâinile, ca să-i oprească căderea. Şi-şi văzu atunci chipul în apă. Arăta ca un adolescent îmbătrânit, cu faţa emaciată şi febrilă.

— Dumnezeule, îşi spuse. Ca F. Scott Fitzgerald cu o zi înaintea morţii sale.

* R *

Avu de grijă să nu mai strige numele lui Trout când se întoarse spre ei. Pricepu că acest lucru l-ar fi putut trăda cât

era de bolnav, că probabil el şi Trout se cunoscuseră în timpul cât el fusese inconştient. Eliot nu-l recunoscuse, pentru simplul motiv că toate fotografiile acestuia de pe coperţile cărţilor îl arătau cu barbă. Străinul nu avea barbă.

— Pe cinstea mea, Eliot, zise senatorul, când mi-ai spus să-l aduc pe Trout aici, i-am zis doctorului că încă eşti nebun. Mi-ai spus că Trout ar putea găsi o explicaţie pentru tot ce ai făcut în Rosewater, chiar dacă tu însuţi n-ai putea-o face. Dar eram pregătit să încerc orice, iar aducerea lui aici a fost lucrul cel mai deştept pe care l-am făcut vreodată.

— Adevărat, zise Eliot, aşezându-se cu precauţie pe marginea fântânii.

Întinse mâna în spate şi culese revista. O făcu din nou sul şi observă pentru prima oară data de pe coperta ei. Făcu o socoteală calmă. Cumva, pe undeva, pierduse un an întreg din viaţă.

* R *

— Să zici ce te învaţă domnul Trout să zici, îi porunci senatorul, şi dacă o să araţi aşa cum arăţi şi-acum, şi nu văd cum am putea pierde mâine.

— Atunci fireşte c-am să zic ce mă-nvaţă domnul Trout că trebuie să zic, şi n-am să schimb nici un amănunt al înfăţişării mele. Ţi-aş fi recunoscător, totuşi, dac-am mai repeta ce zice domnul Trout că trebuie să zic.

— E-aşa de simplu, spuse Trout.

Vocea lui era timbrată şi profundă.

— Dar aţi discutat de atâtea ori problema, spuse senatorul.

— Chiar şi aşa, zise Eliot. Aş vrea s-o mai aud odată.

— Păi, şi Trout începu să-şi frece mâinile preocupat, ceea ce-aţi făcut în ţinutul Rosewater nu-i deloc o nebunie. A fost probabil cel mai însemnat experiment social al vremilor

noastre, căci s-a ocupat la o scară redusă de o problemă ale cărei dramatice implicaţii vor fi în cele din urmă cunoscute de lumea întreagă, datorită progresului tehnic neîntrerupt. Problema este aceasta: Cum să-nveţi să-i iubeşti pe oamenii de prisos?

— Cu timpul, aproape toţi bărbaţii şi femeile îşi vor pierde valoarea ca producători de bunuri, hrană, servicii şi maşini, ori ca izvoditori ai ideilor practice în domeniul economiei, ingineriei şi probabil al medicinii. Aşa că dacă nu vom putea găsi argumente şi metode de a-i ocroti pe aceşti oameni doar pentru că sunt nişte *fiinţe umane,* atunci mai bine să-i suprimăm, lucru care s-a sugerat de altfel adeseori.

* R *

— Americanii au învăţat de multă vreme să-i urască pe oamenii care nu vor, ori nu pot munci, să se urască şi pe ei înşişi din această pricină. Putem mulţumi frontierei coloniale dispărute pentru această crudă înţelepciune. Vine vremea, dacă nu cumva a şi venit, când acest lucru nu se va mai chema înţelepciune, ci doar cruzime.

— Un sărăntoc cu simţ practic încă se mai poate ridica din mocirlă, zise senatorul, şi acest lucru nu va înceta să fie valabil şi peste o mie de ani.

— Poate, poate, răspunse Trout cu blândeţe. S-ar putea chiar să dea dovadă de atâta spirit practic, încât urmaşii săi să ajungă să trăiască într-un loc utopic ca Pisquontuit, unde, sunt convins, pecinginea sufletească şi prostia şi indolenţa şi insensibilitatea sunt considerate la fel de oribile ca şi molimele în ţinutul Rosewater. Sărăcia e o boală relativ blândă chiar şi pentru un american slab de înger, dar inutilitatea o să ucidă deopotrivă spirite slabe şi tari, fără să dea greş vreodată.

— Trebuie să găsim un remediu.

* R *

— Devoţiunea dumitale pentru pompierii voluntari este de asemenea cât se poate de normală, Eliot, căci ei sunt, atunci când sună alarma, aproape singurele exemple de altruism entuziast care se mai pot vedea în această ţară. Se reped să salveze orice fiinţă omenească, fără să se gândească la bani. Cel mai nevrednic om din oraş, de s-ar întâmpla să ia foc mult hulita lui casă, îşi va vedea duşmanii sărind să-i stingă focul. Şi, în timp ce va scurmă în cenuşă după rămăşiţele lucrurilor sale nevrednice, va fi îmbărbătat şi compătimit de însuşi comandantul de pompieri.

Trout întinse braţele în direcţia lui Eliot.

— Iată oamenii ce-i preţuiesc pe alţii pentru că sunt oameni. Asemenea exemple sunt foarte rare. Şi de la ei trebuie să învăţăm.

* R *

— Dumnezeule, eşti grozav! îi spuse senatorul lui Trout, admirativ. Ar fi trebuit să te faci agent de publicitate! Poţi să ne convingi că o falcă paralizată e o binefacere pentru societate! Ce făcea un om cu talentele dumitale într-un centru de recuperare a cupoanelor?

— Recupera cupoane, răspunse Trout blajin.

— Domnule Trout, zise Eliot, ce s-a întâmplat cu barba dumneavoastră?

— Tocmai asta m-ai întrebat şi prima dată.

— Mai spuneţi-mi o dată.

— Eram flămând şi demoralizat. Un amic de-al meu ştia o slujbă. Aşa că mi-am ras barba şi am făcut o cerere. Post scriptum: Am obţinut slujba.

— Bănuiesc că nu v-ar fi angajat cu barbă.

— Aş fi ras-o oricum, chiar dacă mi-ar fi spus că pot să mi-o păstrez.

— De ce?

— Gândeşte-te la sacrilegiul unei figuri de Christos într-un oficiu de recuperare a cupoanelor.

* R *

— Nu mă mai satur să-l ascult pe Trout, exclamă senatorul.

— Mulţumesc.

— Aş vrea numai să-ncetezi cu pretenţia asta că ai fi socialist. Nu eşti! Eşti un adept al economiei libere!

— Nu de bunăvoie, credeţi-mă.

Eliot urmărea cu interes relaţia dintre cei doi bătrâni venerabili. Trout nu se arătase jignit, aşa cum se aşteptase Eliot, de sugestia că el nu era decât un demagog, un agent de publicitate. Lui Trout îi plăcea pesemne senatorul, ca un fel de operă vajnică şi substanţială a naturii, şi nu era dispus să se certe cu el, ori să-l contrazică în vreun fel. Iar senatorul îl admira pe Trout ca pe un hoţoman care putea justifica orice în limbaj raţional, neînţelegând ca Trout nu încercase tot timpul decât să spună adevărul.

— Ce mai platformă critică ai putea scrie, domnule Trout!

— Mulţumesc.

— Şi avocaţii gândesc tot aşa – născocind explicaţii uimitoare pentru încurcături disperate. Dar din anumite pricini, în gura lor acestea sună fals. Ca *Uvertura 1812* cântată la trişcă. Se lăsă pe spate radios: Haide, mai spune-ne ce alte lucruri minunate a făcut Eliot pe acolo când era atât de plin de alcool!

* R *

— Tribunalul, le atrase atenţia McAllister, cu siguranţă va vroi să ştie ce-a *învăţat* Eliot din acest experiment.

— Fereşte-te de băutură, aminteşte-ţi cine eşti şi poartă-

te ca atare, declară senatorul ritos. Şi nu te juca de-a Dumnezeu cu oamenii, că altfel o să-ţi plângă în poală, o să înşface mereu tot ce pot, o să încalce poruncile pentru plăcerea de-a fi iertaţi - şi-o să te înjure după ce-ai plecat.

Eliot nu putu lăsa ultima remarcă să treacă neobservată.

— Să mă înjure, va să zică?

— La naiba – ăştia te iubesc, te urăsc, plâng după tine, îşi râd de tine, născocesc în fiecare zi alte minciuni despre tine. Aleargă bezmetici primprejur ca nişte pui cu gâtul retezat, ca şi când ai fi fost într-adevăr Dumnezeul lor şi într-o bună zi i-ai părăsit.

Eliot îşi simţi inima chircindu-se în piept: ştia că nu va mai putea suporta să se reîntoarcă vreodată în ţinutul Rosewater.

— Am impresia, reluă Trout, că principala lecţie pe care a învăţat-o Eliot este că oamenilor nu le prisoseşte oricâtă dragoste dezinteresată ar primi.

— Şi asta e oare o *noutate?* întrebă senatorul sarcastic.

— E o noutate faptul că un om a fost capabil să le *ofere* vreme îndelungată această dragoste. Dacă o poate face un om, o pot face şi alţii. Iar atunci înseamnă că ura noastră faţă de oamenii de prisos, şi cruzimile la care-i supunem spre „binele lor”, nu ţin neapărat de natura umană. Graţie exemplului oferit de Eliot Rosewater, milioane de oameni ar putea învăţa să-i iubească şi să-i ajute pe semenii lor la ananghie.

Trout inspectă fiecare chip înainte de a pronunţa ultimul său cuvânt asupra chestiunii. Cuvântul acesta era: „Bucurie”.

* R *

— Cip-cip-cirip?

Eliot privi din nou în sus spre copac, întrebându-se care fuseseră propriile lui gânduri în legătură cu faptele sale din

ţinutul Rosewater, gânduri pe care le pierduse într-un fel acolo sus, în platan.

— Măcar să fi fost un copil la mijloc, suspină senatorul.

— Păi, dacă vreţi *neapărat* nepoţi, glumi McAllister, după ultimul calcul aveţi la dispoziţie vreo cincizeci şi şapte din care să alegeţi.

Toţi, afară de Eliot, râseră cu poftă.

— Ce-i chestia asta cu cincizeci şi şapte de nepoţi?

— Progeniturile tale, băiete, chicoti senatorul.

— Ce?

— Copiii tăi din flori.

Eliot simţi că acesta era un mister de importanţă crucială, aşa că riscă să se trădeze cât era de bolnav:

— Nu înţeleg.

— Atâtea femei din ţinutul Rosewater pretind c-ai fi tatăl copiilor lor.

— Dar e o tâmpenie.

— Bineînţeles, zise senatorul.

Eliot se ridică, încordat:

— Asta-i... asta-i cu neputinţă!

— Te porţi de parcă acum ai auzi asta pentru prima oară, observă senatorul, şi-i aruncă doctorului Brown o privire în care licărea îngrijorarea.

Eliot îşi acoperi ochii cu palma.

— Îmi pare rău, eu... eu... parcă mi-am şters complet subiectul ăsta din minte.

— Te simţi bine, băiete, nu-i aşa?

— Da? Îşi descoperi ochii: Mă simt bine. Am numai golul acesta mic în memorie... dacă vrei să-l umpli. Cum... cum au ajuns femeile acelea să spună aşa ceva despre mine?

— N-o putem dovedi, zise McAllister, dar se pare că Mushari a făcut un tur al ţinutului, mituind lumea ca să spună lucruri urâte despre tine. Povestea cu copilul a început de la Mary Moody. La o zi după venirea lui Mushari în oraş, ea anunţa public că tu eşti tatăl gemenilor Foxtrot

şi Melody. Şi asta a declanşat un fel de mânie feminină, se pare.

Kilgore Trout dădu din cap, înţelegând mania respectivă.

— Aşa că femeile din întreg ţinutul au început să pretindă că pruncii lor erau şi ai tăi. Cel puţin jumătate din ele par s-o şi creadă. E şi o fată de cincisprezece ani, al cărei tată vitreg a fost băgat la puşcărie pentru că a lăsat-o gravidă. Acuma pretinde că de fapt tu ai fost acela.

— Nu-i adevărat!

— Fireşte că nu este, Eliot, zise tatăl său. Linişteşte-te, linişteşte-te. Mushari nu va avea curajul să aducă chestiunea asta la tribunal. Întreg planul lui s-a întors împotrivă-i, i-a scăpat din mână. A devenit în mod atât de evident o psihoză, încât nici un judecător nu şi-ar putea pleca urechea la acest argument. Le-am făcut analize de sânge lui Foxtrot şi Melody şi n-au cum să fie ai tăi. N-avem intenţia să-i testăm pe ceilalţi cincizeci şi şase de pretendenţi. Pot să se ducă la dracu.

* R *

— Cip-cip-cirip?

Eliot îşi ridică privirea în copac şi amintirea a tot ce i se întâmplase în perioada aceea neguroasă îi năvăli dramatic în minte – încăierarea cu şoferul autobuzului, cămaşa de forţă, tratamentele cu şocuri electrice, tentativele de sinucidere, toate întâlnirile strategice ce pregăteau audierea sa la tribunal.

Şi, cu acea năruire interioară a amintirilor, îi reveni şi ideea pe care o avusese în legătură cu o rezolvare rapidă, elegantă şi cinstită a problemei.

— Spuneţi-mi, zise el, puteţi cu toţii jura că sunt normal?

Toţi jurară acest lucru cu entuziasm.

— Mai sunt încă directorul fundaţiei? Pot să completez nişte cecuri în contul ei?

McAllister îi răspunse că putea, fireşte.

— Cum stăm cu bilanţul?

— N-ai cheltuit nimic vreme de un an – cu excepţia unor onorarii juridice, a întreţinerii dumitale aici şi a celor trei sute de mii de dolari trimişi universităţii Harvard, precum şi a celor cincizeci de mii de dolari plătiţi domnului Trout.

— Atunci a cheltuit anul ăsta mai mult decât anul trecut, observă senatorul.

Era adevărat. Faptele lui Eliot în ţinutul Rosewater îl costaseră mai puţin decât întreţinerea sa la sanatoriu.

McAllister îi spuse lui Eliot că avea un sold de trei milioane şi jumătate de dolari, iar Eliot îi ceru un cec şi un stilou. Apoi completă un cec pe numele vărului său Fred Rosewater, în valoare de un milion de dolari.

Senatorul şi McAllister săriră de pe locurile lor, spunându-i că ei îi oferiseră deja lui Fred o învoială financiară, dar că acesta, prin avocatul său, o refuzase cu trufie.

— Vor să ia totul, zise senatorul.

— Asta-i rău, zise Eliot, căci or să primească cecul ăsta şi nimic mai mult.

— E ceva ce rămâne să stabilească tribunalul – şi numai Dumnezeu ştie ce-o să hotărască, îl avertiză McAllister. Nu putem şti. Nu putem şti nimic.

— Dar dac-aş avea un copil, zise Eliot, n-ar mai avea nici un rost audierea, nu-i aşa? Vreau să zic, copilul ar moşteni fundaţia automat, de sunt nebun sau nu, iar înrudirea lui Fred cu noi ar fi prea îndepărtată pentru a-i permite să moştenească ceva?

— Adevărat.

— Chiar şi aşa, zise senatorul, un milion de dolari e mult prea mult pentru porcul ăla din Rhode Island.

— Atunci cât?

— O sută de mii ajunge.

Aşa că Eliot rupse cecul de un milion şi completă un altul cu a zecea parte din sumă. Ridică ochii şi se văzu înconjurat

de priviri înmărmurite, căci sensul spuselor sale fusese în sfârşit priceput.

— Eliot, întrebă senatorul tremurând de emoţie, vrei să spui că *există* totuşi un copil?

Eliot îi privi cu un surâs serafic:

— Da.

— Unde? Cu cine?

Eliot le ceru puţină răbdare cu un gest suav:

— Toate la vremea lor, toate la vremea lor.

— Sunt bunic! strigă senatorul.

Îşi înclină capul pe spate şi-i mulţumi lui Dumnezeu.

— Domnule McAllister, zise Eliot, aveţi sau nu obligaţia profesională de a îndeplini orice misiune juridică v-aş încredinţa, fără a ţine cont de obiecţiile tatălui meu ori ale altei persoane?

— În calitate de consilier juridic al fundaţiei, da.

— Prea bine. Vă însărcinez acum să întocmiţi neîntârziat actele de recunoaştere oficială a tuturor copiilor din ţinutul Rosewater care se spune că sunt ai mei, indiferent de grupa lor sanguină. Să aibă cu toţii drepturi depline de moştenitori, ca fiii şi fiicele mele.

— Eliot!

— Numele lor să fie Rosewater de acum înainte. Şi spuneţi-le că tatăl lor îi iubeşte, indiferent de ce-o să ajungă ei în viaţă. Şi mai spuneţi-le...

Eliot se opri o clipă, ridică racheta de tenis de parcă ar fi fost o baghetă magică.

— Şi mai spuneţi-le, începu din nou, să fie spornici şi să se înmulţească.

CUPRINS

Lector: MARIA VONGHIZAS
Tehnoredactor; ELENA POPESCU

Bun de tipar 24.03.1980. Coli tipar 8,125.

Tiparul executat sub comanda nr. 692 la
Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucureşti,
Republica Socialistă România